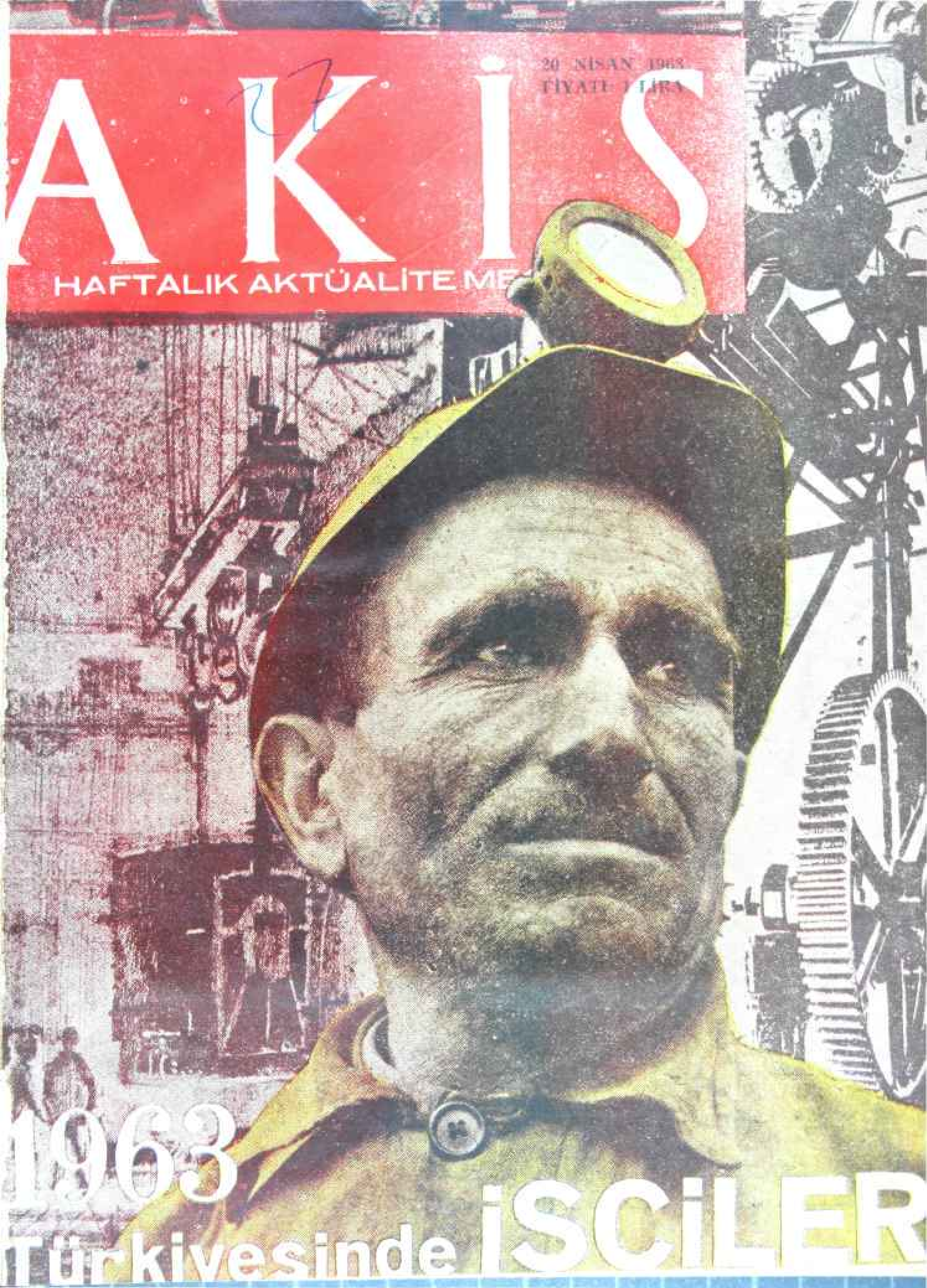
AKİS

20 NİSAN 1963
FİYATI 1 LİRA

HAFTALIK AKTÜALİTE ME

1963 **PURO** ☆ **fay**

BEDAVA NAKİL VASITALARI

PİYANGOSUNDA TALİHİNİZİ DENEYİNİZ

...böylece hem nefis bir tuvalet sabunu, hem en üstün temizleme tozunu kullanmış olur... hem de şu çok kıymetli ikramiyeden birini kazanabilirsiniz:

63 model,
FORD-TAUNUS
Aile Arabası

TRIUMPH
İngiliz Motosikleti

TRIUMPH
marka şahane bir Scooter

RUDGE
İngiliz Erkek Bisikleti

RUDGE
İngiliz Kız Bisikleti

RUDGE
İngiliz Çocuk Bisikleti

...ve ayrıca 300 çeşitli teselli mükâfatı

Bol köpüklü ve Nefis kokulu

PURO

Tuvalet Sabunu kalitesi en iyi tuvalet sabunu ve müessir bir güzellik müstahzarıdır

Köpüklü ve Deterjanlı

fay

Temizleme Tozu kalitesi en üstün, fiatı en ucuz temizleme tozudur

PİYANGOYA İŞTİRAK İÇİN...

3 adet Puro Tuvalet Sabunu kabı ile 3 adet Fay Temizleme Tozu kapağı biriktirmek kâfidir. Bunları bir zarfa koyunuz, zarfın arkasına açık adresinizi yazınız ve P. K. 24 İstanbul adresine postalayınız. Zarflarını taahhütlü postalamak isteyenlerin de gene aynı posta kutusuna göndermeleri rica olunur. Kur'alar 30 Haziranda Noter ve Davetliler huzurunda çekilecek ve talihliler 1 Temmuzda ilân edilecektir.

Talihiniz açık olsun

(FAAL: 1862) — 200

A K İ S

Sayı: 460 Cilt: XXVII Yıl: 9

HAFTALIK AKTÜALİTE MECMUASI

Sahibi
Mübin Toker

Yazı İşleri Müdürü
Kurtul Altuğ

Bu sayıda Yazı Kurulu

İç Haberler Kısmı : Metin Toker, Attila Bartınlıoğlu, Güneri Cıvaoğlu, Egemen Bostancı vs Kenan Taşçıoğlu (İstanbul), Seyfi Özgenel (İzmir) - Dış Haberler Kısmı : Deniz Baykal - İktisadi haberler kısmı: Fasih İnal - Musiki: Daniyal Eriç - Radyo : M. T. Ö. - Magazin Kısmı : Jale Candan, TU* M Sezgin, Bihin Anter, Hüseyin Korkmazgil - Tiyatro : Lûtfi Ay, Naciye Fevzi - Sinema : T. Kakınç - Spor : Vildan Aşir Savaşır.

Resim
Ali Parmakerli - Hakkı Tümgen

Fotoğraf
Sungur Taylaner - Kutay Kayalı

Klişe
Doğan Klişe Atelyesi

Yazı İşleri
Rüzgârlı Sokak No. 15/1
Tel: 11 89 98

İdare
Rüzgârlı Sokak No: 15/1
Tel: 10 61 96

Abone Şartları
3 aylık (12 nüsha) 10.00 lira
6 aylık (26 nikaha) 20.00 lira
1 senelik (52 nüsha) 40.00 lira

İlân Şartları
Santimi 20 lira
3 renkli arka kapak: 1500 lira

AKİS Basın Ahlak Yasasına uymayı taahhüt etmiştir.

Dizildiği yer
Rüzgârlı Matbaa

Basıldığı yer
Milli Eğitim Basımevi

Basıldığı tarih
18.4.1963

fiyatı 1 lira

Kendi Aramızda.

Sevgili AKİS Okuyucuları,

Bundan bir kaç yıl önce, büyük ümitlerle ve parlak bir törenle imzalanan Basın Ahlak Yasası, kurulan Basın Şeref Divanı mesleğimize maalesef bir fayda sağlamamıştır. Tıpkı politikacıların kendi aralarında, zemin ve zaman icabı imzalayıp sonra şartlar değişir değişmez herkesten önce ihlâl ettikleri anlaşmalar, protokoller gibi bu Yasa da hemen rafa kaldırılmış, tesirsiz hale gelmiştir. Bunda, Basın Şeref Divanım teşkil eden . kimselerin kayıtsızlık ve İlgisizlik payını görmemek İmkânı yoktur. Eğer Divan görevini ciddiyetle ve iyi şekilde yapsaydı, üstelik Divanın eline verilen "Resmî ilânları kesme" cezasıyla Basın, tamamile olmasa bile bir nisbet dahilinde hale, yola girer, aşırılıklar kısmen önlenirdi. Basın hürriyeti ile aşırılık elbette ki ikiz kardeş gibidir. Birincisinin olduğu yerde, ikinci mutlaka bulunacaktır. Ama gaye, Ciddi Basını aşırılıktan korumak ve aşırdığı bir tesiri, rolü, önemi olmayan Sarı Basına has kılmaktır. Halbuki, Basın Ahlâk Yasasını yürütmek üzere Basın Şeref Divanında üye olarak yer alan; öyle kimseler öyle polemiklere girişip öyle bir üslup kullanarak öyle seviye göstermişlerdir ki İmam ile cemaat hikâyesini hatırlamamak imkânı kalmamıştır.

Bir defa, Basın Şeref Divanı, işin başından itibaren aşırılıkları resen takip usulünü benimsememiş, buna cesaret edememiş, işi şikâyete bırakmıştır. Sonra, toplantılarını çok seyrek yapmış, kararlarını çok geç almış, çok az hadisenin üzerine eğilip çok az tebliğ çıkarmıştır. Bunlar ona, bir ciddi müessese olmak fırsatını kaçırtmış, onu bir lüks, bir fantezi haline sokmuştur. En şirret gazeteler imzalarını herkesten önce geri almışlar, ilk cezayı yer yemez bütün prensipleri inkâr etmişlerdir. Zamanla, Divan kendisini toparlayamayınca aşınma tam olmuş ve müessese unutulup gitmiştir. Halbuki; sistem pek âlâ işletilebilir, bir nevi "Umumi efkâr Mahkemesi" haline getirilebilir ve sözü, ağırlığı olan bir söz olabilirdi.

Şimdi, Basına bir yeni nizamın aranmakta olduğu şu sırada Basın Ahlâk Yasasını İşletmek've Basın Şeref Divanını koma halinden çıkarmak kabil midir, yoksa geç mi kalınmıştır bilinmez. Ama Divanın kendisi bunu bir denerse çok iyi eder. Denemenin sonucu, ümitlerin kesilmesinin gerekip gerekmediğini herkese gösterecektir.

Saygılarımızla
AKİS

İçindekiler

Günlerin getirdiği

Yurttan Akisler

Reşat Özarda
Eden bulacak!

Meclis —. Bu hafta Çarşamba günü, Meclisin Anayasa Komisyonu salonu gerçekten pek önemli bir toplantıya sahne oldu. Toplantının sebebi, dokunulmazlıklarının kaldırılması istenen bazı milletvekilleri hakkındaki mazbatalardı. Ancak, Af Kanunu şümulüne giren suçlardan dolayı dokunulmazlıkları kaldırılman istenenler elendiğinde, ortada sadece bir tek ilim kaldı: 27 Mayısa karşı tutumuyla meşhur Reşat Özarda!..

Özardanın sanık bulunduğu suç, Gemlikin bir köyünde, rakı masası sohbetinde Cumhurbaşkanına, Silâhlı Kuvvetlere ve Başbakana alenen küfür etmektir. Tahkikatı yapan komisyon üyelerinden üçü dokunulmazlığın kaldırılmasını, ikisi ise kaldırılmamasını istemişlerdir.

Özardanın dosyasını inceleyecek olan Adalet ve Anayasa Komisyonu üyelerinden müteşekkil karma komisyon Çarşamba günü saat 10'da toplandı, lik müzakereler geçiştirilip, sıra. Özardanmkine gelince kızılca kıyamet koptu. A.P. li Naili Erdem, meseleyi doku? nulmazlık müessesesinin yıpratılması yönünden aldı. AP. li Halim Aras aynı şeyleri söyledi. CHP. li Sabri Vardar ile Kırca, tezkerenin kabulünü, Özardanın itibarından dolayı talep ettiler. Kemal Bağcıoğluya gelince o, mutlaka tahkikat yapılmasını ve komisyonun meseleyi, şahitler dinleyerek ele almasını istedi.

Günün adamı, Meclisin bu gibi konularda pek iyi tanıdığı Halûk Nurbaki oldu. Genç milletvekili, uzun süren konuşmasında, CHP'li politikacıların geveleyip söyliyemediklerini apaçık söyledi. Nurbakiye göre, demokratik rejim bir kuvvetler muvazenesiydi. Bu kuvvetlerden en önemlisi, Silahlı Kuvvetlerdi. Silâhlı Kuvvetler Özardanın kendilerine küfür ettiği kanaatindeydiler. Bunun aksini ancak bağımsız Türk Mahkemeleri söyliyebilirdi. Bu itibarla, Türkiyenin içinde bulunduğu ahval bakımından, gereken işlemin yapılması elzemdi. Aksi takdirde, demokratik rejimin iki ana kuvveti -Parlâmento ve Ordu- karşıkarşıya kalacaktı.

Nihat Diler, konuşmasında, YTP'lilerin biraz sonra hangi yönde oy kullanacaklarını belirtti. Nurbakiye ateş püskürdü ve emsalsiz bir rejim nutku çekti.

Sonuç daha eğlenceli oldu. Koalisyonun YTP kanadı, oyunu Özarda lehinde kullandı. Sadece Başkan Hayri Mumcuoğlu aleyhte oy verdi ve Özardanın dokunulmazlığı 17 oya karşı 18 ile kalktı.

Bir AP li, komisyon dağılırken Sabri Vardara yaklaşıp:

"— Ne haber, başa baş çıktı!" deyince, irikıyım CHP li milletvekili gülerek Nurbakiyi gösterdi ve:

"— Nurbakinin sözü doğru.. Şu teskere bu kadar geç kalmayıp nümayisden bir gün gonra gelseydi. Val lahi irtifakla çıkardı" dedi.

Özardanın dokunulmazlığının kaldırılmamasını isteyenler şunlardı:

Saadet Evren CKMP Tel: 13 88 77
(Adres: Bahçelievler 6. Sok. No. 40/5)
Kemal Bağcıoğlu AP Tel: 13 15 09
(Adres: Tandoğan Meydanı Şafak Apt.)
İhsan Tombuş AP Tel: 12 92 23
(Adres: İç Cebeci Tanyeli Sok. No. 16)
Ali Naili Erdem AP Tel: 17 77 89
(Adres Küçükesat Cad. 28/B)
Avni Akşit YTP Tel: 17 70 55
(Adres: Turgut Reis Cad. Akyol Apt.)
İlhan Tekinalp AP Tel: 17 7316
(Adres: Kızılırmak Cad. Seyran Apt.)
Bahri Cömert AP Tel: 1137 01
(Adres: Güvenevleri, Yazanlar Sok. Yücel Ap:. No. 15)
Abdurrahman Güler AP Tel: 11 15 96
(Adres: Anafartalar Konya Sok. Çiftçi Han)
Arif Atalay YTP Tel: 17 5814
(Adres: Ank. Kol. Karsısı Doğancılar Sok. No. 5)
Celâl Kılıç AP Tel: 12 87 70
(Adres: Belkehriz Bağları No. 187)
Burhan Bozdoğan AP
(Adres: Süleymanbey Mah. 18 C. Blok 6/6 Anıt.)
Nihat Diler YTP Tel: 14 45 10
(Adres: Süleymanbey Mah. 57, Blok 18/8, Da. 18)
Naci Giray AP
(Adres: Ulus Meydanı, Kedisevenler Sok. Keskin Apt. 6/5)
Mazhar Arıkan AP
(Adres: Bahçelievler 71. Sok, 8/5)
Lâtif Aküzüm AP Tel: 11 78 94
(Adres: Kalaba Yapıevleri Tekir Sok. No. 2)
Abdtilhalim Araş AP
(Adres: Bahçelievler 28. Sok. No. 11/1)
Ali Bozdoğanoğlu AP
(Adres: Dikmen Kooperatif evleri 28. Sok. No. 11/1)

İhracat — Son günlerde Sovyet Rusyanın dünya krom piyasasında giriştiği damping hareketinin neticesi olarak Türkiyenin başlıca ihraç metaı olan krom sanayiinde büyü bir kriz başladı.

Rusya, krom fiyatlarında büyük bir indirim yapmış ve bu hareket gerek Türkiye ve gerekse Rodezya krom pazarlarında geni? yankılar uyandırmıştı, Rusya, son günlerde ikinci bir ayarlama yaparak, fiyatları zahiri olarak 15.50 dolara indirdi. Piyasa çevreleri bu 15.50 dolarlık fiyatı tam bir damping olarak kabul etmekte ve "Bu nevi dampingler sadece Rodezya ve Türkiyedeki krom madenlerini kapattırmaya mâtuftur" demektedirler. Yoksa isin normal ticaretle izah edilir tarafı yoktur.

Dünya piyasalarında çeşitli memleketlere ait kromlar Rusların gerçek satış fiyatı olan 33 dolar, türk kromları ise 49 dolar üzerinden muamele görmektedir. Aradaki büyük fark özellikle Birleşik Amerikaya cazip gelmiş ve Sovyet Rusya ile 300 bin tonluk yeni bir anlaşma imzalamıştır.

Amerika, bilindiği gribi Türkiyenin müttefikidir ve Türkiye, gerektiği zaman, müttefikinin islerini kolaylaştırmak için, kendisini müşkül mevkide dahi bıraksa "Kromit Kanunu" nevinden kanunlar çıkarmaktadır.

Tâyinler — İçinde bulunduğumuz aynı başlarında Türkiye Kömür İşletmeleri Kurumunda bir istifa hayli fısıltılara sebep oldu. Genel Müdür Hamza Batuk, Sanayi Bakanı Fethi Çelikbaşla aralarındaki bir anlaşmazlık sonucu istifa etti. Bundan bir süre önce Sümerbank Genel Müdürü Selâhattin Akyolun da aynı şekilde istifasını hatırlayanlar, Batilinin istifasına mânalı mânalı gülümsemekten kendilerini alamadılar.

1962 yılı Ağustos ayma kadar Kurumda Teknik Genel Müdür Muavinliği yapmakta olan Hamza Batuk, bu tarihte vekâleten Genel Müdürlüğe getirilmişti. Bu suretle boşalan Teknik Genel Müdür Muavinliğine, Batuk, Ereğli Kömür İşletmesi Müessese Müdürü Yüksek Mühendis Kemal Özkanın tayinini istemekteydi. Fakat çeşitli tarihlerde Bakana yaptığı müracaatlar neticesiz kalmıştı. Nihayet 6 Mart 1963'le Çelikbaşa son bir defa daha müracaat ederek, beraber' çalışacağı ve müştereken bazı mesuliyetler yükleneceği arkadaşlarını seçmek hakkını haiz olduğunu, bu kadronun mutlaka doldurulması gerektiğini söyledi. Bakan bu teklife:

"— Bana bir ay daha müsaade et" cevabını verdi.

Ancak aradan geçen otuz gün de hiç bir şeyi değiştirmedi. Nitekim 8 Nisanda meseleyi hatırlatmak üzere Fethi Çelikbaşa giden Batuk, hiç bir gerekçegösterilmeksizin, son derece garip bir cevapla karşılaştı:

"— Bu iş olamıyacak!"

Batuk, olayın üzerinde daha fazla durmadı ve derhal istifasını verdi. Ancak, bu arada hemen herkesin zihninde bir istifham belirmişti: "Acaba Çelikbaş Teknik Müdür Yardımcılığına kimi getirmek istiyor?"

AKİS
HAFTALIK AKTÜALİTE MECMUASI
Sayı: 460 Cilt: XXVII Yıl: 9 20 Nisan 1963

YURTTA OLUP BİTENLER

Millet

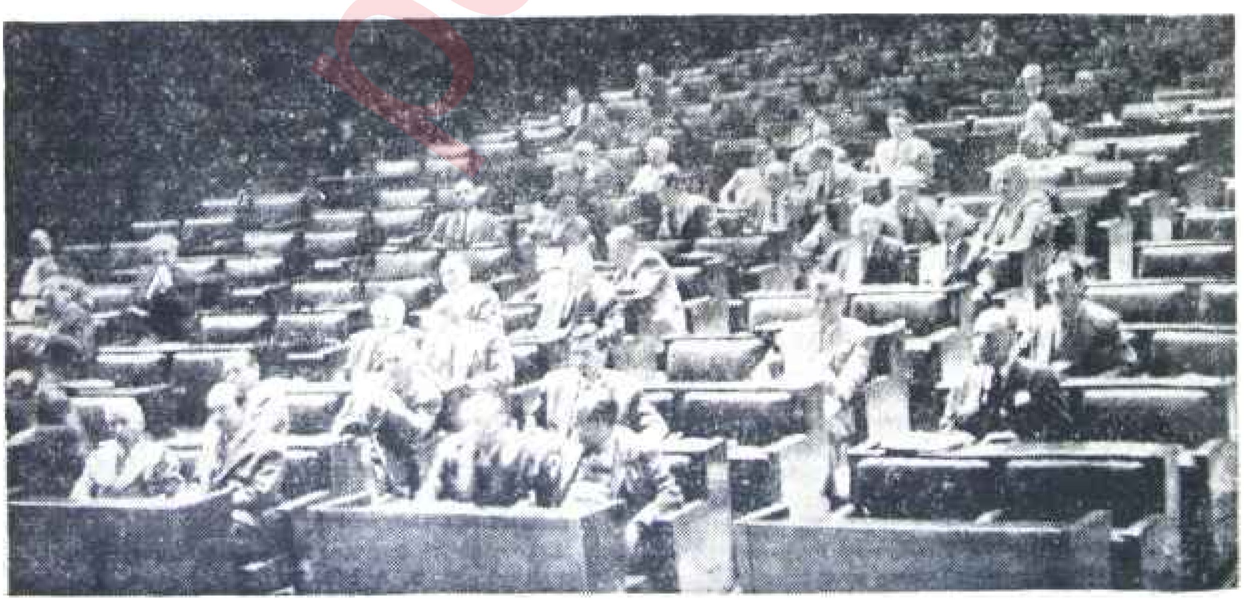
Bir gün bu Parlamentonun bazı mensupları, bir hareket olur da memleket felâkete götürülürse mutlaka "Demokrasiye sahip çıkmamak" suçu ile yargılanmalı ve cezaların en ağırına, ama en ağırına maruz bırakılmalıdırlar. Bir millet, şu demokratik rejim yürüsün diye çırpınacak. Bir ordu, kendi içindeki bütün sivrilikleri şu demokratik rejim yürüsün diye törpüleyecek. Seksen yaşında bir Başbakan "Benden sonra tufan!" demiyerek, şu demokratik rejim yürüsün diye gecesini gündüzüne katacak. Memleketin iyi niyetli ve demokratik rejimden başka her sistemin bu millete sadece kan, sadece ıstırap, sadece gözyaşı getireceğinden emin yüzbinler ve yüzbinlerce aydını şu demokratik rejim yürüsün diye elinden gelen gayreti gösterecek. Gençlik, demokratik rejim yürüsün diye canını umursamaksızın ve gözünü budaktan esirgemeksizin gereğinde silâha karşı sokağa dökülecek.

Fuat Sirmen
Rahat bir zat

Sonra, demokratik rejimi yürütmekle görevli, bunun için para alan, bunun için imtiyazlara sahip insanlar, milletvekilleri Meclise gelmeyecekler ve Türkiyenin en önemli sosyal konusunun, işveren ve işçi münasebetlerinin, İşçi teşekküllerinin, sosyal adalet meselelerinin görüşüldüğü, görüşülmesi gereken celse "ekseriyet olmadığından" tehir edilecek!

Bu milletvekilleri, sıkıştıklarında, "Memlekette Demokrasi düşmanları var! Memlekette dikta idaresi kurmak isteyenler var! Memleketi askerî idare eline teslim etmek isteyenler var!" diye haykıran milletvekilleridir. Hiç fütur duymadan, bazılarının yüzleri dahi kızarmadan... Halbuki Demokrasinin 1 numaralı düşmanları, kendileridir. Kendileridir ve kendilerine hiç bir muamele tatbik etmeyen, o canlarından çok sevdikleri paralarını kesmeyen, o milletvekilliği sıfatlarını kaldırmayan, görevini ciddiye almayan, görevini yapmayan Başkandır, Başkanlık Divanıdır, idarecilerdir. Eğer Demokrasinin böyle yürüyeceği, eğer Demokrasinin böyle itibar bulacağı, bugün bir şahsın tarihî omuzlarında yükselen binanın ondan sonra da

Büyük Millet Meclisinde boş sıralar
Ya bu deveyi güdersin...

Nâsırın Birliği ve Biz

Metin TOKER

Güneyimizde, bizi ciddi şekilde ilgilendiren bir gelişme oluyor. Bir süedir Kahirede Irak, Suriye ve Mısır temsilcileri üç memleketin belirli konularda müştereken iaresini sağlayacak bir formül arıyorlar. Gelen haberler henüz kesin değildir. Bir sonuca yarılıp varılmayacağı da belli olmamıştır. Bilinen, birleşme tahakkuk ettiği takdirde bunun Mısırın hegemonyasında ve Nasırın başkanlığında olacağıdır. Nasır ise, çeşitli Sebeplerin tesiri altında Türkiyeye karşı bir düşmanlık politikası takip etmektedir. Bu bakımdan, yeni ortakların Nâsırın hizasını almaları sürpriz teşkil etmeyecektir.

Türkiye, bilhassa bugünkü dış politikasının bir temel kaidesi olarak araplara karşı "dostane bir ilgi" den başka his beslememektedir, Arapların kendi aralarındaki meselelere karışmak istemediğimiz, başta arap liderleri, herkes tarafından bilinmektedir. Bağdattaki ilk ihtilâlden bu yana, mensubu bulunduğumuz CENTO'nun araplarla hukuki bir münasebeti, bağı kalmamıştır. Orta Doğu bölgesinin kuzey şeritini böylece, Rusyanın kıyısında, arap olmayan memleketlerin güçlerini birleştirerek Batıyla birlikte kurdukları ittifak teşkil etmektedir. Bu şerit, bölgeye hiç şüphesiz, istikrar değilse bile güven sağlamaktadır ve güneydeki komşularımız, arap âlemi daha serbest, daha rahat hareket edebilmektedir.

İstikrarsızlık, arapların kendi aralarındaki anlaşmazlıkların, ihtirasın ve Orta Doğudaki kuvvet dengesinin sonucudur. Bugün, bizim güneyimizde, birbirine düşmak üç blok bulunmaktadır. Bunların biri İsraildir. İkincisi, Irak ve Yemendeki ayaklanmalardan sonra sadece Ürdün ve Suudi Asabistandan müteşekkil kalan Hükümdarlıklardır. Üçüncüsü ise, Nâsır ile peykleridir. Lübnan, kendi İşleriyle meşgul bir büyük İş adamı tarafsızlığıyla, aktif rol oynamamayı, bir vaziyet almamayı tercih etmektedir.

Şimdi, geniş bir müşterek hududa ve karşılıklı, içice meselelere sahip olduğumuz iki memleketin, Irak ile Suriyenin Nâsır kampına katılmaları gibi bir durum beliriyor. Bu, meselâ Lübnan için olduğu gibi, daha da önemli şekilde Türkiye için bir yeni vaziyet getirmektedir. Bizim Irak ve Suriye ile iyi, samimi, dostane münasebetimiz vardır. Kasımdan sonra Bağdada hâkim olan komünist aleyhtarı idare bazı konularda bizimle daha sıkı işbirliği yapmak arzusunu izhar etmiştir. Bu arzu anlayışla karşılanmıştır. Zira, müşterek hududa sahip memleketlerin bazı müşterek menfaatleri bulunmasından daha tabii bir şey düşünülemez. Suriye ile de, elele halledeceğimiz hususlar vardır. Bilhassa 27 Mayıstan bu yana, ne Bağdada ve ne de Şama hâkim olanlar Türkiyeden bir tehlikenin gelebileceğini hesaplamaktadırlar. Her iki başkentte de Türkiyeye karşı sadece güven, inan hissi mevcuttur. Münasebetler tamamile normale dönmüştür.

Halbuki Nasır, bizimle münasebetini kesmiştir. Bizim Mısırdaki haklarımız ve Mısırın buradaki hakları İsviçre Büyük Elciliği tarafından korunmaktadır. Üç devlet dışişleri teşkilâtını birleştirdikleri zaman Ankaradaki Irak ve Suriye elçilikleri kapatılacak, Irak ve Suriye bizim aleyhimizde, Nasırın takip etti* ğinin eşi bir düşmanlık politikası mı takip edeceklerdir? Türkiyenin böyle bir durum karşısında hareketsiz kalacağım sanmak hatadır. Dış politikamızda derhal gerekli değişiklik yapılacaktır. Bu değişiklik için iki istikamet vardır ve şüphesiz bunların ikisi de takip edilecektir: İsrail ile münasebetlerimiz sıklaştırılacak, Ürdün ve Suudi Arabistanla temasımız arttırılacaktır. Güney hududumuzda bize körükörüne ve hususi maksatla düşmanlık politikası takip eden bir idarenin kurulması güvenliğimizi doğrudan doğruya tehdit eden bir vaziyettir.

Ancak, jeopolitik durumlarının ve bir takım hususiyetlerüıin neticesi olarak Irak ve Suriye, bize düşmanlık etmekten bize nazaran çok daha fazla şey kaybedeceklerdir. Düşünmek lâzımdır ki Mısırın, kanadı altına almak istediği iki memleketle müşterek hududu yoktur. Halbuki o iki memleketin bizimle geniş hududu mevcuttur. Birleşik Arap Cumhuriyetinin ikili şeklinin kısa tarihçesi, eşyanın tabiatına aykırı birleşmelerin az zamanda nasıl iflâsla neticelendiğini göstermektedir. Almanya ile Avusturyanın birleşmesi, Bitlerin bütün kudret ve kuvvetine rağmen, eğer iki devletin müşterek hududu bulunmasaydı hiç tahakkuk, hele devam eder miydi? Eğer Nasır, Irak ve Suriyeyi hâkimiyeti altında tutmak için son günlerde basma akseden meşhur füzelerine güveniyorsa güvendiği dağlara karların yağdığını çabuk görecektir. Orta Doğuda bir ihtilâlin birleştirdiklerini bir başka ihtilâlin ayırması Uç zor değildir ve olacak olan da Van'dan ibarettir. Yeni üçlü devletin bir takım temel mese lelerde maruz bulunduğu güçlükler ve Hak ile Suriyedeki milli hislerin kuvveti şöyle bir göz önüne getirildiği, hele Irakın başındaki Kort İşi düşünüldüğü takdirde Nasırın binlerce kilometre uzaktan Irak ve Suriye Ordularındaki milliyetçi subaylara hâkim olabileceğini sanmak hayal kuvvetini biraz fazla mübalâğa etmektir.

Irak ve Suriye bize düşmanlık etmekle veya bize karşı düşmanlığa âlet olmakla bir şey kazanmazlar. Bizimle münasebetlerini kesmeleri, sadece bir takım işlerini şimdiden tahmin edilmeyecek nisbette zorlaştırır. O bakımdan müstakbel davranışları hakkında bir karar verirken Türkiyenin tutumunun ne olacağını bilmelerinde fayda vardır. Bizim arap âlemine karşı "dostane bir ilgi" duymamız, oradan düşmanlık gelmemesi şartına bağlıdır. Bu şart ortadan kalkınca "dostane bir ilgi"nin yerini "dikkatli bir ilgi"nin almasını beklemek lâzımdır.

böyle ayakta kalacağı hayal ediliyorsa feci şekilde aldanıldığını Türkiyenin bütün damlarının üstüne çıkıp haykırmak lâzımdır. O bina, mutlaka onun temelini kemirenlerin başına yıkılacaktır.

Türk milleti Demokrasiye lâyıktır, ehildir. Demokrasiyi koruyacak ve yürütecektir de. Ama toplanamayan bir Meclis, hem de hangi gün, toplumun en ziyade önem verdiği bir konunun tartışılacağı gün toplanamayan bir Meclis Demokrasiye lâyık değildir, ehil değildir. Türk milleti ondan kurtulmasını, onu bertaraf edip seçtiği yolda yürümeyi mutlaka bilecektir ve bunun usulü, çaresi ka--- ettiğimiz Anayasada yazılıdır.

Yazıklar olsun gelmeyenlere! Ya* zıklar olsun en ufak ciddiyetten mahrum bulunanlara! Haram olsun, kendilerine ve yedi sülâlelerine bu fakir milletin cebinden aldıkları.. Bu fakir milletin ahı kendilerini mutlaka tutacaktır .

Hükümet

Tedbir denilen...

Bundan bir ay kadar önce, "Bayar Hâdiseleri"nin ortalığı karıştırdığı Ve bir 'tozkoparan fırtınanın siyaset hayatımızda koptuğu günlerin bir gecesinde Bakanlar Kurulu İsmet İnönünün başkanlığında toplandı. Kabine o gece sabahın erken saatlerine kadar çalıştı. Bir kaç gün evvel, Askerî Şûra bazı kararlara varmış ve bunları bir tebliğle açıklamıştı. Tebliğin bir maddesinde, memleketin is huzuru bakımından alınacak tedbirlerin Milli Güvenlik Konseyinde görüşülmesi isteniliyordu. Hükümetin önemli toplantısı, Milli Güvenlik Konseyinin toplantısının arefesinde yapıldı. O gece Hükümet, bütün kanatlarının iştirakiyle bir takım tedbirlerin üzerinde durdu. Bunları herkes kabul etti. Tedbirler Milli Güvenlik Konseyine götürüldü. Orada ittifakla karar haline getirildi. Yayınlanan tebliğlerde -Hükümet tebliği ve Milli Güvenlik Konseyi tebliği- tedbirlerden bahsedildi, fakat bunların neler Olduğu açıklanmadı. Daha sonraları alâkalılar, kendilerine bu konuda sual sorulduğunda "Tedbirler alındığında görürsünüz" tarzında cevap verdiler. Bu hafta cereyan eden iki hâdise, tedbirlerden ikisinin ne olduğunu gözler önüne serdi.

İki hayatî müessese

Ortalığın karıştığı o günlerde, rahatsızlığın başlıca iki sebebi olarak, her Demokrasinin iki hayati muessesesi olan Parlamento ile Basının bizde sorumluluk duygusundan mahrum bulunması görüldü. Sorumluluk duygusundan mahrum olan, aslında, müssese olarak Parlâmento ve müessese olarak Basın değildir. Fakat bir takım millet temsilcilerinin Teşrii Masuniyet zırhını, bir takım gazetelerin Basın Hürriyeti kalkanını huzursuzluk yaratmak ve tahrik yapmak için vasıta diye kullanmaları topyekûn Parlamentoyu ve topyekûn Basını müşkül durumda bırakmaktadır. Bu önlenmediği müddetçe, memleketin sağlam kuvvetlerinin sinirlilikten kurtulmalarına imkân yoktur. Bu gerçek üzerinde, toplantıların her birinde ittifak edildi.

Daha ilk başta, bilhassa İsmet İnönünün parti kapatılması veya gazeteci hapsedilmesi yolunda bir temayülü bulunmadığı hissedildi. Par:i kapatmadan siyaset hayatı nasıl tanzim edilecektir, gazeteci hapsetmeden basın hayatı nasıl nizama sokulacaktır? Zira suç islenince, hukuk prensibi olarak, parti veya gazeteci olmanın bir masuniyet teşkil etmesine imkân yoktur. Ama memleketin şartları odur ki Demokrasi ile İhtilâli bir arada muhafaza etmek, bunların hiç birinin kolunu ve kanadını kırmadan Türkiyeyi şu zor geçitten geçirmek lâzımdır. Bu husus üzerinde de toplantıların her birinde ittifak edildi.

_ O halde, ne yapmak lazımdır?

Yapılacak olan, siyaset hayatında suçların şahsîliği esasını kabul edip suç işleyen siyaset adamının üzerindeki teşrii masuniyet zırhını kaldırmak ve basın hayatında, sadece bizde görülen "Hükümet kasasından beslenerek devleti temelinden **sarsma**yı hedef bilen Basm"ı geliri, yaşama imkânı normal, zorlama kaynaklardan faydalanmayan, dünyanın her yerinde olduğu gibi iktisat kaidelerinin içinde bir müessese haline getirmektir.

Kanatların kararı

Koalisyon kanatlarından **Y.T.P. bu** tartışmalar sırasında, Hükümetin gerektiği kadar enerjik tedbirler almamasından en ziyade şikâyet eden kanat oldu. Y.T.P. bu arada, mal ve cana tecavüzler karşısındaki pasif davranışı belirtmedi değil.. Ama bunun yanında, bir yandan "belirli politikacılar"m, diğer taraftan "belirli gazeteler"in marifetleri karşısında tedbirlerin işletilmemesinden dert yandı. Daima olduğu gibi, bunun suçunu da, sanki kendisi muhalefetteymiş gibi İnönüye ve C.H.P. ye yükledi. "Canım, bu adamların teşrii masuniyeti nasıl kendilerine bir zırh o" labilir ?" dedi. "Canım, böyle bir basınla nasıl Demokrasi yaparız?" dedi. Bunlar yazılı olarak da tesbit edildi. Hükümetin tedbirleri Milli Güvenlik Konseyinde ittifakla kabul edilince harekete geçildi. Bir adam güvenliğimize ye, huzurumuza zarar

İstanbulda, Bakanların açık oturumu

Tebdil-i mekândaki ferahlık

veren bir suç işledi mi, savcılar yakasına yapışmaktadır. Ama bu adam milletvekili veya senatörse iş aylar ve yıllar sürüncemede bırakılmakta, takibat yapılamamaktadır. Bu halin önlenmesi için Koalisyon kanatlarının Mecliste beraberce çalışması lazımdır. Adalet mekanizmasının o istikamette isletilmesi şarttr.

İki mütehassıs

Basına gelince, bizzat Başbakan bizim basın nizamımızın en yetkili bir merci olan Milletlerarası 8a* sın Enstitüsünden istenilecek iki mütehassısa tetkik ettirilmesini ve bu nizamın normalleştirilmesinin onların verecekleri raporun ışığı altında yapılmasını istedi. Zira, bir takım menfaatlerin ve "avanta"larm bahis konusu olduğu bu sahanın temizliği nin bir demagojik fırtına içinde yapılmasını arzulamıyor, adeta bir tarafsız hakemin yardımını tercih ediyordu. Basın Tayın Bakanlığı Enstitüye müracaat etti, Enstitü iki çok değerli mensubunu -Dr. Oscar Pollak ve Prof. Olivier Reverdin- durumu yerinde görüp incelemek için Türkiyeye gönderdi. Gelenler geçen haftanın sonuyla bu haftanın başında İstanbulda ve Ankarada tetkikler yaptılar. Ağızlarını en ziyade açık bırakan nokta, Resmi İlân Rezaleti oldu. Bu usulün basın hayatımızı dejenere eden faktörlerin başında geldiğinde tam mutabakata vardılar. Bunun yanında Tedbirler Kanunu ile diğer basın mevzuatının tesirlerini gözden geçirdiler. Her temayülden gazeteci ile görüştüler, Başbakan tarafından kabul edildiler. Başbakan her demokratik ülkede yaşayan basın gibi bir basından başka şey istemediğini bildirdi, kendilerinden bu tarz basının kurulması hususunda yardım ve fikir talep etti. Mütehassıslar ziyadesiyle mütehassis oldular ve sonra, İnönünün iyî niyetini, gittikleri her yerde övdüler. Tetkiklerini salı günü bitirdiler, raporlarını hazırlamak üzere memleketlerine döndüler. Raporlarıyla Mayıs ayı sonlarında geleceklerdir ve o raporun ışığında Türk basını nihayet normal ölçülere kavuşturulacaktır.

Mızıkçılık

Milli Güvenlik Konseyinin ittifakla varılmış kararlarının bir başka tezahürü, suç isledikleri ileri sürülen milletvekillerinin bunun hesabını mahkemelerde vermeleri temayülünün kuvveden fiile çıkması oldu. Meclis komisyonları bu tarz dosyaların üzerine dikkatle, ve süratle eğildiler. İlk olarak, aylardır vatan "Reşat Özarda dosyası" açıldı. Ama karar saati geldiğinde, o şikâyetçi T.T. P. mensuplarının bir garip tutumuna şahit olundu. Sanki Hükümet toplantısındaki o vaziyeti alan, sanki Milli Güvenlik Konseyindeki kararların ittifakını sağlayan Y.T.P. ile bu Y. T.P. başka teşekküllerdi. (Bk. Günlerin Getirdiği - Sayfa: 4)

Şimdi, siyaset ve basın hayatı normal ölçülere getirilince elde zaten mevcut kanuni tedbirler daha faz la hassasiyetle işletilecektir. Bunların başında, Anayasaya hiç bir aykırılığı bulunmadığına dair Anayasa Mahkemesinden ittifakla ilam alan Tedbirler Kanunu gelmektedir. 27 Mayısa, onun Anayasada derpiş edilen ruh, mânâ ve mahiyetine tecavüze müsaade edilmeyecektir. Tıpkı Cumhuriyet gibi, 27 Mayıs da mukaddes bilinecek ve yeni Türkiyenin tarihinin o günden başladığı gerçeği münakaşa ettirilmeyecektir. Bunun, demokratik prensiplere uymak suretiyle yapılacağı hususu Hükümet ve Milli Güvenlik Konseyi kararlarının esasım teşkil etmektedir. Bunların yamnda, temel meselelere eğilmek hususunda acele edilecek ve Hükümet de sesini duyuracaktır.

Hükümetin bu tarz ses duyurma gayretlerinden biri, C.H.P. nin İstanbulda tertiplediği ve beklenilenin dahi çok üstünde alâka toplayan Açık Oturum oldu.

Açık Oturum

Haftanın başındaki pazar günü Spor ve Sergi Sarayı, C.H.P li Bakanların izahatını merakla dinleyen İstanbullularla doluydu. C.H.P. Genel Merkezinin İstanbul İdare Kurulu tarafından tertiplenen Açık Oturum, u z u n kış günlerinden sonra

Yolda Dökülenler Olacaktır

Bugüne, anormal bir devreden geçerek gelmiş bulunuyoruz. Anormal şartlar anormal müesseseler doğurmuştur. Eğer bunlar, memleketçe normale dönmemizi güçleştirirse dertlerimize deva bulmamız imkânı olmaz. Anormal müesseseler, ister istemez yolda döküleceklerdir. Bunlardan kurtulmadan düzlüğe çıkmak mümkün değildir. Böyle müesseseler iktisadi hayatta vardır, idari hayatta vardır, basın hayatında vardır. Bunların tasfiyesi, şüphesiz bazı ıstıraplara ve sıkıntılara yol açacak, çok kimsenin söylenmesine sebep olacaktır, Yapılacak şey, ıstırap ve sıkıntının nisbetini asgariye indirmektir. Yoksa, banlar mutlaka göze alınmak lâzımdır.

Enflasyon günleri ve ithalât güçlükleri, bunların yanında geniş kredi imkânları bir "Gecekondu Sanayi" türetmiştir. Ocak-Bucak Başkanı Kartvizitlerinin tesirli olması çok teşekkülü lüzumsuz adamla doldurmuştur. Dünyada bizden başka biç bir memlekette bulunmayan Resmi İlân Rezaleti mantar gibi gazete üretmiş, bunun neticesi bir takım adamlar "fikir isçisi" etiketini üzerlerine yapıştırarak toplum içinde seyrüsefere başlamışlardır. Normal şartlara dönüş, temellerinde anormallik yatan bu gibi müessese veya kimseleri elbette tedirgin edecek, onlara zarar verecektir. Bunların şahsen bîr kusurlarının bulunmaması mümkündür. Şartlar istifade imkânı yaratmış, bunlar da ondan faydalanmışlardır. Ne yapacaklardı? Bir kazanç fırsatı önlerine çıkacaktı da bunlar bunu tepecekler miydi? Hayır. Arsası' kredi, binası kredi, makinesi kredi, ham maddesi kredi, döner sermayesi kredi ve bunları bir kaç yıl içinde -hatta bazen,, bir yıl içinde.- amorti etmek imkânına sahip bir sanayi kurmak kabil olacak ve "Aaa! Şartlar normale dönünce ben ne yaparım?" diyenler bulunacak! Bunu sanmak hayaldir.

Kâğıtlın karaborsasıyla normal fiyatı arasında dağ kadar farkın bulunduğu günlerde sayısız kırtıpil gazete ve sahipleri inanılmaz servetler kazanmışlar, iktidara şirin görünerek kontenjanlarını ne kadar yükseltmişlerse vurgunları o nisbette geniş olmuştur. Şimdi, gazeteleri satmadığı, masrafını karşılamadığı için ağlıyorlar. Ama kâğıt karaborsası yapmaksızın, hatta resmi ilânla masrafları gene karşılanmıyordu ki.. Kapanan, ek boru olmuştur. O tekrar aksın istiyorlar.

Ama ne yapılsın ki, şimdi şartların normale dönmesi lüzumu vardır. Feryat edenler bulunuyor. Kulak verinle: Şikâyetlerin yüzde doksanı anormal devrin anormal yavrularıdır. Normal kurulmuş bir müesseseden ses gelmemektedir. Zira onlar, asıl gelişme, ilerleme, ciddi mesaiye dayanan kazanç sahasını bulmuşlardır ve memnundurlar. Bundan sonra Türkiyede hayat böyle devam edecektir. Bunu önlemek imkânı yoktur

Kapanmış faturaların bedeli, bir gün mutlaka ödenir

gelen parlak ve güneşli bahar gününe rağmen büyük ilgi görmüştü. Açık Oturumun en ilgi çekici tarafı, Spor ve Sergi Sarayını odlduran kalabalığın çoğunluğunu partisiz, tarafsız vatandaşların teşkil etmesiydi. İstanbullular, memleketin idaresinin mesuliyetini yüklenen C.H.P. li Bakanların izahatını büyük bir ilgi ile dinlediler, zaman zaman da Bakanlara tezahürat yaptılar.

Açık Oturumda ilk konuşmayı, Ekrem Özdenin açış konuşmasından sonra C.H.P. Genel Sekreteri Kemal Satır yaptı. Satır, C.H.P.'nin son olaylar karşısındaki tutumunu ve görüşünü açıkladı. Planlı kalkınma konusuna da temas etti ve A.P. nin Plânı küçük düşürmek için sarfettiği gayreti esefle belirtti.

Satıra göre, Plânın tatbikatında bu tip kirli eller hiç bir şekilde müessir olamayacaktır. Plânı pilâvla değiştirmek isteyen zihniyetin kasaba kasaba dolaşıp Af ve Zam konularını istismar etmesi ve memleketi tekrar iki kampa ayırma çabası hiç bir zaman başarıya ulaşamıyacaktır.

Satır, zamların gerekçesini de, kendisini büyük bir ilgiyle dinleyen İstanbullulara anlattı. Borçlar konusunda verdiği izahat sırasında, D.P. İktidarının hesapsız bir şekilde yaptığı dış borçların memleketin başına belâ kesildiğini sözlerine ekledi.

Satırdan sonra Başbakan Yardımcısı Turhan Feyzioğlu kürsüye geldi. Feyzioğlu konuşmasına eski ve yeni devrin mukayesesi ile başladı ve 27 Mayıstan önceki toplantılarda halledilmesi istenilen problemlerin hepsinin halledildiğini belirtti. 1963 Türkiyesi bambaşka idi. Profesörler, Basın, memleketin aydın kişileri artık D.P. iktidarının memlekete getirdiği problemleri tartışmıyorlardı. Tartışılan konular, memleketin sosyal ve ekonomik problemleriydi : Plân, Ortak Pazar, Konsorsiyum vs...

Feyzioğlunun söyledikleri, hemen herkes tarafından bilinen gerçeklerdi. 600 milyon dolarlık ithalât mec-

Sendika, Toplu

Millet Meclisinin bir Geçici Komisyonunda uzun ve etraflı incelemelerden sonra Meclis Genel Kuruluna sevkedilmiş olan Sendikalar Kanunu ile Toplu İş Sözleşmesi, Grev ve Lokavt Kanunu üzerinde, bilhassa bazı sendikacı çevrelerinden gelen bir polemik cereyan etmektedir. Bir kısım işçi sendikalarının liderleri seferber haldedirler ve bu metinler üzerinde türlü tekliflerde bulunmakta, milletvekillerini türlü yollardan kendi görüşlerine yaklaştırmağa çalışmaktadırlar.

Sadece bu durum bile, yeni Anayasa düzeninin memleketimizdeki demokratik hayatın gelişmesi bakımından nasıl yepyeni bir hava getirdiğini göstermeğe yeter.

Yazılı bir metin yayınlanmadan, sırf eksik veya yanlış haberler üzerinde konuşmak hem kolaydır, hem doğru değildir. Bu itibarla, sendika, toplu sözleşme ve grev konusunda omuzlarında ağır sorumluluk taşıyan bir kimse olarak, bu konuda yazmayı, ancak konu Meclis kürsüsüne geldikten sonra uygun gördüm. Şimdi, bu iki kanunun türk iş hayatına getireceği yenilikleri özetlemeğe çalışacağım.

A — Bu iki kanun ile, kalkınma plânında da öngörüldüğü şekilde, kuvvetli sendikaların kurulması için türlü tedbirler alınmıştır:

1) Toplu iş sözleşmesi ve onun müeyyidesi olarak grev yapma hakkı sadece, bir iş kolunda veya işyerinde işçilerin çoğunluğunu temsil eden federasyon veya sendikalara üye olmak lüzumunu hissedeceklerdir.

2) Bu şekilde yapılan bir toplu iş sözleşmesi, kapsadığı işyerlerinde çalışan ve o sözleşmeyi yapan federasyon veya sendikanın üyesi olmayan işçilere de uygulanacaktır. Ancak, bunun için, bu gibi işçilerin, sözleşmeyi yapmış olan federasyon veya sendikaya sendika üyeliği aidatını aşmıyan bir dayanışma aidatı ödeme mecburiyeti, o federasyon veya sendika tarafından konulabilecektir.

3) İşçi sendikalarının üyelik aidatının sendikanın talebi üzerine işveren tarafından kesilip sendikaya ödenmesi esası da kabul edilmiştir.

4) Sendikalara, ayrıca, mevzuattan, örf ve âdetten ve mesleğin müşterek menfaatlerinden doğan hususlarda üyeleri lehine dâva açmak ve bu şekilde açtıkları dâvalar vesilesiyle husumete ehil olmak yetkisi de tanınmıştır.

5) Ayrıca, sendika üyeliğinden keyfî sebeplerle ayrılmayı kısıcı bazı tedbirler alınmıştır.

6) Nihayet, işverenlerin işçi sendikaları üzerinde baskı ve nüfuz icra etmelerini önleyici hükümler, milletlerarası andlaşmalarda öngörüldüğü şekilde metne dâhil edilmiş ve sendika idareciliği ayrı teminata bağlanmıştır.

7) Sendikaların kapatılması, sadece çok vahim cürüm hallerine inhisar ettirilmiş; diğer hallerde ise, sadece idarecilerin cezalandırılması öngörülmüştür.

8) Nihayet, bu kanunlarla, kamu sektöründe, özel sektörde, esnaf sektöründe, sanayide, ticarette ve tarımda çalışan fikir işçileri dâhil, her işçi, hizmetçiler, hammallar ve memurlar sendika kurabileceklerdir.

B — Bu kanunlarla, Anayasanın emrettiği şekilde sendikaların kuruluş, yönetim ve işleyişlerinin demokratik esaslara uygun olmasını sağlayacak bütün tedbirler alınmıştır. Özellikle, sendikalar genel kurulla* rını belli süreler içinde toplamak zorunda olacaklar ve mali konularda tam yetki sahibi olacaklardır. Sendika yöneticileri mal bildirimine tâbi tutulacaklardır. Bu suretle, hızla gelişen sendikacılık hareketlerinde bazı memleketlerde rastlanan "sendika ağalığı" önlenmiş olacaktır.

Bu kanunlar, ayni zamanda, sendikacılığın meşru demokratik Anayasa düzeni dışına çıkmamasını sağlayıcı müeyyideleri de getirmiştir. Komünist, faşist, ırkçı, lâiklik aleyhtarı ve din istismarcısı, ülke ve millet bütünlüğünü bozucu, Atatürk milliyetçiliği aleyhtarı, Cumhuriyetçi demokratik rejim aleyhtarı ve 27 Mayıs inkarcısı sendikalar mahkeme kararıyla kapatılacak, bunun dışındaki cürümlerden dolayı sendikalar kapatılamayacaktır. Sendikaların, bu gibi milletlerarası teşekküllere katılmaları Danıştayın kazaî denetimi ve icra organının gözetimi altında ola-

buriyeti karşısında, ancak 350 milyon dolarlık ihracat yapılabiliyordu. Ayrıca, her yıl 150 milyon dolar da, Menderesin harikûlade ekonomi anlayışı neticesinde memleketin sırtına borç olarak yüklenmişti. Bu borcun her yıl ödenmesi gerekiyordu. Bütün bunların halli, plânlı bir kalkınma ile olacaktı.

Bilinen gerçekler

Bu yıl 9.5 milyar liralık yatırım yapılacağını söyleyen Feyzioğlu, gelir sağlamak amacıyla memleketi enflâsyona götürmek yolunun hiç bir zaman denenmiyeceğini' bilhassa belirtti.

Vergiler konusuna da temas eden Feyzioglu, zirai kazançlardan mutlaka gelir vergisi alınması fikrini savundu. Feyzioğluya göre, 5 yıllık Kalkınma Plânının tatbikatının meyvaları yalanda toplanmaya başlanacak ve hakikat yalanı, ciddiyet de demagojiyi boğacaktır. Mecliste 27 Mayısçı, köy kahvesinde 27 Mayıs düşmanı olanların karanlık emelleri hiç bir zaman bu memlekette yürümiyecektir.

Başbakan Yardımcısından sonra Çalışma Bakanı Bülent Ecevit söz aldı. Grev, Lokavt ve Sendikalar Kanunu günün konusu olduğu için, Ecevitin konuşması ilgiyle bekleniyordu. Nitekim konuşma tamamen bu konuya inhisar etti ve dinleyenler tarafından sık sık alkışlarla kesildi.

Çalışma Bakam, Grev ve Sendi* kalar Kanununa yöneltilen tenkitleri ele aldı ve:

"— Tasarının kusursuz olduğunu iddia edecek değiliz. Ancak, ileri Batı demokrasilerinde de bu kanundan daha geniş bir toplu sözleşme ve grev hakkı işçiye tanınmamıştır. Milletlerarası Federasyonun, tasarı hakkındaki mütalâası, en ileri demokratik ölçülere uygundur" dedi.

Ecevit de D.P. İdaresinin, İşçi Sigortalan alanında yaptığı plânsız icraat sonunda uğranılan zararları belirtti. Ayrıca, A dan Z'ye kadar bozuk olan düzenin düzeltilmesi çabası İçinde olduklarını da sözlerine ekledi.

Sözleşme ve Grev

Coşkun KIRCA

caktır. Bu gibi faaliyetleri yakalıyabilmek için sendikalar gerekli mali bilgileri Çalışma Bakanlığına vereceklerdir. Ancak, Bakanlık bu incelemelerini sadece evrak üzerinde yapacak ve lüzumlu görürse Adalet Bakanlığı kanaliyle Savcılıklar durumdan haberdar edileceklerdir. Bu durumda kapatma kararı da ancak mahkemece verilecektir.

C — Grev ve lokavt hakları ve sendika hürriyeti düzenlenirken işçi ve işveren tamamiyle eşit plânda mutalea edilmişlerdir.

D — Grev hukukunun temel esaslarından biri olarak, greve katılmanın hizmet akdini ortadan kaldırmayacağı ve sadece bu akdi askıya alacağı kabul edilmiştir.

E — Grev ve lokavt haklarının toplum menfaatlerine aykırı bir şekilde kullanılması, Anayasanın cevaz verdiği tedbirlerle önlenmiştir.

Savaş ve seferberlik hallerinde, can ve mal kurtarma işlerinde, -ilâç imalâthaneleri hariç-, sağlık tesislerinde, kamu sektörünce yerine getirilen su, elektrik ve havagazı liretim ve dağıtım işlerinde, seyir halindeki nakil vasıtalarında, noterlik hizmetlerinde ve toplu iş sözleşmesi süresi içinde grev ve lokavt yasak edilmiştir. Ayrıca, siyasî grev ve lokavt, sempati grevi ve lokavti ve toplu halde verimi düşürme hareketleri de yasak edilmiş ve memurların grev yapması da kabul edilmemiştir.

Bu suretle grev ve lokavt, sadece İşçi ile işveren arasındaki menfaat uyuşmazlıkları ile kanun veya toplu iş sözleşmesinden doğan hakların ihlâli halinde de hâkim tarafından durdurulabilmek kaydiyle, hak uyuşmazlıklarında tanınmıştır. Su baskını, deprem, yangın gibi genel felâket hallerinde de grev ve lokavt Hükümetçe, bu halin devamınca, sırf o mahallerde yasak edilebilecektir. Sıkıyönetim halinde de Sıkıyönetim Komutanlığının ayni yetkisi vardır.

Ayrıca, milli güvenliği ve milli sağlığı bozucu grev ve lokavtler de, Yüksek Hakem Kurulunun istişarî mütaleası alındıktan sonra, Bakanlar Kurulunca en çok doksan gün süreyle durdurulabilecektir. Bu konudaki Bakanlar Kurulu kararları aleyhinde Danıştayda açılacak iptal dâvalarına ilişkin icranın ertelenmesi talepleri bir hafta içinde karara bağlanacaktır.

Toplu iş sözleşmelerinin işkolu esasına göre yapılabildiği bir memleket haline geldiğimiz vakit, bundan, milli gelirden lâyık olduğu payı alacak olan işçi kadar, iş piyasasının istikrara kavuşması sayesinde işveren de büyük faydalar Bağlıyacaktır.

Bu Kanunların çıkmasından sonra, memleketimizde bir süre grev ve lokavt hareketleri beklenebilir. Bu hareketler sonucunda bellibaşlı işkollarında toplu iş sözleşmeleri aktedildikten sonra ise, kalkınma plânının öngördüğü şeklide, iş hayatimiz istikrarlı bir ücret seviyesi içinde seyredecektir.

Geçici Komisyonda geniş şekilde ıslah edilmiş olan bu metinler üzerinde Milletlerarası Hür İşçi Sendikaları Konfederasyonunun Hükümetçe hazırlanan tasarılar hakkında verdiği çok müpet mütaleayı, yar zımı bitirmeden önce hatırlatmak isterim. Türk-İşin de üyesi olduğa bu milletlerarası teşekkül, bellibaşlı olarak, sadece toplu iş sözleşmelerinin esas itibariyle işkolu esasına göre değil, İşyeri esasına göre yapılmasına itiraz etmiş ve Hükümetin toplu iş sözleşmelerini teşmil yetkisi olmamasını tenkit etmiştir. Bu hususlar da Geçici Komisyondan çıkan metinde olduğu gibi kabul edilmiştir. Bu milletlerarası teşekkül, Bakanlar Kurulunun grev ve lokavti geciktirme yetkisini kullanırken millî güvenlik ve millî sağlık mefhumlarını geniş bir anlamda mütalea etmesine karşı da tedbir alınmasını istemiş, Geçici Komisyon, bu konuda kazaî murakabeyi son derece hızlı bir hale sokmakla bu tenkidi de karşılamıştır.

Tasarıların esasları ve iş hayatımıza getireceği büyük fayda ve yenilikler bunlardır. Tasarıların teknik teferruatı üzerinde elbette ki görüşmeler sırasında daha da mükemmele ulaşılacaktır. Ancak, biz inanıyoruz ki bu tasarılar, işçi, işveren ve toplum menfaatlerini, Anayasa ve kalkınma plânının esasları içinde ep uygun bir denge ile birbirleriyle bağdaştırmıştır. Bu denge--in bozulması, İşçinin de, işverenin de ve nihayet toplumumuzun da aleyhinde olacaktır.

Gümrük ve Tekel Bakanı Orhan Öztrak ve Sanayi Bakanı Fethi Çelikbaş konuşmalarında kendi sahalarına İnhisar eden konularda izahat verdiler. Son olarak İçişleri Bakanı Hıfzı Oğuz Bekata konuştu.

Toplantı saat 10'dan 15'e kadar sürdü. Spor ve Sergi Sarayını dolduran dinleyiciler, Bakanlara zaman zaman tezahüratta bulundular.

İşçiler

Demokrasinin teminattan

(Kapaktaki işçi)

Hava güzeldi. Bahar Başkentte kısa sürecek hükmünü icra ediyordu. Caddelerdeki kalabalık ısınan havadan lâyıkiyle istifade etmekteydi. Hele saat 17-19 arasında Kızılay meydanı görülecek şeydi. Ama aynı saatlerde Millet Meclisinin Genel Kurul salonu da görülmeğe değerdi.

O gün, o saatte Mecliste Sendika' lar Kanununun meşhur 29. maddesi görüşülmeğe başlandı. Maddeye gelinir gelinmez CHP Grup Yönetim Kurulu üyesi Ali İhsan Göğüş yıldırım hızıyla koridora fırladı. Eline geçirdi ği CHP liyi salona itti. Tuttuğunu mü zakerelere iştirak etmesi için zorladı. (Oraya koptu, buraya koştu, kan ter içinde kaldı. Salona girdiğinde manzara şöyleydi:

CHP: 48 milletvekili . Mevcudu 172 -
AP : 37 milletvekili - Mevcudu 152 -
MP : 0 milletvekili . Mevcudu 16 -
CKMP: 6 milletvekili - Mevcudu 30 -
YTP: 2 milletvekili - Mevcudu 62-

Ama, buna da şükretmek lazımdır.' Zira Salı günü, Meclis hiç toplanamadı. Salonda kâfi milletvekili yoktu. Böylece sendikalar kanununun en önemli ve günlerdir patırdısı yapılan maddesi son derece büyük bir sessizlik içinde geldi ve geçti. Meclis tatil olduğunda hava gene güzel, Kızılay gene kalabalık, bahar gene en tatlı haliyle hükmünü icra etmekteydi!

Maddenin değiştirilmesini ve Sendikaların bilançolarının Çalışma Bakanlığına verilmesi keyfiyetinin kaldırılmasını AP savundu. AP bu konuda pek şiddetliydi. Sözcülüğünü yanan Turhan Bilgin bu hükümle grev denilen silâhın sendikaların | elinden alındığını ve Hükümetin sendikaları devamlı surette baskı altında bulunduracağını belirtti. Bakan Ecevit'in konuşması Bilgine karsı oldu: Kırsa da Ecevit'in söylediklerini tekrarladı. İki politikacının da iddiası maddenin Anayasada yer alan bu konudaki maddelere aykırı olmadığıydı. Salonda bulunan seksen küsur milletvekili bütün hatipleri dinlediler veya dinler sorundular. Hatta oylamaya ca iştirak ettiler. AP de zayıf bir mukavemete rağmen, 29. madde Hükümet tasarısındaki gibi geçti.

Kulağa Küpe...

Vecize

Bir insan kasılmakla büyük adanı olsaydı... bizim Ekrem Alican çok büyük adam. olurdu!

Kanunun daha sonraki kısımlarına gelince üzerinde fazla tartışılmadı. Zira artık alışılmıştı, AP adına Türk-İş tarafından verilen değiştirme önergeleri Başkanlığa geliyor, sözcü Türk-İşin öğrettiklerini tekrarlıyor, Coşkun Kırca çıkıp cevabını veriyor. Bakan Ecevit daha evvel komisyonlarda söylediklerini tekrar ediyor ve oylama Komisyon lehine tecelli ediyordu.

İşin bittiği nokta..

Aslına bakılırsa isçilerle ilgili üç kanun üzerindeki çekişme, Türk-İş De Hükümet arasında cereyan etti. Türk -İş temsilcileri bir hafta müddetle ellerinde çantalar Meclis koridorlarından

Seyfi Demirsoy
İlk adımı, atıldı.

eksik olmadılar. Zaman zaman Komisyon sözcüsü ve Bakan Ecevitle, zaman zaman da AP milletvekilleriyle karşılıklı gelip görüştüler. Birincileriyle pazarlık yaptılar. Buradan kurtaramadıklarını belki Meclis Genel Kutulunda kurtarırım ümidiyle, ikincilerine belletip, onları kürsüye salı* verdiler. İkinci hamleleri genel olarak muvaffak olmadı. Ama birincisinde, doğrusunu söylemek icap ederse, büyük çapta muvaffakiyet kazandılar. Bunun basit manada bir hesabı yapıldığında Türk-İşin itiraz ettiği 17 maddeden 15 ini kurtardığı, yani Hükümetle makul anlaşmalara vardığı görüldü.

Tasarının 7. Maddesindeki 3 bölüm tamamen sendikacılık lehine değiştirildi. Bununla, bir iş yerinde çalışan işçilerin çeşitli kategorilere ayrılarak toplu sözleşmelerine mani olundu. Bu gerçekten büyük bir muvaffakiyetti.

Sendikalar Kanununda yapılan tadilât bir hayli olumludur ve sendikacılar lehine büyük çapta kâr sağlamaktadır.' Bir 2. madde vardır ki, sendika sayısının ve Üyesinin artması bakımından son derece önemlidir. Hükümet bunu sendikacıların arzusuna uyarak kabullendi. Böylece, çalışma durumu herhangi bir sebepten ötürü ortadan kalkan şahıslar, daha evvel muhtelif yerlerde 3 yıl süre ile çalışmışlarsa sendika kurmaya veya sendikalı olmaya hak kazandılar.

Bir 15. maddenin değiştirilmesi Sendikalara büyük çapta mali imkân sağladı. Sendikalar bu maddeyle ticari faaliyet yapabilir hale geldiler. 19. maddenin 1. fıkrasının değiştirilmesiyle işverenin aleyhin» büyücek bir puan alındı.. İşveren işe aldığı işçiye, muayyen bir sendikaya girme veya belli bir sendikadan istifa etme keyfiyetini empoze edemiyordu.

20. maddenin 1. fıkrasıyla işçilere profesyonel sendikacılık kapıları açıldı. Bu maddede komisyon, profes yonel sendikacı olduğu takdirde, lifinin yeniden işine dönmesini şarta bağlamış ve "boş yer varsa" ibaresini koymuştu. Sendikacıların teklifi komisyon tarafından makul karşılandı ve işveren bir müddet isinden ayrılan sendikacıyı döndüğünde işe almaya mecbur kılındı.

25. maddenin 1. bendi sendika idare heyetlerine geniş yetki tanıdı. Genel Kurul toplantılarının azami haddini 8 yıla çıkaran madde, rahat çalışabilme imkânları' sağladı. Ancak, Hükümet bazı noktalarda dayandı ve sendikacıları kırma pahasına işverenin de haklarını savundu. Ayrıca yeni

bir devreye giren iş düzeninde ilk adunda büyük çapta karışıklıklar olmamasını sağlamak amacıyla koyduğu bazı kayıtlardan vazgeçmedi.

Bunlardan en meşhuru 29. maddedir. Bir başkası sendika Genel Kurullarının tiye üzerindeki tasarruf nakzını kullanmasının son merciinin bağımsız mahkemeler olduğu maddedir. Ayrıca sendikacıların bütün ısrarlarına rağmen iş kollarını tesiri hakkı kendilerine verilmedi. Bu ayırım hakkı Çalışma Bakanlığının uhdesine bırakıldı.

Grev ve toplu sözleşme..

Haftanın ortasında çarşamba günü sona eren Sendikalar Kanunundan sonra Sendikacıların üzerinde daha titizlikle durduğu Grev ve Toplu Sözleşme tasarılarının kulisine girişildi. Gene Kırca karşıya alındı. Gene değiştirge önergeleri hazırlandı. Gene AP li milletvekilleriyle müzakerelere başlanarak neler söyleneceği kendilerine tembihlendi.

İşlem, bir evvelkinden farksız oldu. Komisyon sözcüsü ile yapılan müzakereler sonunda Sendikacılar bÜyücek'sayılacak yeni haklar koparabildiler.

Bunlardan bir tanesi 20. maddenin 6. fıkrasıdır. Bu fıkrayla bazı iş kollarına grev yapabilme imkânı sağlandı. Kanun bu maddesinde "Gemi, tren, karayolu, ulaştırma araçları ve uçaklardaki isçi"ye grev hakkı tanımıyordu. Sendikacılar durumu anlatınca bu kısıtlama hafifletildi. Grev yapamama hali sadece "seyir halindeki" araçlara kondu.

31. maddenin değiştirilmesinde iki taraf mutabakata vardılar. Madde, grev bekçilerini tahdid eden bir maddedir. Sendikacılar bunun sayıyı sınırlayan kısmının çıkarılmasını istemektedir. Bu konuda henüz kesin bir karâra varılmamışsa da komisyon sendikacıların teklifine temayül göstermiştir.

Sendika temsilcilerini bir başka maddede istekleri yerine getirilmekle isçiye gerçekten büyük bir fayda sağlandı. Kanun dışı greve katılan işçilerden sadece sendika yöneticileri hapis cezasıyla tecziye edilecektir. Hükümet bu maddeyi kabulde zarar görmedi. Zira maddenin gerekçesi, kanunsuz greve iştirak eden işçiyi bir müddet sendika faaliyetinden kısıtlamaktı. Bu gayeye kanunsuz grevci ağır para cezasına çarptırılmakla ulaşılıyordu. Zira ağır para cezasıyla tecziye edilen işçi 3 yıl müddetle sendika faaliyetlerine iştirakten man edilmekteydi. Hapis cezası böylelikle işçinin üzerinden alındı.

Sendikalarla Hükümet arasındaki büyük ihtilâf grevin geciktirilmesi konusunda Bakanlar Kuruluna verilen yetkidir. Sadece Amerikada tatbikatı görülen bu yetkiye sendikacılar şiddetle itiraz etmektedirler. Madde Bakanlar Kuruluna muhtelif şekillerde geciktirme yetkisini 92 gün olarak tanımıştır. Böyle bir kısıtlamanın grevin ruhuna aykırı olduğunu iddia eden işçi temsilcileri, sendikaların bu maddeyle Hükümetin devamlı baskısı altında bulunacaklarını söylemektedirler.

Bülent Ecevit
Fahrî işçi

İşçiler miting yapıyorlar
Grev hakkına giden yol

Bu husustaki tartışmalar bir hayli çetin oldu. sendikacılar tartışmalardan pek keyifli sıkmadılar. Hükümet maddedeki hükmü elinden kaçır* mak istemiyordu. Ancak bir formül bulunmasının, zamanın kısaltılma imkânının aranmasının doğru olacağını söylediler.

İşçi meselelerini yakından ilgilendiren üç kanun böylece Meclis koridorlarında tartışıldı. Kuliste çekişildi. Komisyon odalarında parlâmento üyeleriyle, parlâmento dışı kişiler arasında pazarlık konusu oldu ve hikâye bitti.

Memurlar

Devlet Kapısında Yenilikler

Orta boylu, saçları hayli dökülmüş sempatik tavırlı adam yumuşak koltuğuna biraz daha yaslandıktan sonra kahvesinden irice bir yudum adı ve gülümseyerek:

"— Yeni personel rejiminin, halen son derece ağır işleyen idare mekanizmasını tekrar canlandıracağına inanıyorum. İçinde bulunduğumuz plânlı kalkınma devresi her bakımdan iyi yetişmiş, dinamik bir kadroya şiddetle ihtiyaç göstermektedir" dedi.

Olay bitirdiğimiz haftanın başlarında Salı günü Ankarada Başbakanlık binasının bit köşesine sıkışmış olan Devlet Personel Dairesine ait küçük bir odada geçti. Orta boylu, sempatik tavırlı adam Devlet Personel Dairesi Başkanı Hasan Şükrü Adaldı. Bahis konusu yeni rejim, önümüzdeki yıldan itibaren uygulanması kararlaştırılmış olan personel reformu ile ilgilidir. Yeni rejimle halen sayıları 450 bini aşan bir memur kitlesi beklenen randımanı verebilecek şekilde teşkilâtlandırılacak, yeni bir ücret ve barem sistemiyle bu kitleye dinamizm kazandırılacaktır. Bu konuda ilk önemli adım atılmış ve önceki haftanın sonlarında Cumartesi günü toplanan Bakanlar Kurulu yeni kanun tasarısının ana prensiplerini tespit etmiştir.

Aslında idarede ve personel rejiminde bir reform zarureti İkinci Dünya Savaşından beri hissedilmektedir. Ancak politik sebepler yüzünden mesela bir türlü cesaretle ele alınamamış ve bir takım palyatif tedbirlerle iktifa edilmiştir. Halbuki İngiltere ve Fransada bu işe yüzeyli önce el atılmıştır. Bu konudaki ilk çalışmalar 1940 yılında Fuat Silinenin başkanlığında kurulan 'Personel Sisteminde Islahat Komisyonu." Ha başlamış ve bunu 1943 yılında Hasan Şükrü Adalın başkanlığındaki -O tarihte Adal Bolu Milletvekiliydi- ikinci bir komisyon takip etmiştir. Ancak her iki komisyonun çalışmaları da müspet bir sonuç sağlıyamamış, savaş yıllarının iktisadi sıkıntıları gerçek bir reformun tahakkukuna engel olmuştur.

İdarede reform hareketlerinin ikinci safhasını yabancı uzmanların hazırladıkları raporlar teşkil etmektedir. 1948 de Profesör Neumark 1952 de İsviçreli Şansölye Prof. Leimgruber, 1953 de Prof. Martin ve Prof. Cush Türkiyeye gelerek mevcut personel rejimiyle ilgili birer rapor hazırlamışlardır. Bu raporların hepsinde müşterek olan nokta, diğer batı ülkelerinde olduğu gibi Türkiye, deki personel rejiminin de bir merkezi personel dairesinde birleştirilmesidir. Ancak bütün bu raporlar birer güzel tavsiye olmaktan ileri gidememiş ve tozlu raflarda bekletilmişlerdir. 1956 yılında Maliye Bakanlığı tarafından hasırlanan bir personel kanunu tasarısı ise gerek büyük bir yenilik getirmeyişi ve yetersiz oluşu, gerek mali imkânsızlıklar sebebiyle bir türlü kanunlaşamamıştır. Bu tarihten sonra personel meselelerine sadece ücret konusunda eğilinmiş ve enflasyon politikası neticesi korkunç bir süratle yükselen fiyatlar karsısında radikal tedbirler yeline kifayetsiz bir ücret ayarlaması tercih edilmiştir.

Kartvizit saltanatının sonu

27 Mayısı müteakip iş başına gelen Hükümet, idareyi kelimenin Uta anlamıyla bir keşmekeş içinde buldu. On yıllık D.P. iktidarı süresince "İşe adam" prensibi bir kenara itilerek "Adama iş" sloganı benimsenmiş, devlet dairelerinin kapıları elinde ocak-bucak başkanlarının tavsiye mektubu veya kartviziti olanlara ardına kadar açılmıştı. Böylece her geçen gün biraz daha kabaran memur miktarı idareyi korkunç bir bürokrasi problemiyle karşı karşıya bırakmıştı. Bir ek görev müessesesi alabildiğine istismar edilmiş, idare meclisi üyelikleri, murakıplıklar DP. kodamanlarının yakınlarına bol keseden dağıtılmıştı. Şişkin bir bir memur

İş başında memurlar
"13 bilen kazanıyor!"

kadrosu Hazineye karşılanması hayli çetin malt yük tahmil ediyor ve bu kadro iktisadi sıkıntı ve bozuk bir personel rejiminin yarattığı moral çöküntüsüyle beklenen randımanı veremiyordu, Ayrıca bu on yıl içinde sayıları 2 bini bulan memur -Bunların büyük bir çoğunluğunu yüksek idare mekanizmasında yer alan personel teşkil etmektedir, meşhur "Görülen Lüzum Üzerine" gerekçesiyle tasfiye edilmiş, kalifiye eleman sıkıntısı hissedilir hale gelmişti. Dairelerde kimin görevinin ne olduğu bilinmiyor, bir masada bazen birkaç kişi birden çalışıyordu. Bu arada bir çok şahsın ayda bir defa uğrayarak bilinmeyen bir kadrodan maaş aldıkları da tespit edilmişti. Ortaya çıkan tablo

gerçekten korkunçtu. Bu durum karsısında en kısa zamanda lüzumlu tedbirlerin alınarak idarenin bu mefluç halden kurtarılması gerekiyordu. Böylece daha önce yabancı uzmanların hazırlamış oldukları raporlar da incelenerek 1961 İlkbaharında Devlet Personel Dairesi kurularak basına vekâleten Hilmi İncesulu getirildi. Fakat bir personel reformu hazırlamak yeni bir rejim ve sistem vazetmek uzun vadeli çalışmalara ihtiyaç gösteriyordu. Bu bakımdan Devlet Personel Dairesinin seçimlere kadar olan bütün çalışmaları ancak bası ön tetkiklerin tamamlanmasından ibaret kaldı. Dairenin asıl faaliyeti seçimlerden sonra başladı.

Harekete geçiliyor

1962 yılının. Şubat ayında Hükümetin aldığı üç önemli karar, idarede reform hareketlerinin ilk sinyalini teşkil etti. Bu kararlara göre yeni personel kanunu- ile ilgili tetkikler tamamlanarak ilgili tasarı süratle Hükümete sunulacak, Prof. Tahsin Bekir Baltanın başkanlığında bir komisyonda Hükümetin fonksiyonu ve bakanlıklar ile bakanlıklara bağlı dairelerin görev dağılışları tetkik ve tespit edilecek, ayrıca Maliye Bakanlığında kurulacak bir komisyon da İktisadi Devlet Teşekküllerinin reorganizasyonu ile ilgili bir kanun tasarısı hazırlayacaktı. Bu kararları müteakin Devlet Personel Dairesi için Son derece yoğun bir çalışma devresi başladı.

Bu arada İsmet İnönü bir reform hareketine girişmeden önce mevcut durumu bütün incelikleriyle öğrenmek istemişti. Devtet Personel Dairesi Başkanı Hasan Şükrü Adal -Hilmi İncesulunun Parlâmentoya girmesi üzerine bu görev Adala Verilmiştir- daire arkadaşlarıyla birlikte bir ön rapor hazırlanarak 1962 temmuzunda Hükümeti sundu. Rapor, idaredeki bütün aksaklıkları tek tek ele alıyor ve köhne bir barem sisteminin yönetimdeki aksaklıklarını, kalifiye personel yetersizliğini, ücret dağılımındaki adaletsizliği, dış seyahat deki dejenerasyonu bütün çıplaklığıyla ortaya koyuyordu.

Ön raporun Hükümette incelenmesini müteakip çalışmaların İkinci safhası başladı. Bu safhada meseleyi bizzat ele alan İnönü Adaldan reform için gerekli ilk tekliflerin hazırlanmasını istedi. Altı aylık bir çalışmadan sonra O.EC.D. ve A.I.D. kanalıyla getirilen iki yabancı uzmanın da verdikleri raporlara dayanılarak Devlet Personel Dairesinde

Hasan Dinçer
Basiretli kanat

tasarının ana hedefleri tespit edildi. Artık temel prensiplerin vaz edilmesi ve bu prensiplerin ışığında yeni personel kanununun hazırlanması gerekiyordu. İnönü, Başbakan Yardımcısı Hasan Dinçerin başkanlığında Başbakan Yardımcısı Turhan Feyzioğlu, Maliye Bakanı Ferit Melen, Bayındırlık Bakanı İlyas Seçkin ve Sanayi Bakanı Fethi Çelikbaştan müteşekkil bir alt komisyon kurarak bu komisyonu kânunun temel prensiplerini tespitle görevlendirdi. 1963 Martı başlarında çalışmalarına başlıyan komisyon 48 maddeden müteşekkil bir ana prensipler manzumesini Hükümete sundu. Bu prensiplerin 12 Nisan* da toplanan Bakanlar Kurulunda kabul edilmesinden sonra meselenin en zor klima halledilmiş oluyordu.

Reformun getirdikleri

Böylece aha prensipleri tespit edilmiş olan yeni reform kanununun getirdiği başlıca yenilikleri sınıftandırma, ve liyakat sistemleriyle, sosyal haklar ve mahrumiyet tazminatları teşkil etmektedir. Vazedilen prensiplere göre yeni personel rejiminde esas olarak kariyer sistemi kabul edilmektedir. Yeni rejim sınıflandırma ile başlıyacak ve ücretler sınıflandırma ameliyesi ile birlikte tespit edilecektir. Ancak bu sınıflandırma işlemi azami dört yıllık bir hazırlık devresini zaruri kılmaktadır, Personelin terfihinde dikey ve yatay olmak üzere iki çeşit sistem kabul edilmektedir. Bu sistemlere göre memur Ücretleri belirli bir sınıf içinde her yıl artacak, fakat bir üst sınıfa geçiş ancak imtihanla mümkün olabilecektir. Böylece sınıflandırmada, ikinci bir esas olarak liyakat sistemi ortaya çıkmaktadır. Liyakat sisteminde memuriyete girişte açık imtihan usulü uygulanacak, memur seçme programının plânlanması ve mürakabesi görevleri Devlet Personel Dairesinde düzenlenecektir. Giriş imtihanlarını kazananlar bir süre stajyer olarak çalışacaklar ve ancak ikinci bir imtihandan sonra memuriyet statüsüne tabi tutulacaklardır. Ayrıca devlet personelinin hizmet süresinde her türlü haklarının ve hizmet şartlarının tespitinde de prensip olarak liyakat sistemi uygulanacaktır. Yeni rejimde ücret sistemi büyük değişikliklere uğramakta, asgari ücretin tayininde istatistiklere göre en az geçim haddi kıstas olarak kabul edilmektedir. Böylece asgari tahsil yapmış ve devlet memuriyetinde tecrübesi bulunmayan bir memurun alacağı en alt kademe ücret, en as geçim haddi ve memleket şartları dikkate alınarak tespit olunacaktır. Personelin maaş ve ücretlerinde başlıca kıstas Olarak tahsil durunu, kıdem ve liyakat derecesinin yanı sıra görevin önemi, mesuliyeti ve yetkisi kabul edilmektedir. Sınıflandırmada meslek grupları ayrı ayrı dikkate alınacaktır. Mesleki, Genel idare ve teknik hizmet grupları için değişik barem tabloları hazırlanacaktır. Bu arada Kamu İktisadi Teşebbüslerinin ücret rejimi kendi bünyelerinin gerektirdiği gaye ve hususiyetlere, işletme sistemlerine göre genel sınıf andırma prensiplerinin ışığı altında avrupa tayin edilecektir. Kamu İktisadî Teşebbüslerinde durumları özellik ve önem arzeden sevk ve idare personeliyle özel ihtisas personeli ayrı barem derecelerine tabi tutulacaktır.

Bazı Hususiyetler

Mahallî idareler personelinin statülerine gelince... Anayasada bu idareler için konulan genel hukuk esaslarına, köy. belediye ve özel idarelerin sosyal iktisadi ve mali durumlarına uygun bir sistem içinde ayrı barem tabloları halinde tespit edilecektir. Yeni kanun geçici hizmetliler ile mukaveleliler ve gündelikeller için de değişik hükümler getirecektir. Bu refimde daimi hizmetliler memur statüsü içinde mütalâa edilecek; gerici hikmetlilerle mukaveletler ve gündelikçiler ise bu statünün dışında kalacaklardır. Muka-

veleli istihdam belirli, kısa bir süre için ve özel ihtisas isteyen -istisnai görevlere inhisar ettirilecek, sosyal güvenlik hakları mahfuz kalmakla beraber bu elemanlar memur statüsünün menfaatlerinden faydalanamıyacaklardır. Mukaveleli eleman ücretleri bu amaçla bütçelere konmuş olan tahsisat ile karşılanacak, benzeri daimi hizmetlerdeki maaş seviyesinden daha yüksek olmayacaktır.

İdarenin köylere kadar götürülmesini ye seyyar personel istihdamını sağlamak üzere bir "Mahrumiyet, Tazminatı" verilmesi personel reformunun en önemli yeniliklerinden birini teşkil etmektedir. Ekonomik, sosyal, kültürel ve sağlık şartları açısından mahrumiyet yeri olarak tespit edilen yerlerde çalışan personele "Mahrumiyet Yeri Tazminatı" adı altında her ay muayyen bir ödenek verilecektir. Ayrıca yolluklar da tekrar gözden geçirilerek ulaştırma şartları ve gerçek masrafları karalayacak nitelikte yeni bir yolluk rejimi "tespit edilecektir. Personel reformunda ek görev müessesesi ancak çok zaruri ve istisnai hallere, inhisar ettirilecek, fazla mesaî ücretleri meselesi de her kurumun özelliklerine göre ayrıca düzenlenecektir.

Memuru görevinde, teşvik etmek ve bu suretle daha fazla randıman alabilmek amacıyla personelin sosyal hakları geniş çapta ele alınmış ve ana prensiplerde bu husus açıkça belirtilmiştir. Buna göre bütün devlet personeliyle emekliler ve ailelerini kapsayan bir sağlık sigortası kurulacak, Mahrumiyet Bölgelerin" deki personelin mesken sıkıntısını gidermek Üzere lojmanlar temin edilecektir. Mahrumiyet Bölgelerinde görev alan personele tanınan bir diğer kolaylık ise öğrenim imkânlarında görülmektedir. Memurların tahsil çağındaki çocukları için büyük şehirlerde yurtlar kurulacak, muayyen burs fonları ayrılacaktır.

Önce Randıman

Yeni personel kanununun memurlara getireceği bu yeni imkânlara paralel olarak beklenen randımanın sağlanabilmesi için bazı tedbirler -de alınacaktır. Bu tedbirlerin en önemlilerinden birini , çalışma saatlerinin uzatılması -Batı ülkeleri arasında çalışma saatleri en az olan memleket Türkiyedir- teşkil etmektedir. Bu süre memleket ihtiyaçları. dikkate alınarak yeniden tespit edilecektir. Ayrıca Devlet Personel .Dairesi hizmet için eğitim konusunu da dikkate alacak ve programların tespit ve uygulanmasında koordine edici bir vazife görecektir. Özellikle yüksek sevk ve idare görevlerini alacak personel için yetiştirici eğitim kursları açılması ve bu konuda Orta Doğu Âmme Enstitüsünden faydalanılması düşünülmektedir.

Her türlü partizanca tasarrufu önlemek üzere kadro, teşkilât ve personelle ilgili kanun, tüzük ve yönetmelikler önce Devlet Personel Dairesinden geçirilecek, bilâhare Hükümete sunulacaktır.

Tedbirler

İçinde bulunduğumuz yılın sonlarına doğru B.M.M, ne sunulacak olan personel kanununun tatbikinde Hükümeti en fazla düşündüren konuyu finansman meselesi teşkil etmektedir. Bu konuda yeni personel rejiminin başlıca sorumlusu olan Başbakan Yardımcısı Dinçer:

"— Hiç bir şekilde yeni vergilere gitmeyecek ve idarede yapılacak bazı tasarruflarla meseleyi halletmeye çalışacağız" demektedir.

Şimdiden bütün devlet dairelerine münhal kadroların bildirilmesi ve açılan yerlerin -teknik ve yüksek

Karşımıza bir resmî daire geldi

Bizim matbaanın karşısına bir resmi daire taşındı. Türkiyenin kalkınmasında en önemli rollerden birini oynaması gereken, personeli böl, bütçesi muazzam bir daire. Sokak hemen şenlendi. Resmî otomobiller, pikaplar, kamyonetler ve kamyonlar yolun iki tarafını doldurdu. Öğle ve akşam tatilleri sırasında mahalle bir kermes yerine dönüyor. Genç, şık, güzel bayan memurlar külüstür sokağa renk verdi, neşe verdi, canlılık verdi.

Bizim matbaa ile resmi dairenin taşındığı muazzam blok tam karşı karşıya. Bizim pencerelerden onların pencereleri ve dolayısıyla odalarının içi görünüyor. Bilhassa en alttan üç kat, bizim görüş aldığımız içinde.

Şimdiye kadar, bir resmi daireyi böylesine rahat temaşa fırsatı bulmamıştık." Aman yarabbi, insanın tüylerinin diken diken olmamasına imkân yok. Koca dairede, günün bir saatinde çalışan bir adama rastlamanın mümkün bulunmadığını söylersek bize inanır mısınız? Bir rezalet. Kadınlar toplanıyorlar, çene çalıyorlar. Erkekler bir araya geliyorlar, konuşup duruyorlar. İnzivayı tercih edenler yok mu? Onlar, gazete veya kitap meraklıları. Bir kısım ise, dışarıyı seyretmeyi tercih ediyor. Sokağa bakıyor, hayale dalıyor. Bazı bayan memurlar yün işleriyle alâkalanıyorlar. Bu hafta salı sabahı, saat 11 sıralarında manzaraların en eğlencelilerinden birini seyrettik. Alttan ikinci katın karşıdan bakınca sağ tarafa gelen İlk odasında bir bayan memur bir başka bayan memuru pencerenin önüne oturttu, bir berber ihtimamıyla ve tam yarım saatte, bir üçüncü bayan memurun dikkatli nezareti altında saç tuvaletine şekil verdi. Bu sırada, alttan ilk katın sağdan dördüncü penceresinde bir kadın, beşinci penceresinde de bir erkek memur gazetelerini kıraat buyuruyorlardı. Bizim tam karşımıza gelen odalarda bir öbek memur toplanmış çene çalıyordu.

Konuşmalar, komşumuzda bilhassa perşembe simleri hararetleniyor. Sorduk ve öğrendik: O gün. Spor-Toto kuponlarının doldurulması günüymüş. Bu kuponlar ya perşembe akşamı, ya da Ankara da bunların verilişinin son günü olan Cuma sabahı bayilere teslim edilirmiş.

Öğleyin saat 11.30'da, akşam 16.30'da komşumuzda bütün faaliyet duruyor. Öğleyin onikiye, akşam beşe doğru kapıdan bir sel halinde memurlar çıkıp gidiyor. Aman yarabbi, ne bol memur, ne bol memur! Akıl almaz. Hele bunların günlük faaliyeti seyredilince akıl baştan tamamile çıkıyor.

Bir koca bina Bir koca personel. Bir koca bütçe. Başında teknik tasanlar bulunan, batı kafasına sahip olması gerekli kimseler tarafından idare edilen bir teşkilât. Lütfen bize geliniz ve bu ucubeyi seyrediniz.

Seyri bedavadır, Hasan Dinçer. Seyri bedavadır, İlyas Seçkin. Siz de geliniz ve seyrediniz, İsmet İnönü.. Bu daireyle Türkiyenin en önem- konularından bîrini halledeceksiniz. Yazık, uykusuz kaldığınız sekseninci yaşınızda helak olduğunuz gecelere yazık!

sevk ve idare personeli hariç- boş bırakılması bildirilmiştir. Böylece gerek açılan kadroların tekrar doldurulmaması, gerek isteyenlerin ve hizmet yılını dolduranların emekliye sev kedilmesiyle memur adedinde yapılacak tasarruflarla finansman meselesinin kendiliğinden halledilebileceği sanılmaktadır. Bu arada yeni bir teşkilâtın kurulması halinde dışarıdan personel tedarikine gidilmeyecek ve bu ihtiyaç fazla personeli olan kurumlardan nakil suretiyle karşılanacaktır.

A. P.

Vodvil devam ediyor...

Pazartesi aksamı saat 11.30 sıralarında AP Grup İdare Heyeti odasından fırlayan iki kişi tuvalete doğru hızla yürüdüler ve ellerini, yüzlerini ılık suyla yıkayarak derin derin nefes aldılar. Yıkananlardan birisinin Adı Kadri Erogandı. Diğer ise son günlerde AP teşkilâtında adamakıllı meşhur olan 27 Mayıs sabahı Tümgenerallerinden -şimdi EMİNSU'cudur- M. Ali Aytaçtı. İki yeni politikacı ılık suyu yüzlerine çarparken adeta içlerini yıkıyor gibiydiler. İki ahbap çavuşlar o gece bir sürprizle karşılaştılar.,

AP Genel İdare Kurulu Gümüşpala hasta olduğundan o gece meşhur Saadettin Bilgicin başkanlığında toplandı. Müzakerelerin ana konusu partiden ihraç -edilecek olan kişilerin durumunun görüşülmesiydi. Görüşmelere başlandı. Tartışmalar sırasında iki şey ziyadesiyle göze çarptı. Birincisi Gökhan Evliyaoğlunun sesini sedasını çıkarmadan oturması, ikincisi kurula yeni iltihak etmiş bulunan İhsan Sabri Çağlayangilin söyleri....

Kadri Eroğan ve M. Ali Aytaç, AP içinde gayelerine uygun hareket etmiyen bazı milletvekili ve senatörlerin ihracına şiddetle" ihtiyaç olduğundan bahsettiler. Bunların atılmasıyla herşeyin yola gireceğini, parti içindeki tesanüdün sağlanacağını belirttiler.

Karşılarına hiç ummadıkları bir siyasi çıktı, İki müfrit AP linin söylediklerine yarı uyan yarı uymayan bir kez ortaya attı. Yeni isim İhsan Sihri Çağlayangildi ve beklenilmiyen bir teklifle Genel İdâre Kurulunun karşısına, çıkıyordu. Çağlayangil şöyle dedi:

"— Mesele mademki partinin idaresi meselesidir, mademki bir İslahat isteniyor, o zaman iki uca mensup kişileri ihraç edelim. Mutedil milletvekili ve senatörlerle beraber müfritleri de partiden çıkaralım.."

Kurulda bulunanlar hayretler içinde birbirlerine baktılar, Sonra iki silahşor -Kadri Erogan ve M. Ali Aytaç- birdenbire parladılar:

"— Siz nasıl olur da böyle söylersiniz? Bu kurula tabii üye olmadan evvel -Çağlayangil Senato Grup Bakanı olduktan sonra AP Genel İdare Kurulunun tabii üyesi olmuştur- siz bizden daha ziyade bu söylediklerimize taraftar değil miydiniz? İzmirde Tabii Senatörler -Bu lâfı "Temelli" olarak kullandılar- hakkında söylediklerinizi unuttunuz mu?"

Çağlayangil, iki AP li milletvekilinin sözlerini duymamış göründü. Sözlerinde ısrar etti. Eğer bir temizdik yapılacaksa muhakkak ve muhakkak iki uca mensup kişilerden yapılmalıydı. Her halde o zaman ortada, bir kendisinin kalacağını umuyordu.

Karamanın koyunu...

Tartırmalar bu minval üzere devam etti. Saadettin Bilgiç AP Genel İdare Kurulunu teşkil eden politikacıların tartışmalarım tebessüm ederek dinledi. Evliyaoğlu hayatından memnun, sesini çıkarmadan sandalyesinde oturdu.

Taraflar birbirini ithama devam ettiler. Aytaç ve Erogan Çağlayangili, bundan birkaç gün evvel ayrı fikirde olduğu töhmeti altına ittiler. Öyle ya, o Çağlayangil değil midir ki AP nin politikasının tayininde DP nin gerçek mirasçısı olduğunu ortaya koyacak bir tutumu devam ettirmesini İstemiştir? O Çağlayangil değil midir ki Tabii Senatörlerle ilgili Anayasa hükmünün değiştirilmesine taraftartır ve gene Çoğalayangil değil midir ki Bayara yapılan karşılama törenlerini derin bir zevkle tasvip etmiştir?..

AP nin müfrit kanadını teşkil eden Genel Kurul üyeleri Çağlayangilin tutumunun sebebini ancak bir gün sonra Grupta anlıyabildiler. Bursanın meşhur Valisi aslına bakılırsa değişmemişti. Her zaman olduğu gibi, kuvvetliden yanaydı.

Nitekim, ertesi gün yapılan Grup toplantısında ortacılar yani müfrit ve mutedillerin ortasında AP içinde kalarak mücadele edecek olanlar- sayı itibariyle büyücek bir zafer kazanınca Aytaç ta, Erogan da Çağlayangilin ısrarındaki sebebin nedenini çözdüler.

O gece saat ikiye kadar devam eden Genel Kurul toplantısında bir sonuca varılmadı. Her zaman olduğu gibi meseleler ortada bırakıldı. Bu defa gerekçe olarak "Grupun temayülünü öğrenmek" fikri ortaya atıldı Ertesi gün AP Müşterek Grupu toplanacaktı. Bu meseleler ortaya atılacak, enine boyuna tartışılacaktı. Hava alınacaktı ve buna göre karara varılacaktı. Şimdilik iki tez ortadaydı. Aytaç ve Erogan en azından 10-15 kişinin -bunlar bilinen mutedil milletvekili ve senatörlerdir- İhracını, Çağlayangil ise 30-40 kişinin -bunlar da malûm politikacılardır- ihracını istiyordu.

İkinci perde...

Ertesi gün saat 10'da toplanan -doğrusu istenirse Grup gene güçlükle toplanabildi, zira geceleri eğlenceye pek düşkün milletvekillerinin çoğu o saatte kalkamamışlardı- Grupta nelerin cereyan ettiğini merak edenler saat 13'e doğru herşeyi anladılar.

AP Grup toplantısı bitmişti. Grup sözcüsü Turhan Bilgini ortalarda görene mükafat verilebilirdi. Meclis Basın odasına her gelen kendi konuşmasını yazdırıyor, odaya söyle Bir uğrayan AP li aklına geleni söylüyordu. Bir ara Ferit Alpiskender de Basın odasına geldi. Heyecanlıydı ve birşeyler söylemek istiyordu. Tam söyliyeceklerine başlarken odaya giren birkaç AP li milletvekili, senatörü derdest edip gazetecilerin arasından uzaklaştırdılar. Uzun bir zaman sonra Alpiskenderin Grupta söy ledikleri Basına yazılı olarak veril" di.

Grup Cihat Bilgehanın başkanlığında toplanmıştı. Hava evvelâ 10-15 milletvekili ve senatörün partiden ihracı lehindeydi. Nitekim adı geçen senatörlerden Muallâ Akarcaya arkadaşları acele telefon ettiler ve gelmesini, durumun aleyhlerine olduğunu söylediler.

Aradan geçen zaman pek az olma sına rağmen Grupa alelacele gelen Bayan Akarca konuşmaları şöyle bir dinleyince kendisine telefon edenlerin meseleyi izam ettikleri kanısına vardı. Zira bu sırada kürsüde Suat Seren vardı ve Genel İdare Kuruluna ağzına ne gelirse söylüyordu. Ayrıca bu grup bir de takrir vermişti. Takrirlerinde Genel idare Kurulunu partiyi parçalamak, memleket menfaatlerine aykırı hareket etmekle suçluyor ve çekilmelerini temenni ediyordu. Bu grupun ikinci önemli adamı Ferit Alpiskenderdi. Serenden sonra konuştu ve günün en fazla dikkat çeken konuşmasını yaptı,

Saadettin Bilgiç
Musa mı memnun, İsa mı?

Alpiskender, AP yi idare edenlerin bundan evvel memleketi idare edenlerle aynı politikayı güttüğünü, ancak bunun iflâs etmiş bir politika olduğunu belirtti. Bütün olaylardan idarecileri suçlu buldu ve neticenin kendileri için iyi olmayacağım bildirdi.

Alpiskender, AP nin en büyük yardımcısının -bazı kuvvetlere karşı- İnönü olduğunu, CHP içindeki mutedil milletvekilleriyle Başbakan karşı koymasa baslarına büyük felâketler geleceğini ve bunun tek sebebinin Merkez Yönetim Kurulunun tutumu olduğunu izaha çalıştı. Gerekçe olarak da Bayar olaylarında, idarecilerin davranışını gösterdi. Bir parti idarecilerinin, bir hükümlüye böyle muamele etmelerinin doğurduğu Karışıklıklardan dem vurdu. Bütün bunlardan sonra da İçişleri Bakanının Meclis kürsüsünden AP ne yönelttiği ithamların gerçek olduğunu söyledi.

Dolap hızla dönüyor, sabahleyin mutedil milletvekillerinin ihracı talebiyle başlıyan hava yavaş yavaş istenilen tarafa yöneliyordu. Bu arada bir önerge daha verildi. Önergenin sahibi Baki Güzeydi ve İdareciler arasında değişiklik talebinde bulunuyordu. Üçüncü önerge Celâl Ertuğ tarafından verildi. Ertuğ partinin politikasının değiştirilmesini, mutedil bir politika takip edilmesini, kongrelere, mitinglere ara verilmesini ve buralarda gerçeklerin söylenilmesini

Temeldeki

Uzaktan bakıldığı zaman A.P. nin bir takımının hesabını doğru bulmamak imkânı yoktur. Bu memlekette İsmet Paşa başta oldukça bir ihtilâl vasatı ve şartı mevcut değildir. Demek ki, müfritlerin uğrayacakları en büyük kaza suratlarına tükürülmesi, itilip kakılmaları, biraz hırpalanmalarıdır. Ama "Yassıada" bir uzak ihtimaldir ve teşriî hayat devam edecektir. Eh, o kadar "fedakârlığı" bu takım göze almaktadır. Zaman zaman hâdiseler sıkıştırınca ve bunlar İsmet Paşa barajım da aşınca A.P. liler bir yandan İsmet Paşanın İşi hallini beklerken bir yandan da "derlenip toparlanma" türkülerini çağırmaya başlamakta, yağmurun dinmesini bu şemsiye altında beklemektedirler. Güneş tekrar açınca, hiç değişmeden yeniden ortaya çıkmaktadırlar.

Peki gayeleri nedir? Gayeleri, önümüzdeki seçimlere kadar vakit kazanmaktır. Tahminleri, bu milletin oyunu gene D.P. ye, yani onu temsil eden kendilerine vereceğidir. Bu bakımdan, D.P. hüviyetinden sureti kafiyede sıyrılmamak lâzımdır. Bir yandan Hükümetin tekerleğine çomak sokulup halkın memnun hale gelmesi önlenilecektir, diğer taraftan bu memnunsuzlık eski D.P. metodlarıyla istismar edilecektir. Devrenin sonunda, sandıklardan sadece A.P. oyu çıkacaktır. Plânın inandırıcı tarafı bulunduğunu şuradan anlamak lâzımdır ki buna doğru gözüyle bakan sadece A.P. nin idareci takımı değildir. İyi niyetli çok tarafsız veya A.P. ye karşı kimse de bu ihtimali varit görmekte, endişe sesi yüseltmekte, "Bir seçim olsa bunlar silme gelirler!" diye sızlanmakta ve bir çare peşinde koşmaktadır. Çarelerin arasında, içinden A.P. oyu çıkacak sandıkların kapatılması da vardır!

Buna rağmen bir nokta, AP. lileri düşündürmekten geri kalmamaktadır. Haydi, rüyalar tahakkuk etti. Nisbî temsile rağmen sandıklardan silme AP. oyu çıktı. Memleketin sağlam kuvvetleri, 27 Mayıs öncesi idarenin bir harf değişikliğiyle tekrar kurulmasına müsaade edecekler midir? "Bayar Hâdiseleri" mevcut kuvvet dengesi hakkında bir fikir vermemiş midir?

Bu noktada, A.P. lilere idareci takım tarafından iki kuvvet hapı yutturulmaktadır. Bir defa, böylesine kahir ekseriyetle seçim kazanıldı mı hiç kimse bunun icabının yerine getirilmesini önleyemeyecektir. İkincisi, şimdi AP. bütün kuvvetiyle "Milli Müesseselerde hulul etmeye çalışacaktır. "Milli Müesseseler"den murat, Ordu ile Gençliktir. Bu fikrîn şampiyonu, ayda yaşayan Gökhan Evliyaoğludur. Sadece kendi adının, Gümüşpala adının, Osma adın'n "Milli Müesseseler" mensuplarının tüylerini nasıl diken diken ettiğinin dahi farkında olmayan bu hayalperest, Türkeş veya Eminnsuculara güvenerek Ordudaki,' İmam-Hatip Okulu tale-

istiyordu.

Meseleler Erkliğim önergesi üzerinde toparlandı. Önerge oylandığında görüldü iki mutedil milletvekilleriyle müfrit milletvekilleri mağlûp olmuştur. Galebe çalana gelince, işte burada vodvilin düğümü bulunmaktadır. Calip takım AP nin gerçek içyüzüdür ve ortada olanlar, yani bir türlü karara varamıyanlar çoğunluğu teşkil etmiştir. Zira Er tuğun önergesine verilen oylar karıştırılırsa mutedil milletvekillerinin en fazla dikkati çeken adamı Nuri Bayar -Kemal Aygünün damadıdır- red oyu kullanmıştır. Gene müfrit kanadın birinci sınıf militanlarından Ziya Altınoğlu red oyu kullananlar arasındadır. İki uc, ortadakilere mağlûp olmuştur, Müfritler atışa devam etmek kararında, mutediller ise Ertuğun önergesini kifayetsiz bulmakta, idarecilerin baştan aşağı değiştirilmesini talep etmekte, aksi halde partinin iflah bulmayacağını haklı olarak söylemektedirler. Ortadakilere gelince, ne istediklerini kendileri bile bilmemektedirler. Zira kılavuzları Çağlayangildir.

Netice...

Bu olayların sebeplerini bir yerde toparlamak mümkündür. AP idarecileri şimdiyedek teşkilâtın hisleriyle rahatça oynamışlardır. 5 Nisan tarihine kadar bu hisler alabildiğine bir yöne çevrilmiştir. Bunu idare eden aşağı yukarı beş kişilik bir gruptur ve Merkez Yönetim Kurulunu istediği yöne sevketmektedir. Saadettin Bilgiç, Mehmet Turgut, Cahit Okurer, Fethi Tevetoğlu ve Ferruh Bozbeyli adeta bir sivil cunta teşkil etmişlerdir ve partinin sevk ve idaresini ellerinde tutmaktadırlar.

İhsan Sabri Çağlayangil
Katalizör

Teşkilâtın başında bulunan tayinli kişiler İstenildiği gibi yöneltilmekte ve DP ye oylarını vermiş vatandaşlarla istenildiği gibi oynanmaktadır. Küçük olaylar bunları rahatlıkla göstermektedir. Çorumda bir ilçe toplantısında Bayarın elini öpmeyen milletvekillerinin tel'ini istenmiştir. Zonguldakta istifa eden dört ilçe başkanının istifa sebepleri, nümayişlere mukabele edilmemesidir. Nevşehir il başkam hakkında -Ankaradaki gençlere karşı koymak üzere kamyonla adam yollamağa kalkan zat* en ufak bir takibat yoktur. İstifa eden mutedil milletvekillerinin illerinden heyetler celbedilmekte ve mütemadiyen baskı yapılmaktadır. İzmir ve Ege teşkilâtı pusudadır. Adana, Yozgat, Samsun, Balıkesir İl başkanları Temsilciler Meclisinde 27 Mayıs aleyhindeki kampanyanın 1965 seçimlerini kazanmak için en kuvvetli koz olacağını alenen söylemişler ve bu fikri savunmuşlar, tatbikatta da davranışlarını devam ettirmişlerdir. Bütün bunların yanında EMİNSU, AP içindeki mensuplarını 27 Mayıs aleyhinde kampanyaya devam etmeleri için zorlamaktadır.

Ve... Ve AP Genel Başkanı Ragıp Gümüşpala bu sıralarda basur memesinden mustariptir, yatağından kalkamamaktadır!

Yanlışlık

beleriyle de Gençlikteki antipatiyi sileceğini sanmaktadır. Buna inanmaktadır, bir takım safdilleri inandırmaktadır, Hatırlardadır, bir ara "Aman, Ordu bayılıyor şu siyasî af bir çıksın diye.." propagandasına bile girişmiş ve dersini kısa zamanda almıştı.

Hesaptaki yanlışlık, A.P. bu havayı devam ettirdiği müddetçe, İsmet Paşanın memleketin başında bulunması heyelanı önlese de İsmet Paşa bir şekilde ayrılınca her şeyin 15-25 Ekim 1961 günlerine döneceğinin unutulmasıdır. İsmet Paşa şuna çalışıyor: Kendisinden sonra Subay, kendisini Politikacı ile kıyaslamasın. Subay desin ki: "Onun işi ayrı, benim işim ayrı". İhtilâllerden sonra güç olan, bu kıyaslamaya son vermektir. Bugün İsmet Paşa niçin memlekete hâkim? Çünkü kendilerini onunla kıyaslayanlar, devlet adamlığı sahasında, eğer ziyadesiyle zıpçıktı değillerse İsmet Paşada çok meziyet, vasıf, meharet ve üstünlük görmektedirler. Memleketin kaderinin onun eline terkedilmesinin sebebi budur. Yoksa, kara gözleri değil..

Subayın kışlasına dönmesi demek, memleketin kaderinin kimin elinde bulunduğuna, memleketin nereye gittiğine hiç aldırmadan kabuğu içinde oturması demek değildir. Bu memleketin hepimizin olduğu hususunu kim tartışabilir? Subay da bu memleketin evlâdıdır ve üstelik elinde silâhı vardır. Ona, güven vermeden, Gençliğe güven vermeden, Basına güven vermeden Türkiye idare edilebilir mi hiç? İsmet **Paşa** varken tutar, o gidince âdi sokak demagogları ve küçük hesapçılar kulaklarından tutuldukları gibi bir köşeye fırlatılıverirler. Bu "köşe"nin bir rahat köşe olduğunu hiç kimse hayal etmemelidir.

Doğru hesap, İsmet Paşa varken, İsmet Paşanın kendisinden sonra bu memlekete hakim olmasını istediği havanın yerleşmesine, gelişmesine çalışmaktır.. A. P. ye bu görev düşmektedir ve asıl akıllılık o görevi hulûs ile yerine getirmek, hayal peşinde koşmamak, siyaset hayatımıza nizam, intizam, ağırbaşlılık ve sorumluluk duygusu vermektir. Onun için A.P. deki müfritler de, orta takımın aklıevvelleri de yanılmaktadırlar. Hesapları boşa çıkmaya mahkûmdur ve boşa çıkacaktır. Buna çare yoktur. Menderesin basiretsizliği ve memleketteki kuvvet dengesi hakkında hiç bir fikir sahibi olmaması bizi 1963'te yeniden 1945-46 yıllarına geri götürüp bırakmıştır.

A.P. bugün o devrin D.P. si kadar ihtiyatlı, akıllı ve mahir davransa memleket meselelerinin yarısı hal yoluna girer. O günler unutulmamıştır: D.P. memlekete, içindeki sivrileri, müfritleri, zibidileri tasfiye ederek güven vermiş, aşırılıklardan hep sakınmıştır. D.P. liderleri sonradan akıllarını kaçırmışlardır.

Şimdi A.P., bu kaçırılmış akılla idare edilmek isteniliyor.

ihracat

Fiyat farkı

Oldukça büyük bir fabrikası olan pamuklu dokuma sanayicisi, Amerikan Yardımı Türkiye Teşkilâtı Başkanı Van Dyke'in "Dış ticaretimin lehinize çevirmek, ithalâtı azaltmak* la değil, fakat ihracatı arttırmakla kabil olabilir" dediğini gazetelerde okuyunca acı acı güldü ve "ihracatı arttıralım, arttıralım ama, bugünkü tartlarla bunu nasıl sağlayacağız?" diye düşündü.

Carî dünya fiyatları ile ihracat yapıldığı takdirde pamuk ihracatı, aynı miktardaki iplik ihracatının aşağı yukarı yarısı nispetinde döviz getirmektedir. Bu fark, memleket işçiliği, kömür, su ve elektrik gibi maddelerin veya hizmetlerin ihracından ileri gelmektedir. Buna karşılık, ham bez ihraç edilecek olursa, elde edilecek döviz miktarı daha da yüksektir. Bu suretle, ham bez yerine pamuk ihraç edildiği takdirde, o kaybedilen döviz miktarı çok fazla olmaktadır. Pamuğun üçüncü derecede Mamulüne, yani boyalı basmaya gidildiği takdirde, fiyat farkı, pamuğa nispetle yüzde 250'ye yaklaşmaktadır. Bütün bunlara rağmen 200 milyon metrelik ihraç kapasitesi yanın* da şimdiye kadar sadece 2 milyon metre ihracat yapıldığı düşünülecek olursa hayretler içinde kalmamaya imkân yoktur.

Fakat dünya piyasaları fiyatları ile kendi fiyatlarımızı mukayese ettiğimiz saman 2 milyon metre ihraç edilmesinin bile muazzam bir muvaffakiyet olduğu kendiliğinden meydana çıkmaktadır. Bu fark, fabrikalara ithal edilen çeşitli maddelerle, verilmekte olan vergi ve resimlerin pahalılığından ileri gelmektedir.

1 — Elektrik. Memleketimizde elektriğin pahalı olduğu bilinmektedir. Fakat bu pahalılığın dünya fiyatlarına nispetle yüzde 300 fark arzettiği akla gelebilir mi?

3 — Kömür de dünya piyasalarına nazaran pahalı bir maliyet arzetmektedir. Bu pahahlık sadece fiyat yüksekliği değil, fakat daha ziyade enerji ünitesi düşüklüğünden ileri gelmektedir. Bu suretle, enerji düşüklüğü yüzünden kömürlerimizin dünya piyasalarına nispetle yüzde 25 pahalı olduğu görülmektedir.

3 — İşçi sigortaları primleri de rakip memleketlerdeki primlere nispetle yüzde 4 pahalıdır.

4 — Vergilere gelince, bunların bir kısmı dünyanın hiç bir yarinde olmayan alelacayip mükellefiyetlerdir. Mesela tabelâ resmi, meselâ çöp, fener gibi ödemeler sadece bizim mem lekete mahsus garibelerdir -Evvelce bir de âlât-ı zabite vergisi vardı, **çok** şükür **o** kaldırıldı".

5 — Bir diğer mesele de dışarıda yüzde 4-5 olan faizlerin bizde yüzde 18'e kadar yükselmesidir. Tabii bu, resmi faiz nispetidir. Yoksa gayri resmi faizlerin kaça yükseldiğini hesaplamağa imkân yoktur.

6 — Son bir mesele ise, tesislerimizin ihracat yapan diğer memleketlerdeki tesislere nispetle küçük olmasıdır. Avrupada ihracat yapan firmalar 80-100 bin iğin üaerinde olan tesislerle çalışmaktadırlar. Buna kargılık bizde, Sümerbank hariç, fabrikalarımızın en kabadayısı 20-25 bin iğle faaliyette bulunmaktadır. Bu durum, mamule binen sabit masrafların yükselmesine yol açmaktadır.

Meselâ, bir fabrikada bir müdüre ihtiyaç vardır. Bu müdür, yüzbin iğlik fabrikada da mevcuttur, 25 bin iğlik fabrikada da... Ama imalât 25 bin iğlikten düşük olduğu için tabiatıyla maliyete inikas eden miktar artmaktadır- Bu arada, 25 bin iğlik tesislerin 1-2 tane olduğunu, diğerlerinin ise 5-8 bin iğ civarında bulunduğunu unutmamak lâzımdır. Bu durumda tekstil ihracını sağlamak için bazı tedbirler alınması lüzumu Kendiliğinden ortaya çıkmaktadır.

Alınması gerekli tedbirler

Dünya piyasalarına nazaran mamûllerimiz pahalı olduğuna göre, ilk akla gelen tedbir, bunlara prim verilerek sübvansiyone edilmeleridir. Ancak, tekstil ihracını kolaylaştıracak olan bu tedbirin, memleketin global ekonomik durumu nazarı itibara alındığı takdirde, menfi bir tesir icra edeceği aşikârdır. Zira prim verilmesi, maliyetlerin kaçınılamaz sebepler dolayısıyla yüksek olmasından doğsa bile, bu durum bilhassa ihracat âleminde çok kötü bir tesir yaratmakta, neticede diğer ihracat yapan sektörler de, "nasılsa bize de prim verilir" düşüncesiyle hareket etmeye bağlamaktadırlar. Bu suretle, fiyatlarda husule gelen hareket hemen yukarıya doğru bir seyir takip etmeye başlamakta ve tahmin edilemiyecek kadar kısa bir zamanda umumileşerek bütün ihraç mallarında yükselişlere yol açmaktadır. Bu du rumda istihsal bölgeleri çeşitli yollarla prim sağlamaya çalışmaktadırlar.

Bu sebeplerle prim verilmesi keyfiyetini Hükümetin kabul etmemesi-

Açıklama

30 Mart **1968** tarihli **AKİS** Mecmuanızda Fasih İnal im**zası ile** neşredilen yazı hakkında bazı hususların açıklanmasına ihtiyaç görüldüğü için aşağıdaki yazımızın nazarı dikkate alınmasını rica ederiz.

Mevzuubahis nyIon-6 iplik tesisini İstanbulda 13 milyon sermayeli Seflon Sanayi ve Ticaret A.O. kurmak üzere bulunmaktayız. Tesis ortalama 30 denier itibariyle günde 800 kg. kapasiteli olup polimerisation, iplik katlama, büküm, mouce ve iplik boyamadan müteşekkil komple bir tesistir. Bu tesis dokuma, triko ve çorap iplikleri imal edecektir.

Bu konuda Von Kohorn tarafından hazırlanan proje 18 Ocak 1962 tarihinde Washington A.Î.D. idaresine verilmiş ve gerek Türk (Devlet Planlama Teşkilatı ve Maliye Bakanlığı) gerekse amerikan makamları tarafından normal muameleler sonunda 27.12.1962 de Washington'da tasdik olunmuştur.

,. 1,8 milyon dolar krediye Von Kohorn müessesesi de 320 bin dola: makine ve montaj ile iştiraki taahhüt etmiş, ayrıca işletmeyi de en az 5 yıl deruhde edeceğini de bildirmişti*-

Nylon-6 ipliği İkinci Dünya Harbinden sonra muazzam şekilde terakki etmiş olup Nylon-66'yı keşfetmiş olan amerikalılar bile Nylon-6'ya gitmektedir ler.

A i D. idaresi bu krediyi tesisi A.B.D. den mubayaa etmek şartı ile -ki bu A.İ.D. talimatnamesi hükümlerindedir- vermektedir. A.B.D. de bu tesisi Von Kohorn'dan daha uygun şartlarla veren bir müessese bulunamamıştır.

Saygılarımızla.
Kurulmakta olan
Seflon Sanayi ve
ticaret A. O. Müessisi
Vahe Bingöl

ni umumi ekonomimizin selâmeti bakımından normal karşılamamız lâzımdır.

Tekstil ihracını sağlamak için başka bir usul teklif edilmektedir. Sanayiciler, yaptıkları her satışta yüzde 1 fiyat ilâvesi yaparlarsa, ve Merkez Bankasında teşkil edilecek bir ihracat fonuna bu para yatırılırsa, verilecek prim kendi kendine teşekkül edecektir. Bundan sonra, ihracat yapacak her sanayici bu fondan yaptığı ihracat bedelinin yüzde onu nispetinde bir para alacaktır.

Bu sistemde prim verilmesinden doğacak para kıymetinin düşmesi bahis konusu değildir.. Ayrıca, yüzde 1 nispetinde yapılacak bir ilan fiyat yükselmesinde de rol oynayamıyacaktır.

Tabii pamuklu ihracını sağlayabilmek için başka tedbirlerin alınması da kabildir. Meselâ, çeşitli faktörlerin mamûllerin bünyesinde husule getirdiği pahalılık teker teker hesaplanarak yekûn halinde ihracatta mamul fiyatından muayyen nispetlerde indirilebilir. Fakat bütün bunlardan birisinde behemehal karara varmalı ve tatbikata girişmelidir.

1960 senesi yaz aylarında o zaman Ticaret Bakanı bulunan Cihat İren bir rapor hazırlamıştı. "Sanayiciler, o günden bu yana hazırlanan bu raporun -veya bir başkasının tatbikini istemektedirler. Fakat bu istek bi" türlü realize edilememektedir. Halbuki Almanya, İngiltere, Birleşik Amerika başta olmak üzere. Hindistan, Pakistan, Tunus gibi bir çok memleket bizden pamuklu istemekte, fakat fiyat anlaşmazlıkları işlerin realize edilmesine bir türlü imkân bırakmamaktadır.

Biz de isteriz ama...

Fasih İNAL

Şimdi, evvelâ iki noktada mutabakata varmak lâzım geliyor;

1 — Plânlama Teşkilâtı, çalışmaları esnasında, televizyonun beş yıllık kalkınma devresinde ele alınması konusunda ne karara varmıştır?

2 — Büyük Millet Meclisinden çıkan -bırakınız 1963 yılı programını- beş yıllık plânda televizyon istasyonu kurulmasının yerinde olduğuna dair bir madde var mıdır? Eğer varsa ilgililer bize göstersinler de biz de bilgi sahibi olalım.

Biz diyoruz ki, bir memlekette plânlama teşkilâtı ye plân, sadece tatbik edilmesi gereken ekonomik kaidelerin tespiti için değil, fakat asıl kaidelere riayet için kurulur. Plânın işimize gelen taraflarını nazarı itibara alır da gerisini "zaten televizyonu Plân kesin olarak reddetmiş değildir" şeklinde yorumlarsak, hele televizyonun kurulmasını "fazla kitabi hesaplarla geciktirmek büyük bir bata olur" dersek, o zaman, çok rica ederiz şu Plânı bir yana bırakalım da kitabi olmayan yatırımlara eskisi gibi girişelim gitsin.

Bu söylediklerimiz televizyon istasyonu kurulmasının Plân yönünden meydana çıkardığı çelişmenin kısaca ifadesidir. Gelelim televizyon istasyonu kurulmasının Türkiye bakımından yaratacağı diğer çeşitli' meselelere».

Televizyonun bütün dünyaya yayılmış bir medeniyet vasıtası olduğunu inkâr eden yoktur. Televizyon istasyona -veya istasyonları- bedava kurulacak bile olsa -ki ona da aklımız bir türlü eremiyor ya-, acaba yayınları takip etmek için ithal edilecek alıcı cihazların biza ne kadar dövize mal olacağı hesaplanmış mıdır?

Şöyle basit bir hesapla, Amerikada bir alıcı 100-400 dolar arasındadır. Ortalama 200 dolar desek ve en az 10 bin alıcı cihaz ithal etsek, yılda 2 milyon dolar eder. Televizyon cihazlarının çok çabuk bozulduğu düşünü' lecek olursa, bunlara gerekli yedek parçaların ne kadar dövize mal olacağını hesaplamaya imkân yoktur.

Bütün bu hesapları yaparken, 1962 yılı Dış Ticaret açığının 2.16 milyar liraya çıktığını da -geçen yıl 1.5 milyardı- hatırlatmak isteriz.

Gelelim, televizyonun sağlayacağı kültüre... Bir televizyon istasyonu -eğer arada nakledici istasyonlar yoksa- 100 kilometrelik bir sahaya yayın yapabilmektedir. Yani meselâ, İstanbula bir televizyon istasyonu kurulacak olursa, bir yanda Şileden, bir yanda Silivriden, bir yanda da İzmitten ancak yayınları takip kaabil olabilecektir. Bu, Ankara için de öyledir-, İzmir için de..

Peki ama, bu şehirlerin 100 kilometrelik çevreleri esasen televizyonun vereceği kültüre muhtaç değildir. Öyleyse -şimdilik ara istasyonlar da yapılını yacağma göre- hangi kültürden bahsediliyor, Allah aşkına?

Bir de program dâvası var. Bugün Avrupa memleketlerindeki televizyon programları bile Amerika âyârma varamamakta, günün ancak muayyen saatlerine inhisar edebilmektedir. Bu durumda biz, programları acaba plâk çalarak mı, yoksa yerli film göstererek nü dolduracağımızı hesaplıyoruz...

Memlekette henüz radyo programları intizama girememiştir. İstanbuldan Ankara, Ankaradan İzmir yayınlarını dinlemek imkânı bulunamıyor. İlkin bunları ıslâh çârelerini arayacağımıza televizyon istasyona ve yayınlarına heveslenmenin âlemi var mıdır?

Bu söylediklerimizin birçok kimseler tarafından hoş karşılanmayacağını biliyoruz ama, ne yapalım ki, hakikatler maalesef her zaman hoş değildir. Bir zamanlar ayni lâfları otomobil sanayii için de söylemiş ve o zaman da fikrimizi kimseye kabul ettirememiştik.

İşi özetlemek gerekirse, bir memleketin plânında televizyon istasyonları kurulması Henüz vakitsiz görülüyorsa, o memleketin Dış Ticaret açığı milyarlara varmışsa, henüz radyoları şehirden şehire dinlenemiyorsa ve nihayet, o memleket kalkınmasını sağlamak için istihsali arttıracak yatırımlara muhtaçsa, televizyon kuracağız diye direnmek, fesleğene aşırı derecede düşkünlüğe delâlet eder.

Fesleğen takmanın da zamanı vardır. Ama, önce çıplak ayaklı insanları asgari medeniyet seviyesine çıkarmayı sağlamak lâzımdır. Gerisi lâfû güzaftır!..

ingiltere

Panik havası

Nükleer silâhlar aleyhinde açılan kampanya geçen hafta şiddetini iyice arttırdı. Bu arada çok ilgi çekici bazı olaylar da ortaya çıktı. Şu sırada ingiliz halkoyu, silâhsızlanma meselesiyle şimdiye kadar olduğundan çok daha yakından meşguldür. Bu artan ilgi sadece, Yüzler Komitesi diye bilinen silâhsızlanma tarafta" rı teşkilâtın gittikçe hızlanan faaliyetinden ve tertiplediği gösterilerden gelmektedir. Eğer geçen hafta yapılan silâhsızlanma yürüyüşlerinden birinde o bütün İngiltereyi birbirine katan broşür dağıtılmamış olsaydı, nükleer Silâhlar hakkındaki kampanya pek fazla ikimsenin dikkatini çekmeden sürüp gidecekti. Fakat kendilerini "Barış Casusları" diye adlandıran ve kim oldukları hâlâ tesbit edilmemi; bulunan bir grup "barışçı"nın hazırladığı bu broşür, İngilterede bütün dikkatlerin nükleer harp konusuna çevrilmesine yol açtı.

Broşür, İngilterenin bir nükleer hücuma mâruz kalması halinde hükümetin ne şekilde çalışacağı konu*' sunda çok gizli malûmatı ihtiva ediyordu. İfade edildiğine göre, böyle bir tehlike karşısında merkezi hükümetin felce uğrayacağı hesaplanmış ve memleketin güney kısmında halkın zaruri ihtiyaçlarını, sivil savunmayı ve askerî harekâtı yönetmek için bölge hükümetleri kurulması tasarlanmıştır. Hattâ yayınlanan broşürde bölge hükümetlerinin bağlı olacağı kumandanlığın nerede olduğu söyleniyor ve o civarın haritası ile fotoğrafları da veriliyordu.

Bu olay hükümet çevrelerinde tam bir panik yarattı ve halkoyunda da büyük bir skandal olarak karşılandı. Devletin en ciddi şekilde korunması gereken sırları sokaklarda dolaşıyordu. Üstelik, bu sırların "barışseverler"in eline hangi yolla geçtiği de bir türlü tesbit edilemiyordu. Olayın yarattığı şaşkınlık ve kızgınlık o kadar geniş oldu ki, hükümetin düşmesi gerektiği iddiaları da bu arada ortaya atıldı.

Bu meseleye el koyan Emniyet ilgilileri, broşürü yazanların kendilerine taktıkları "Barış Casusları" adını fazla ciddiye almadılar ve bunun, dikkati başka bir noktaya çekmek için kullanılmış olabileceği üzerinde durdular. İlk anda akla gelen, bu işin İngiltereyi tek taraflı olarak silâhsızlanmaya sürüklemek isteyenler tarafından yapılmış olabileceği idi. Bunlar komünistler arasından «a akabilirdi, Nükleer Silâhsızlanma Kampanyasını yürütenler arasında da... Üzerinde durulan bir diğer nokta da, broşürü yazanların resmî sırlar hakkındaki kanunu ihlâl ederek. ciddi sorumluluğa yol açabilecek böyle bir işe kalkışmalarının ne gibi sebeplere dayandığıydı

Filozofun endişesi

Âslında, bir devletin nükleer harp karşısında ne şekilde davranacağını düşünmesinden ve bununla ilgili hazırlıklara girişmesinden tabiî bir şey' olamaz. Her devletin de aynı mahiyette plânları bulunduğunu tahmin edebilmek için kâhin olmağa lüzum yoktur. Bu bakımdan, yapılan açıklamanın yeni tarafı, bu plânın teferruatla ilgili noktalarındadır. Bunların da halk oyunu nükleer harp tehlikesi karşısında uyaracak ve silâhlanma konusundaki propagandaya mesnet teşkil edecek bir tarafının bulunmaması gerekir. Fakat bu tahminin tamamen aksi cereyan etti. Yüzler Komitesinin eski başkanı Bert

rand Russel hemen bir bildiri yayınladı. Bu bildirisinde Russel, "Britanya hükümetinin nükleer çöküntüdan sonra memleketin idaresiyle ilgili tedbirler araması anlaşılabilir, fakat bu acıklı bir durumdur" diyordu. Ayrıca, şöyle bir de yorum yapmıştı: "Hükümet bu hazırlıklara girişmekle resmen kabul etmiştir ki, toplum hayatını, o da belki çok kısa bir müddet için, birbirinden uzak bölge hükümetleri kurmadan idame ettirmek mümkün olmayacaktı. Bu hükümetlerin basına getirilecek kimseler da idare etmek isin milyonlarca cesetten başka birşey bulamayacaklardır."

Doksan yaşındaki filozofun yanısıra diğer birçok kimse de bu broşürden İngilterenin tek taraflı silâhsızlanması lehine deliller çıkarmayı başardı.

Dörtbin tane kadar basılıp dağıtıldığı tahmin edilen broşürlerin toplatılması karara bağlandı ve yanında bunlardan bulunduran birkaç itişi nezaret altına alındı. Fakat bu yakalanan kimselerin, broşürde açıklanan gizli malûmatın nereden alındığı ve bu isi kimlerin yürüttüğü konusundaki soruların aydınlanmasına bir yardımları dokunmadı.. Nükleer Silahsızlanma Kampanyasının İdarecileri de Barış Casusları grupu ile hiç bir alâkaları olmadığım açıkladılar.

Önümüzdeki günlerde, bu konudaki karanlık noktaların aydınlanması bekleniyor. Hattâ şimdiden, devlet teşkilatındaki yüksek idarecilerin bu işe karıştıkları ve bazı gizli malûmatı Barış Casuslarına intikal ettirdikleri söyleniyor. Başbakan Macmillan'ın da yakından ilgilendiği bu tahkikat herhalde kısa bir müddet içinde bitirilecek ve tek taraflı si" lahsızlanma taraftarlarının hükümet içinde nereye kadar sokuldukları da anlaşılmış olacaktır.

Geçen haftanın sonunda başlayan nükleer silâhlar aleyhindeki gösteriler bu haftanın ortalarına kadar heyecanlı bir şekilde devam etti. Nümayişçiler İngilterenin nükleer silâh deposu Aldermaston'dan başlayarak Londrada Hyde Park'a kadar olan yolu yürüyerek katettiler. Yürüyüş zaman zaman hâdiseli geçti, bu arada hem polislerden, hem de nümayişçilerden yaralananlar oldu. Tevkif edilen nümayişçi adedi 74'ü bulmuştur. Bunlardan altısı kadındır. Son gün Londrada gösteri yapanların üzerine 1000'den fazla polis gönderilmiştir. Hyde Parktaki toplantıya katılanların sayısı 70 binin üzerindedir.

Aynı mahiyetteki olaylar Batı Almanya ve Norveçte de tekrar edilmiştir. Fakat İngiltere, silâhsızlanma mücadelesinin merkezi olmakta hâlâ devam ediyor.

D E N İ Z C İ L İ K

Denizaltılar

Bahtsız dalış

Geçen hafta Çarşamba günü Atlantikte, Boston'un 250 mil kadar do pusunda bir denizaltı dalma denemeleri yapıyordu. Bu, yepyeni tipte bir denizaltı gemisiydi. 1960 yılında denize indirilmişti, 1961 Ağustosundan beri amerikan donanmasının hizmetinde çalışmakta, çeşitli deneme ve araştırmalara vasıta olmaktaydı. Yine bu denemeler serisinin bir halkasını teşkil eden o günkü denemeye 17 sivil, 16 subay ve 96 er katılmıştı. Denizaltının dalışları deneme mahiyetinde olduğu için, bilhassa gövde saçları üzerinde muayyen gerilme ölçüleri yapılıyor, m akmaların ve otomatik kontrol sistemlerinin derine inildiği zaman nasıl kumanda ettiği özel aletle inceleniyor, aslında bir prototip -ilk örnek- olarak yapılmış olan bu yepyeni modelin daha geliştirilmesi, için gerekli çalışmalar dikkatle yürütülüyordu.

Adı "Thre'sher" olan bu denizaltının, yanısıra denemeleri izleyen bir de refakat gemisi vardı. Denizaltı gemisiyle gerekli teması sağlayabilmek ve gerekirse yardım yapabilmek en iyi şekilde ayni tipteki gemilerle sağlanabileceğinden, Thresher'e Skylark adındaki bir başka denizaltı eşlik ediyordu.

Skylark gemisinde, deneme dalışı yapan denizaltıyla teması sağlayan ve deniz suyunda da yayılabilen elektromanyetik dalgalarla çalışan özel radyo telefon cihazının başında bulunan muhabere astsubayı Roy Movven bir' ara denizaltıdan gelen şu mesajı aldı: "Bazı ufak tefek güçlükler var, su yüzünü çıkmağa hazırlanıyoruz, ayrıca bilgi vereceğiz"... Bu, işlerin karışmakta olduğunun işaretiydi. Skylark'taki ilgililer tepeden tırnağa dikkat kesildiler ve gemiden- gelecek yeni mesajları heyecanla beklemeğe başladılar. Tam bu sırada radyo-telefondan 20-3.0 saniye süren birtakım gürültüler duyuldu. Denizin altında uzun yıllar hizmet etmiş kurt denizciler bunun anlamını biliyorlardı. Thresher'in parçalanmakta olduğu, altında yüzdüğü 500 metreden fazla derinlikteki su tabakasının ağırlığına dayanamayıp ezildiği anlaşılıyordu. Refakatçi denizaltının komutanı Binbaşı Watson hemen radyo-telefona sarılıp, dört defa "herşeyin yolunda olup olmadığını" Thresher'den sordu. Birçok cümleleri anlaşılamayan boğuk ve zayıf bir sesle verilen cevap "... önceden tesbit edilen derinliğe..." şeklinde oldu. Bu mesaj Thresher'deki radyo-telefondan duyulan son sözlerdi.

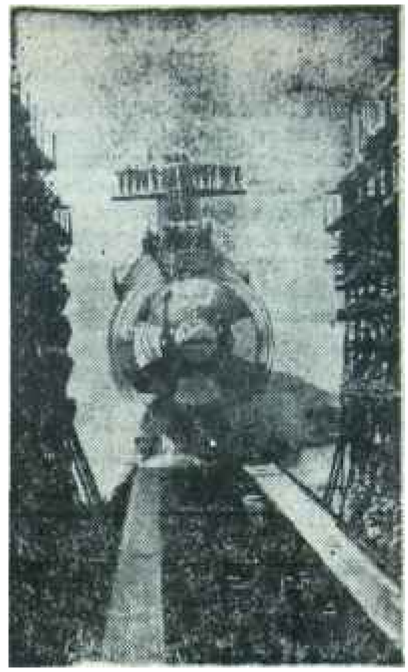
Mahalli saatle tam sabahın 9.17'-siydi. Skylark komutanı biraz daha bekledi, hiçbir ses veya işaret alamayınca, iki işaret bombası atarak Thresher'e su yüzüne çıkması için işaret verdi. Çünkü denizaltının radyo cihazları bozulmuş olabilirdi. Ama buna da hiçbir karşılık gelmedi, su yüzüne çıkan da olmadı. Bunun üzerine Skylark durumu telsizle derhâl Donanma Komutanlığına bildirmekle beraber, çevreyi de araştırmağa koyuldu. Deniz yüzünü kaplamağa başlayan ve Thresher'in makinalarını yağlamak için beraberinde bulundurduğu yağdan başka birşey olmayan bir tabaka, denizaltının acıklı sonunu hazin bir şekilde açığa vurmaktaydı. Faaliyete geçen destroyerlerden ve helikopterlerden müteşekkil kalabalık arama ekipleri fırtınalı havaya ve azgın dalgalara rağmen su yüzünde bazı kırık plâstik parçalarıyla, sarı ve kırmızı eldivenler buldular. Bunlar Thresher'de kullanılan bazı eşyalardandı. Herşeyi feci olayı doğruluyordu...

Yepyeni bir savaş tekniği

Atlantiğin 2600 metne derinlikte karanlık sularına gömülen Thresuer denizaltısı su yüzünde 3700, deniz altında 4311 tonilâto hacminde, boyu 99 ve eni 10 metre olan bir "denizaltı hücum" gemisidir. Bu tip gemiler, kana ve denizdeki stratejik hedeflere karşı değil,, tersine, düşmanın taarruz amacıyla göndereceği denizaltılara karşı savaşmak üzere tertiplenmiştir.

Bilindiği gibi, İkinci Dünya Savaşından sonra dev adımlarıyla gelişen atom enerjisinden' faydalanma tekniği sayesinde atom enerjisiyle hareket ettirilen gemiler, hattâ denizaltılar yapılması kabil olmuş, hızla ilerleyen bu teknik, askeri alanda akıl almayacak devrimler yaratmıştır.

Bu arada, suyun yüzüne hiç çıkmadan, aylarca açık denizlerde gezen, yıllarca yakıt maddesi almağa lüzum olmaksızın dünyanın çevresini birkaç kere dönebilen atom denizaltılarına bir de su altından atılabilen Polaris roketleri yerleştirilmeğe bağlanınca, denizcilikte olduğu kadar dünya çapında stratejik şartlar birden altüst oldu. Bu denizaltılar sayesinde düşmana hedef teşkil eden sabit ve "göze görünen" roket rampaları ve üsler yerine, daima büyük bir hızla, denizin altından gittiği için iz lenebilmesi, hattâ yeri bilinse dahi yokedilmesi imkânı bulunmayan, atom enerjisiyle çalışan, hidojon bombası başlıklı Polaris roketlerine 15 tanesini birden fırlat abilen denizaltıların konulması mümkün oldu.

Thresher denize iniyor

Gidiş o gidiş...

Atom enerjisiyle işleyen ve atom silâhlarıyla donatılmış olan bu gemileri vurabilmek ise ancak özel surette donatılmış ve inşaatı çok belirli amaçla yapılmış denizaltılarla ve denizin altında kabildir. Bu yüzden amerikanlar -bugün yeryüzünde yalnız kendileri bu tipteki silâhlara sahip bulunmakla beraber-, yarın Sovyetlerin de böyle silâhlara kavuşmaları ihtimalini gözden uzak tutmayarak, bir savunma aracı olabilecek "hüjram-avcı denizaltıları"nı inşa etmeğe koyulmuşlardır. İşte Thresher bu tipte bir gemidir ve hızı, denizaltındaki bütün benzeri gemilerden fazla, derine dalma kabiliyeti diğerlerinden üstündür. Normal şartlarda batıkken saatte 35-40 mil yapabildiği, 600-800 metreye dalabileceği, denizüstü ve denizaltı hedeflerini bulmak ve yoketmek için çok modern silâh ve araçlara sahip Bulunduğu -bütün gizliliğine rağmensızan haberler arasındadır. Buna karşı, gemi herhangi bir Polaris veya diğer uzun menzilli roketle donatılmamıştır.

Thresher'în bukadar derinlere inehildiğini ve esasen böyle, bir dal-

ma denemesi sırasında kaybolduğunu gösteren bir olay, sonradan yapılan basın toplantısında kazanın sebepleri arasında bir Sovyet denizaltısının ile karışması ihtimalinden bahsedilince, Amerikan Deniz Kuvvetleri Harekât Başkanı Amiral Anderson'un "Thresher'e ulaşabilecek kadar inmeğe muktedir başka bir denizaltının yeryüzünde mevcudiyetiniden haberdar bulunmadığını" söylemiş olmasıdır.

Denizler altındaki savaş

Gerçekten deniz suyunun örtme, gizleme ve koruma gücü, dünyayı çevreleyen atmosferinkine oranla çok daha fazla olduğundan, geleceğin savaşlarında hücumların çoğunlukla denizaltında gizlenen silâhlarla yapılacağı artık anlaşılmış bir gerçektir. Bu yönden bakılırsa, artık denizüstü savaş gemileri -uçak gemileriyle bazı sayılı küçük gemi tipleri müstesna- artık tamamiyle demode olmuşlardır.

Bu karşı, düşmanın gözünden gizlenmesi gereken stratejik mahiyetteki büyük çapta taşımalar da mutlaka denizin altında gizlenerek yapılacaktır. Pek yakında atom enerjisiyle çalışan su üstü gemilerinin yanısıra atomla işleyen denizaltı şilep ve tankerlerinin de yapılması biç de uzak bir ihtimâl sayılmamalıdır. Üstelik bu gibi tankerler deniz yüzündeki dalgalara ve rüzgâr etkilerine mâruz olmayacağından, böyle nakliyatın işletmede ekonomi ve güven sağlayacağı bile beklenmektedir. Yalnız, bu tipteki gemilerin alışılan büyüklükten -10 veya 20 bin tonilâto gibi daha büyük -mesela 50 ilâ 80 bin tonilâto- olarak inşası ekonomi bakımından gerekmektedir. Şu hâlde geleceğin savaşlarında artık atmosferin dışına, fezaya çıkabilen ve denizin ulaşılamayan derinliklerine inen taraf,. Üstünlüğü sağlayacaktır.

Hâlen dünya çapında atomla işleyen denizaltılar filosuna sahip olan ve yakın bir gelecekte -1964 Haziranına kadar, bu filonun gücünü 41 denizaltı gemisi ve 650 Polaris güdümlü mermisine yükseltmedi programlaştırmış bulunan Amerikanın, dünya denizlerine yayılmış böyle, bir kuvvete nasıl kumanda edebileceği sorusu akla gelmektedir. Hele, düşmanın atom saldırısı birkaç dakika İçinde haber alınınca buna misilleme yapılması için elde ancak daha birkaç sayılı dakika bulunduğuna göre, bu "Vur!" kumandası acaba nasıl verilebilecektir?

İşte, bu probleme de bir çözüm yolu olmak üzere, amerikalılar, geçen yıllarda Atlantik kıyısında devâsâ bir telsiz verici postası inşa ettiler. Dev anterileriyle, muazzam gönderme gücüyle ve hele yayınlandığı elektromanyetik dalgaların frekansıyla benzerlerinden büyük farklar ve üstünlükler gösteren bu verici posta tam 2 milyon vat gücündeydi, yâni Ankara uzun dalga radyosunun bugünkü gücünün 80 katı kadar... Bu büyük güçle dahi dünyanın her yanına emin ve kuvvetli bir şekilde haber ulaştırmak zor olduğu için, suyun derinliklerine işleyen "ültrasonik" -ses titreşimlerinin" daha üstündeki- frekanslarda yayınlar yapılacak şekilde tertibat alınmıştır.

Böylece Kuzey Atlantik Paktı Silâhlı Kuvvetler Komutanının masasındaki "Alarm" düğmesine basmasıyla hemen ayni anda dünyanın çevresine yayılmış olan bütün Polaris yüklü denizaltıların alarm çanları çalacak, alınan şifreli mesajlar derhâl işleme konularak güdümlü mermiler önceden tesbit edilen ve hesaplanan hedeflere doğru yola çıkarılacaktır.

Yalnız, bu teşkilât "dehşetli" büyük masraflara malolmaktadır. Meselâ, batan Thresher'in tek başına 45 milyon dolara malolduğu belirtilmektedir. Mamafih, pek kısa bir süre sonunda demode olun sökülen Jüpiter ve Thor güdümlü mermileri sistemine 2-2.5 milyar dolar harcandığı gözönüne alınırsa, atom denizaltıları sisteminin yine de okadar pahalı sayılamayacağı ortaya çıkar.

Olayın arkasından

Thresher olayı, denizcilik tarihinin kaydettiği, en çok kayıp verilmesi -129 kişi- yönünden başta gelen denizraltı faciasıdır. Bunun sebeplerinin ortaya çıkarılması, dünya halkoyunu tatmin amacıyla olduğu kadar, aslında, zaten yürütülmekte olan derine dalma denemeleri bakımından da gereklidir. Amerikan Deniz Kuvvetleri Harekât Dairesi Başkanlığı da bunu bir prestij meselesi yapmış, tam yetkiye sahip bir komisyon kurarak, durumu, sebepleriyle birlikte aydınlatmağa yönelmiştir.

Bu amaçla hâlen Pasifik sahillerindeki San Diego deniz üssünde bulunan ve 1961 yılında Amerikan Deniş Kuvvetlerine devredilmiş bulunan "batiskaf", acele, kara yoluyla Boston'a taşınmaktadır.

"Trieste" adını taşıyan bu batiskaf, aslında, geçenlerde ölen, ünlü yükseklik ve derinlik rekortmeni Profesör Pikard'in yaptığı özel bir denizaltı teknesidir. 1960 da içersindeki iki kişiyle Büyük Okyanustaki 11 bin 265 metrelik Mariannes çukuruna inmiş ve çıkmıştır. Buna göre, hâlen Thresher'in batık hâlde bulunduğu 2600 metreye inmesi de mümkündür.

Yalnız Trieste'nin bu dalışta ancak fotoğraf çekmek ve içindeki personelin gözlem yapmalarım sağlamak bakımından yardımı dokunacaktır. Batiskafın çok kalışı camdan yapılmış iki lombozu ve üzerinde de zifiri karanlık Okyanus dibini aydınlatmağa yarayan kuvvetli projektörleri vardır. Bu sayede yakın mesarelerdeki cisimleri incelemek kabilse de, teknenin hareket kabiliyeti sadece 30. metredir, bu da dört elektrik motorüyle çalıştırılan iki pervaneyle sağlanmaktadır. Trieste 15.24 metre boy ve 5.18 metre genişliğinde, 70 ton ağırlığındadır.

Batiskafın dalışında güçlük gibi görünen bir nokta, denizaltının muhtemel olarak denizin altında parçalanmış bir durumda yatmakta olduğu, bu sebeple atom enerjisini sağlayan reaktörünün içinde faal hâldeki nükleer yakıtların deniz suyuyla temas etmesi sonucunda, az da olsa, çevresine bir radyoaktiflik yayılmış bulunabileceğidir. Bu ihtimal zayıf görülmekle beraber, en kötü şartlarda meydana gelebilecek böyle bir radyoaktivitenin batiskafın gayet kalın yanılmış cidarlarından sızıp, içindeki personele tesir etmesi mümkün görülmemektedir.

Herhalde, dünyadaki bütün gözler, talihsiz Thresher'in yanıbaşına inecek olan Trieste'nin önümüzdeki günlerde yapacağı bu tarihi dalısın sonucunu merakla izleyeceklerdir. Denizaltı inşa tekniği bu olaydan gereken dersleri alacak, daha derine ve daha hızlı gitmek üzere dalabilecek yeni denizaltıların inşası için mevcut yatış; yeniden hızlanacaktır.

M U S İ K İ

Haberler

Suna Kan, 16 Nisan Salı akşamı Konser Salonunda Otto Matzerath yönetimindeki Cumhurbaşkanlığı Orkestrasının eşliğinde saldı. Bu konserin başlıca özelliği, programında, memleketimizde ilk defa çalınan Stravinskinin keman konçertosunun yer almasıydı. Kemancı Suna Kan, çağdaş bestecilerin eserlerini tanıtma çabalarının yeni bir örneği olarak bir süredenberi bu konçertoya çalışıyordu. Hatırlanacağı gibi Suna, ünlü avusturyalı çağdaş besteci Alban Berg'in de konçertosunu İstanbulda çalmıştı. Böylece, günümüzde anlaşılan sekliyle, dört başı mamur bir sanatçı olduğunu göstermektedir.

Konserin diğer bir özelliği de, ikinci kısımda orkestranın çaldığı Dvorak'ın "Yeni Dünyadan" adlı senfonisi oldu. Gerçekten bu müzik sezonu içinde Ankaralı müzik meraklılarının tam dört defa dinledikleri bu zaten ünlü senfoni, bu sefer bambaşka bir kılıkta karşımıza çıktı. Bilhassa birinciyle sonuncu kısımları, senfoniyi iyi bilenleri hayli yadırgattı. İkinci bölüm gayet duygulu ve çok temiz çalındı. Genellikle orkestranın beraberliği ve çalışı kusursuzdu. Ama galiba George Weldon'dan dinlediğimiz şekliyle eser, Dvorak'ın tasarladığına en yakındı...

Konser dinledim

Konseri veren: Cumhurbaşkanlığı Sanfoni Orkestrası.

Konserin veri; Konser Salonu.

Günü: 14 Nisan 1963 Pazar, Saat 20.30.

Yöneten: Otto Matzerath.

Solocular: Henryk Szeryng (keman).
Ayla Erduran (keman).

Program: Üç konçertodan kurulmuştu:
1. Bach: İki keman için konçerto,
2. Mendelssohn: Mi minör keman- konçertosu,
3. Çaykovski: Re majör keman konçertosu,
Ek parça, Bach: Solo keman için "Ciaccona".

Konserin özellikleri: Konsere solocu olarak katılan Henryk Szeryng, bundan önceki, 12 Nisan günü verilen konserde de tam üç tane konçertoyu birbiri ardına çalmıştı. Bu konserde de üç, eder altı! Ama daha tam 30 tanesini, hem de ezbere olarak çalabildiğini program notlarındaki biyografisinden öğrenen bir din' leyici, "İyi" diyordu, "bu adam bir mevsimliğine yerleşse, bu sezon Ankarada olduğu gibi, müzikseverlerin bıkmasına meydan vermeden solocu ihtiyacı, tamamen karşılanmış olurdu!".

Gerçekten meraklı dinleyiciye hak vermek gerektir. Szeryng öyle olağanüstü bir şahsiyetti ki, tek ba---a 30 virtüöz kemancıya bedel olduğunu bile söyle" seler inanmak gerek... O da, diğer birçokları gibi, müzisyenleri tutamamak yönünden talihsiz; bir ülke olan Polonya asıllıdır. Küçük yaşta, yurttaşı ünlü kemancı Bronislav Huberman onu dinler dinlemez, ileride büyük bir sanatçı olacağını hemen anlamış ve kendisine bugünkü yolunu işaret etmişti.

Büyük, üstâd hernekadar memleketimizi ilk defa ziyaret etmekte ve daha önceleri adı çevremizde pek duyulmamış bulunmaktaysa da, kısa bir temas bile dinleyiciler üzerinde onun, büyük sanat kişiliğinin etkilerini göstermesine yetti. Pazar akşamı j verilen konserde başta çalınan Bach konçertosuna katılan Ayla Erduranla birlikte çalmak istemesi, iki kemanemin parçanın bütününde güzel bir beraberlik sağlamaları konsere ayrı bir özellik verdi.

Beğendiğim: Bir hârika çocuk devresini geçirip müzik bilgisinin yanısıra genel kültür ve sanat bilgilerini de geliştiren Szeryng, bütün dinleyicilere olduğu kadar, bana-da tatlı bir sanat heyecanıyla dolu saatler yaşattı. Ne teknik, ne de duygu ve ifade yönlerinden en küçük bir kusura düşmeksizin iki saatten uzun bir süre yaya hâkim olabilmek -hele' hafızaya kuvvet çalınırsa- hiç de kolay birşey değil... Ama bunu iki gün arayla ve iki ayrı programla tekrarlamak galiba yeryüzünde Szeryng'den başka kimseye vergi değildir!

Nasıl-bir hafızadır ki, böyle çeşitli besteleri aynı zamanda berrak bir şekilde tekrarlıyor, demeyiniz. Dahası var: Hem de nasıl olumlu bir ifadeyle ortaya koyuyor, nekadar rahat bir çalışla eserleri sunuyor!..

Beğenmediğim: Doğrusu, "begenmediğim" diyemiyeceğim. "Keşke elde daha geniş bir imkân bulunsaydı da, iki konsere sığdırılan bu altı konçertoyu bir hafta süreyle altı ayrı konserde dinlesek ve iyice zevkine erisebilseydik" demekle yetineceğim. Ama üstâd bununla da yetinmemiş olmalı ki, "Special pur Turchia" diyerek kazık tarafından bir de Bach solosu çaldı.. Baklava bile olsa, üstüste tıkıştırılınca dokunur!

Sonuç: Henryk Szeryng, müziksever Ankaralılara yıllardır hasretini çektikleri cömert bir keman ziyafeti verdi. "Acaba, ünlü olduğu hâlde, bizim dapdaracık sanat çevremizde iyice tanınmayan daha nekadar sanatçı vardır?" sorusu akla geliyor...

Ayla Erduran, yetişme formasyonuna yakışan güzel bir başarı sağladı. Orkestra da Otto Mataerath'ın rahat ve dengeli yönetiminde her zamankinden çok daha iyiydi. Umarım ki bu topluluk, yakında çıkacağı konser gezisinde de hiç değilse bukadar dikkatli ve başarılı olur..

Daniyal ERİC

R A D Y O

idare

Dağın ardındaki umut

Türkiye Radyolarına çekidüzen verecek olan Radyo Kanunu tasarı" sı Meclise gönderilmiş bulunmaktadır. Bu, bir eski hikâyedir, bugün yeniden ortaya çıkmıştır.

Radyo Kanunu Tasarısı, Ekim ayana kadar Mecliste görüşülmesi gereken 50 tasarıdan biridir. Bu bakımdan, 50 kanun tasarısının Ekim ayına kadar nasıl görüşülüp inceleneceği merak konusu olmuştur. Bu arada Meclisin yazı tatiline gireceği de düşünülürse, bu işin pek kolay olmıyacağı kesinlikle ortaya çıkar.

Bugün radyolarımızdaki çeşitli İşler bu kanunu beklemektedir. Bu işlerin bazıları da, iş sahiplerinin işine geldiği için, Radyo Kanunu ileri sürülerek bekletilmektedir. Bunların başında, radyoların disiplini ve çalışma sistemi gelmektedir. Daha sonra program düzeni ve teknik işler vardır. Hepsi de, yıllardanberi sürüp gelen karışıklık neticesi çığırından çıkmıştır. Buna günümüzde eklenen bilgisizlik, vurdumduymazlık ve işi oluruna bırakma zihniyeti de eklenecek olursa, Türkiye Radyolarının geleceğini yalnız Radyo Kanunundan beklememenin lüzumu anlaşılır.

Kanundan önce yapılacak iş var mıdır? Kanun geciktiği takdirde, radyolarımıza çekidüzen vermek mümkün değil imidir? Bu soruların cevaplarının müsbet olduğunu Radyo yöneticileri gayet iyi bilirler. Hattâ bu konuda çalışma bile yapılmıştır. Fakat ortaya çıkan, bir "hiç"ten başka bir şey olmamıştır. İsin tuhafı, bunun sonucunda radyolarımızda bir isteksizlik, bambaşka bir düzensizlik, hayal kırıklığı ve kötü programlar belirmiştir.

Programlar ele alınacak olursa, uzun bir süreden beri radyolarımızda yenilik yapılmadığı, yapılamadığı görülür. Radyolarımızda yeni program fikri verecek eleman yok mudur? Elbette vardır. Fakat bu elemanlar yeni fikirleri uygulayacak isteği İçlerinde bulamamaktadırlar. Program değişiklikleri, dış baskıların bulunmamasına rağmen, sık sık yapılmaktadır. Program devrelerinde, eski programlar, saatleri ve sinyal müzikleri değiştirilerek yine dinleyicinin karşısına çıkarılmaktadır. Her zaman yayınlanması mümkün olan Açık Oturum, Yorum, Günlük Olaylar gibi porgramlar sık sık özelliklerini kaybetmekte. Radyonun kendi içinde yarattığı ortamı aşamamaktadır. Türk Musikisi ve sanatçıları, kendi başına bırakılmış servisler tarafından yönetilmektedir. Disipline ve eğitime ihtiyacı olan sanatkârlar, bu ilgisizlik karşısında gereken ortamı bulamamaktadırlar. Bu şartlar altında yapılan yayınların çoğu, zaman doldurmaktan ileri gidememektedir.

Her kafadan bir ses

Radyolarımızdaki disiplinsizlik ise halledilemeyen ayrı bir meseledir. Halbuki, mikrofon gerisindeki kargaşalığın, düzensizliğin ve ilgisizliğin dinleyiciye aksedeceğini unut" mak, kusurların en büyüğüdür. Şeflerin, memurların ve servislerin görevlerinin bilinmemesi, yetki ve sorumluluğun birbirine karıştırılması, mikrofon gerisindeki kargaşalığın en büyük sebeplerinden biridir. Bu şartlar altında da her servis kendi bildiği gibi çalışmakta ve ekip halinde iş yapması gereken Radyo bir türlü bu ortamı yaratamamaktadır. Servislerin ayrı çalışması sonucu, kimse kimseye söz geçiremez hale gelmiştir. Verilen emirler yerine getirilmemektedir. Bu yüzden de çeşitli işler ya sahipsizdir, ya da gelişigüzel yapılmaktadır.

Ankara Radyosunun yeni stüdyo binası geçenlerde açıldı. Yeni tesislerin gerek programcılık bakımından, gerekse disiplin bakımından eski binaya kıyasla çeşitli üstünlükleri var. Bu tesisler sayesinde aynı zamanda çeşitli programları rahatça hazırlamak mümkün olabilmektedir. Yeni cihazlarla programlara bazı üstünlükler katmak fırsatı da elemanların eline geçmiştir. Fakat bu yeniliklerden yararlanmak bir türlü mümkün olamamaktadır.

Eskiden kuyu gibi bir stüdyodan konuşan ve yayını yöneten spiker, şimdi, diğer görevlilerin bulunduğu stüdyoları ve odaları gören yepyeni bir sütdyoda çalışmaktadır. Bu üstünlük, yayının yönetiminde şimdiya kadar görülen aksaklıkların çoğunu ortadan kaldıracak fırsatlar vermektedir. Fakat ilk haftalar hariç, ayni yayın hatalarının hâlâ duyulduğu, hattâ bunları yenilerinin kovaladığı ise kulaktan ve gözden kaçmamaktadır.

Bütün bu aksaklıklardan kim sorumludur? Aksaklıklara, eksikliklere göz yuman, koltuklarını kaybetmemek için çalışan, radyoculuktan anlamadıkları halde işi biliyormuş gibi davranan Radyo yöneticileri mi? Gerçekten Radyo yöneticileri bu kadar beceriksiz, bu kadar bilgisizi bu kadar fırsatçı kimseler midir? Bunu araştırmaya, yöneticilerin eksikliklerini burada belirtmeye lüzum yoktur. Önemli olan suçlu aramak değil, işi düzeltmektir. Zararın neresinden dönülürse, kârdır, diyerek çalışmaya başlamak, dinleyici için herhalde daha yararlı olacaktır.

Radyoevinin yeni binası

Un var, şeker de var helva nerede ?

Alaturkalıktan kurtulmadıkça..

Türkiye Radyoları, Mayıs ayı içinde bir imtihan vermeğe hazırlanmaktadırlar. Yaz programları için yapılan çalışmalar bütün Radyo yöneticilerinin katılacağı bir toplantıda sonuçlandırılacak ve dinleyicinin önüne yeni programlarla çıkılacaktır. Bugüne kadar radyolar sayısız program devresi geçirmişler ve bunların çok azı başarıya ulaşmıştır. Önü-

müzdeki yaz devresinin durumu ise belli değildir. Alman Hükümetinin verdiği burslarla, radyoların program cı ve teknik elemanları alman radyolarına gideceklerdir. Onların yerlerini kimlerin alacağı tabiî önceden düşünülmemiştir. Bu durum karşısında radyoların yeteri kadar program çıkarmalarına imkân yoktur. Kaliteli program, hazırlayabilmek ise bugüne kadar mümkün olamamıştır.

İstanbul Radyosunda yapılacak olan program toplantısında görüşülecek konulardan biri, radyoların yönetmeliği meselesidir. Türkiye radyoları kuruluşlarından bugüne Kadar yönetmeliksiz idare edilmişler ve bu - sebepten de işler karmakarışık bir duruma gelmiştir. Bu sefer Ankara, İstanbul ve İzmir Radyolarının yöneticileri bir araya gelerek, her servisi ilgilendiren bir yönetmelik taslağı hazırlamışlardır. Geçen yaz Ankara Radyosunda hazırlanan bir başka yönetmelik taslağı bu çalışmalara ışık tutmuş ve işin kâğıt üzerinde kısa bir süre içinde tamamlanmasına sebep olmuştur. Yönetmelik konusunda yapılan bu çalışmalar belki en mükemmel şekilde verine getirilmiştir. Fakat önemli olan, bu yönetmeliğin uygulanmasıdır. Radyo İdarecileri birlik ve düzen içinde çalışmaya alışık değillerdir. Daha doğrusu, yetki ve sorumluluğun belirtilmesi, ilgililerin görevlerinin hudutlarının çizilmesi, alaturka zihniyetin, hâkim olduğu radyolarda birçok kimsenin' isine gelmemektedir. Çalışma düzeninin kanunî bir yolla kâğıt üzerinde belli olması, "Gemisini kurtaran kaptandır", anlayışıyla sandalyasını kaybetmemek için bir takım fırsatlardan yararlanarak çalışanların işine gelmeyebilir. Ancak, genç elemanların radyoları dinamik bir anlayışla yönettikleri söylendiğine göre, en medeni görevlerden birini yerine getirecek olan. yönetmeliğin uygulanması ve düzensizliklerin artık ortadan kalkması şarttır. Gerçekten de radyolar, bugün, mevcut kalifiye elemanların çoğunu toplamış' durumdadır. Buna rağmen rdçir programlarda esaslı bir kalkınma, radyoların çalışma şeklinde ni--in belirli bir düzelme yoktur? Hattâ niçin, bazı işlerde bir çözülme, bir gevşeme göze çarpmaktadır? Niçin programlar daha uyanık, daha dinamik bir seviyeye ulaşamamaktadır? Niçin bir aksaklık olduğu zaman, bir türlü sorumlusu bulunamamaktadır?

Radyoların halledilemeyen dertlerinden biri de haber bültenleridir. Tarafsızlık anlayışı henüz bu kuruluşumuzda yerleşemediği için, haber bültenleri kimseyi tatmin edememektedir, Aslında, haberlerin hazırlanışı gerçekten büyük bir ıslahat geçirmiş, fakat bültenler bir türlü istenilen seviyeye çıkamamıştır. Buna rağmen Radyo yöneticileri, bir tedbir veya durumu düzeltmek için teşebbüse geçememektedirler. Çünkü haber işinin düzene konulması için gerekli ortamı yaratmaya kimsenin gücü yetmemektedir.

Gün günden beter

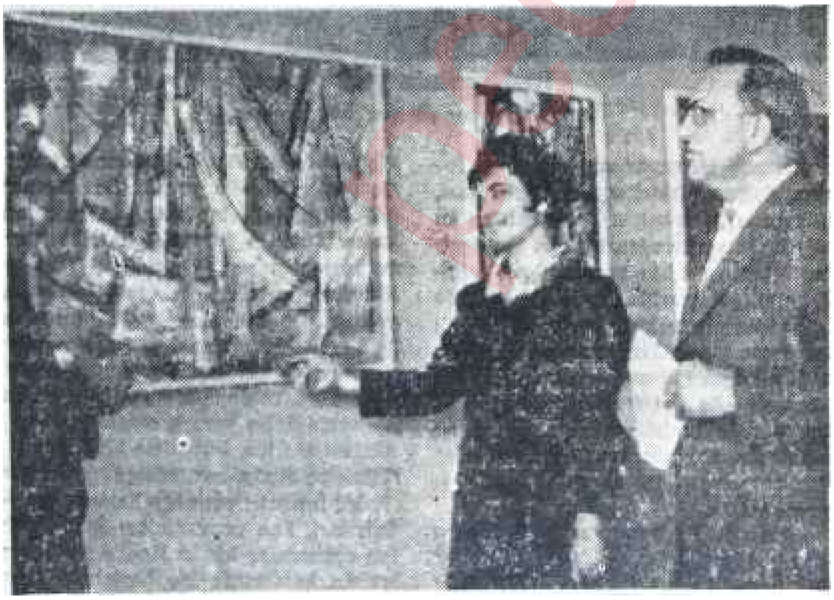
Bu durum karşısında radyolar yerlerinde saymakta, kusurlar gittikçe büyümekte ve aşılması imkânsız uçurumlar meydana gelmektedir. Bu uçurumların kapanması için tek ümit kaynağı olarak, çıkması beklenen Radyo Kanununa bakılmaktadır. Ancak, kâğıt üzerinde en mükemmel şekilde hazırlanmış olan bir kanun, eğer imkânlar aynı anlayış ve aynı uyuşuklukla kullanılacak olursa, yine "hiç"ten başka bir sonuç vermeyecektir.

Gecen hafta içinde Alman Hükümetinin Türkiyeye gönderdiği bir müsteşar, Radyo alanında yapılacak yardımları açıkladı. Bu programa göre Ankarada Ultra Kısa Dalga oenilen bir radyo istasyonu kurulacak, belki bu suretle Ankara İl Radyosunun bir başka yere nakledilmesi, illerimizden bir tanesinin daha radyoya kavuşmasını sağlayacaktır. Ultra Kısa Dalga, gözün görebildiği yeye kadar yayın yapabilen bir tesistir. Bu sebepten, yayın sahası dar olduğu halde istasyonun sesi, şimdi dinlemekte olduğumuz radyo istasyonlarımızın seslerinden çok daha net ve açık olarak duyulabilecek özelliklere sahiptir.

Alman yardımının bir başka yönü, Erzurumda, stüdyo binası Hükümetimiz, vericisi ve binası da bir fransız şirketi tarafından yapılmakta olan radyoyu ilgilendirmektedir. Bu yardım sayesinde stüdyo binasının; akustik tertibatı hariç, bütün teknik donatımı kurulacaktır.

Aynı yardımın en önemli tarafı, Ankarada kurulacak olan Radyo ve Televizyon Eğitim Merkezidir, Bu eğitim merkezi, yayın yapmayan bir radyo ve televizyon stüdyosuna sahip olacaktır. Bu suretle radyoculuk anlayış ve bilgisinin Türkiyeye yerleşmesi, radyo idaresinin herhangi birinin eline bırakılması ve programların yetkili inananlar tarafından hazırlanması sağlanabilecektir.

Alman yardımının elde edilmesi ve yukarda açıklanan sahalarda kullanılması gerçekten büyük bir başarıdır. Fakat bu yardımın ve başarının heba olmaması yine ilgililerin gelecekteki tutumlarına bağlıdır.

SERGİ — Ressam Asuman Kılıç Almanyada Bonn ve Essen şehirlerinde sergi açtı ve büyük ilgi topladı. Alman gazetelerinin sanat münekkitleri Kılıçtan sitayişle bahsettiler ve Türkiyenin bu sanat elçisinin modernleşmiş bir ressam değil modern bir ressam olduğunda ittifak ettiler. Kılıç eserlerini Komada, Viyanada ve Amsterdamda da sergileyecektir.

TİYATRO

Ankara

"Hamdi ve Hamdi" başlıyor

Cevat Fehmi Başkuttan sonra, bu mevsimin en çok oynanan yerli yazarı. Cahit Ataydır. Meydan sahnesinde büyük başarı kazanan "Karalar'ın Memet'leri" trilojisinden sonra, İstanbulda oynanan "Hamdi ve Hamdi" adlı yeni oyunu şimdi Devlet Tiyatrosunda -Üçüncü Tiyatrodada 13 Nisan Cumartesi akşamından itibaren oynanmıya bağlamıştır.

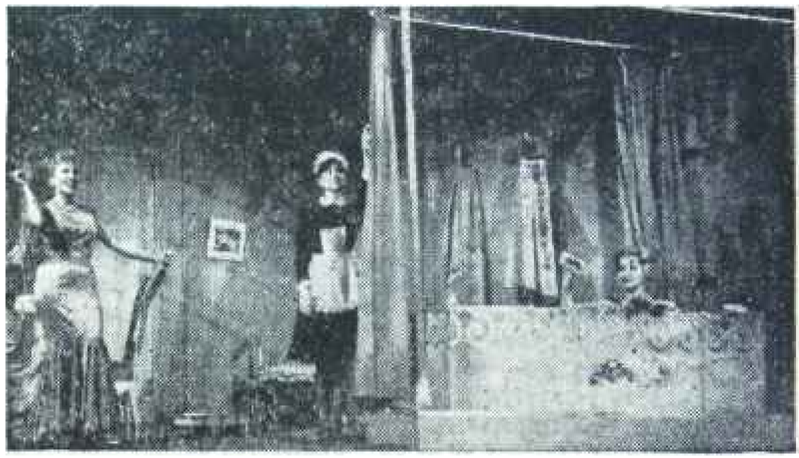
"Hamdi ve Hamdi'yi Ankarada Nuri Altınok sahneye koymuş, dekorlarını Seza Altındağ çizmiştir. Bellibaşlı rollerini de Meliha Ars, Meral Gözendor, Melek Tartan, İlkay Saran, Oğuz Bora, Gürbüz- Bora, Muzaffer Gökmen ve Tuğrul Çetiner oynamaktadırlar.

"Suç" İzmirde başladı

Küçük Tiyatroda "Göç"tin yerini almak üzere hazırlanmış olan Sabahattin Enginin "Suçlu" adlı ilk oyununun adı, sonradan, "Suç" olarak değişmiş ve Cevat Fehmi Başkutun "Göç" adlı oyununun kazandığı olağanüstü başarı dolayısıyla, temsillerinin İzmirde başlaması uygun görülmüştür.

9 Nisanda İzmir Devlet Tiyatrosunda oynanmıya başlamış olan "Suç", sonradan, 28 Nisanda Ankaraya getirilecek ve Küçük Tiyatroda mevsim sonuna kadar oynanacaktır. Ziya Demirelin sahneye koyduğu "Suç"un dekorlarını Hüseyin Kumcu çizmiştir. Bellibaşlı rollerini de Aclan Sayılgan, Fikret Tartan, Hepşen Akar, Sevin Aktansel ve Belme Savaş oynamaktadırlar.

Piyes gördüm

İstanbul Şehir Tiyatrosunda "Kadınlar"

Erkekler olmasaydı.

Lûtfi AY

Oyun: "Kadınlar", (Oyun, 12 tablo).
Yazan: Claire Boothe Luce.
Çeviren: Bedia Akkoyunlu.
Tiyatro: İstanbul Şehir Tiyatrosu (Tepebaşı).
Sahneye koyan: Tunç Yalman.
Dekor: Leylâ Süren.

Konu: Yalnız kadınların -hem de tam 46 çeşitli meslekten ve meşrepten 46 kadının- oynadığı, kolayca tahmin edilebileceği gibi de yalnız- erkeklerin söz konusu edildiği bir oyun... Daha doğrusu, aile bağlılıkları üzerindeki kötü etkileriyle, dedikodunun hakim olduğu sosyetenin oldukça keskin bir hicvi. Tanınmış -hattâ Amerika Birleşik Devletlerinin Roma Büyük Elçiliğini yapmış- bir kadın olan yazar, amerikan toplumunda ve ailesinde önemli yeri olan benzerlerinin, kendilerine duydukları, güven, gurur meselesi haline getirdikleri erkek zaafları karşısındaki müsamahasızlıklarıyla neler kaybettiklerini çok iyi biliyor, canlı, renkli tablolar içinde bunu ustalıkla gösteriyor. En aklıbaşında sayılan bir kadın, Mrs. Haines (Şirin Devrim), kocasının bir manikürcü kızla olan geçici macerasını, en yakın arkadaşlarının teşvikiyle, lüzumundan fazla ciddiye almış, işi boşanmıya, aile düzenini bozmıya kadar vardırmış, ama çok geçmeden nekadar yanlış hareket ettiğini de anlamıştır. Değersiz bir kadının oyuncağı olan kocasını, zekâsını kullanarak, onun elinden kurtarırken, bütün kadınlara, evliliğin gerektirdiği fedakârlık payını da hatırlatmaktadır.

Oynıyanlar: Şirin Devrim (Mrs. Haines), Jeyfen Mahfi Ayral (Peggy), Şükrü Atay (Emily), Melâhat İçli (Olga), Şaziye Moral (Mrs. Morehead), Gül Gülgûn (Crystal Allen) Saadet Eliaçık (Prenses Tamara), Nezihe Becerikli (Maggie), Bedia Muvahhit (Kontes de Lage) Hümaşah Göker (Myriam) ves. (46 kadın rolü).

Beğendiğim: Yazarın renkli, canlı tablolar içinde, amerikan sosyetesinin âdeta bir kesitini veren sağlam tekniği, ince ve keskin hiciv gücü. Tunç Yalmanın, bu kadar kalabalık ve değişik mekânlı oyuna vermeği başardığı akıcılık, üslûp ve ifade bütünlüğü. Başrolde Şirin Devrimin ölçülü, duygulu ve zeki oyunu. Gönül Ülkünün, Şükriye Atayın, Melâhat İçlinin başarılı -sosyete kadınları ve geveze manikürcü- tipleri. Erkek avcısı Crystal Allen'in hoppaı şımarık taraflarını iyi belirten Gül Gülgûnun sevimli oyunu. Genç koca meraklısı Kontes de Lage'da Bedia Muvahhidin, Kültür fizik öğretmeni'nde de Suna Pekuy3alın başarılı kompozisyonları.

Beğenemediğim: Kostümlerin zenginliği, kalabalık kişili oyunun canlılığı ve renkliliği yanında sönük kalan dekorlar.

Sonuç: Şehir Tiyatrosu sahnelerinde gördüğüm en başarılı amerikan komedisi.

S İ N E M A

Filmcilik

Türkiyede festival

İnce bıyıklı, saçları hafifçe döküldüğü için Alnı fazlaca açılmış genç adam, sözlerine şöyle devam etti:

"— Geçen yıllarda önce İstanbul Gazeteciler Cemiyetinin, bir yıl aradan sonra da İstanbul Belediyesinin düzenledikleri Birinci ve İkinci Türk Film Festivalleri, sinemamızın geleceği bakımından pek faydasız olmuştur denilemez. Hiç olmazsa, ertesi yılın yarışmasında derece alabilmek amacıyla filmcilerimizi daha iyi, daha titizce hazırlanmış filmler yapmaya Adeta zorladı. Fakat sonraki yıllar da ne Gazeteciler Cemiyeti ve ne de İstanbul Belediyesi yeni bir festival yapma yoluna gitmedi ve iş, sürüncemede kaldı. Bu defa festival konusunda federasyon olarak yeni bir deneme yapma yolunda çalışmalara bağlamış bulunuyoruz."

Konuşan, Türkiye Gazeteciler Sendikaları Federasyonu Genel Sekreteri Cengiz Tuncerdi.

Federasyonun bir film festivali düzenlemesi fikri yeni bir şey değildi ve sinema yazarlarınca daha mevsim başından bu yana biliniyordu. Federasyon bir süre önce sinema yazarlarını davet etmiş, bir festival düzenlemek istediğini açıklamış ve yazarların bu konudaki fikirlerinin neler olduğunu öğrenmek istemişti. Federasyon her şeyden önce sinemamızın üzerine gerekli dış ilginin de çekilmesinin yerinde olacağı fikrinden yola çıkmış ve yapılacak festivalin uluslararası bir nitelik taşımasını istemişti. Buna göre, yeni festivalin hiç olmazsa Yakın Doğu ve Balkan ülkelerini bir araya getiren değişik bir festival olmasında fayda görülüyordu. İstanbul Film Festivalinin başka ülkelerin festivalleri gibi birinci veya ikinci sınıf bir festival olmasına başlangıçta imkân yoktu. Fakat iyi bir organizasyonla Balkanları ve Yakın Doğuyu içine alan ve bu ülkeler için eksikliği duyulan yani bir. festivalin düzenlenmesi yerinde bir davranış olurdu.

Yeni "İstanbul Film Festivali"

Yapılan hazırlıklara göre, Ekim ayında başlaması 'düşünülen yeni "İstanbul Film Festivali", sadece Balkan, ülkeleriyle Yakın Doğu ülkelerinin o yıl içinde yaptıkları filmleri içine alan bir festival niteliğini taşıyacaktır. Katılması için başvurulacak dâvetli ülkeler arasında Yugoslavya, Yunanistan, -belki. Bulgaristan, Arnavutluk, Balkan ülkelerini; Irak, Suriye, Birleşik Arap Cumhuriyetini; bir anlaşmazlık çıkmazsa, İsrael, Lübnan, İran, Afganistan ve Pakistan da Yakın Doğu ülkelerini temsil edecekler ve festivale katılacaklardır.

Festival için hazırlanan yönetmeliğe göre, her ülke 35 mm. lik bir konulu ve iki kısa metrajlı dökümanter veya kültür filmiyle katılacak, yarışma filmleri İstanbulun iki büyük sinemasında halka ve seçilen -uluslararası jüriyle gösterilecektir. Jüri, bu ülkelerle bu ülkeler dışındaki ünlü sinema adamlarından, sinema eleştirmecilerinden, yazarlardan Ve çeşitli dallardaki sanatçılardan kurulacaktır. Jüriye Türkiyeden de dört kişi katılacaktır. Çağrılması düşünülen jüri üyeleri arasında yunanlı rejisörlerden Kunduras ile Kakoyannis ve sinema - tiyatro oyuncusu İrene Pappas da vardır.

Jüri ve armağanların dağıtımı, öbür uluslararası festivallerde olduğu gibi düzenlenecek ve bir hafta sürecek olan "İstanbul Film Festivali"nin sonuncu gününün gecesi sonuçlar açıklanacak, kazananlara altın ve gümüş "Hitit Güneşi" verilecektir. Yarışmada en iyi film, rejisör, kadın ve erkek oyuncu, sonra yardımcı oyuncular, müzikçi ye fotoğraf direktörü seçilecek ve kısa metrajlı filmler de ayrı bir jürü tarafından değerlendirilecektir.

Zararı yok, faydası var

Gerçekten de bu çeşit bir festivalin Türkiye ve bilhassa İstanbul sen-

ri bakımından faydaları sayılamayacak kadar çok olacaktır. Başka ülkelerde düzenlenen festivaller gibi, "İstanbul Film Festivali"de herşeyden önce yurdumuza olan ilgiyi arttıracak, turist çekecek, -tabii bu, zamanla olacak iştir- ve beceriksiz tanıtıcılarımızın elinde bir türlü tanınamayan ülkemizi biraz olsun tanıtmamıza yarayacaktır.

İşin bir başka cephesi, filmciliğimizle yakından ilgilidir. Bilindiği gibi, bütün film festivalleri prodüktörler tarafından bir sinema alışverişi için kurulmuş bir çeşit pazar niteliği taşımaktadır. Prodüktörler festivallerde bir araya gelmekte ve kendileri için yabancı olan ülkelerin sinema çılarıyla yakından tanışmaktadırlar. Türk sineması bugün için bütün gücünü kendi iç pazarına teksif etmiş, bu yüzden de pazar tıkanmış durumdadır. Bu tıkanıklığın önüne ise ancak dış pazarlara çıkmak ve açılmakla, o pazarlarda alıcı ve seyirci bulmakla geçmek mümkün olacaktır. Türk film yapıcıları, dış pazar olarak ancak Kıbrısı, biraz da Yunanistan, İsrael ve Pakistanı biliyorlar. Bu sayılanların dışında türk filmlerinin alıcıları yoktur. Yapılacak yeni bir komşu ülkeler festivali böylelikle prodüktörleri ve dağıtımcüarı bir araya getirecek ve filmlerimiz büyük bir ihtimalle bu arada alıcı bulabilecektir.

Bir başka özellik de, bu yeni alışverişin ve festivalin kendi film yapıcılarımızın hiç değilse yılda beş on filmi daha iyi, daha titizce hazırlanmış olarak gün ışığına çıkarmalarını sağlıyacağıdır. Birinci ve ikinci festivallerin senaryocu, yapımcı, rejisör, fotoğraf direktörü ve oyuncularımızı bu titizliğe âdeta zorla ittiği görülmüştür.

Federasyon bu konuda Türk Film Prodüktörleri Cemiyeti, Türkiye Sinema İşçileri Sendikası ve İstanbul Belediyesi ile işbirliğine gidecek Ve başarı yolunda ortak bir çalışma sarfedecektir. Her üç kurulusun da bu konuda Federasyona yardımcı olacağından şüphe edilmemektedir. Belediye sinema salonu Bağlıyacak, gelecekleri ağırlamada ev sahipliği edecek ve gösterilecek filmler için Vergi almamak gibi bir kolaylığa gidecektir. Geri kalan işlerin organizasyonu da öbür kurumlar arasında halledilecektir.

Herhangi bir gecikme veya aksamada festival 1961 ilkbaharında yapılacaktır.

T. KAKINÇ

Film: "Divorzio all'italiana-İtalyan Nikâhı"

Rejisör: Pietro Germi

Senaryo: De Concini-Giannetti-Germi

Fotoğraf Direktörü: Leonida Barboni

Müzik: Carlo Rustichelli

Oyuncuları: Marcello Mastroianni, Daniella Rocca, Stefania Sandrelli
Siyah-beyaz bir İtalyan (Lux-Vides-Galatea) filmi.

Konu: Ferdinando Cefalu (M. Mastroianni) Sicilyalı bir asilzade. Eski geleneklerine sıkısıkıya bağlı bir aile çevresinde yasıyor. Yağlı saçlı, bıyıklı ve evli. Karısı Rosalia'yı (D. Rocca) sevmiyor. Yeğeni Angela'ya (S. Sandrelli) âşık. Başka bir Ülkede olsa, kont Cefalu'nun yapacağı en kestirme iş, sevmediği karısını boşamak, yerine yeğeniyle evlenmek olacak. Ne var ki hem din, hem de medenî kanun boşanmayı italyada yasakladığından, Cefalu, iki arada bir derede kalır. Karısından ayrılmak -daha doğrusu kurtulmak-, gerçek sevgilisi Angela ile evlenmek için önünde tek yol var: Rosalia'yı ortadan kaldırmak, yani öldürmek. Cefalu bu yolu seçiyor, fakat işi öylesine ince eleyip sik dokuyor ki, sonunda çok ucuz bir ceza ile hapsi boyluyor, hapisliği sırasında yayınlanan bir genel af ile de çarçabuk hapisten çıkıyor, sevgilisiyle o saat evleniyor ve....

Oynıyanlar: "Divorzio all'italiana - İtalyan Nikâhı" çokluk, Marcello Mastroianni üzerine kurulu bir senaryoyu işliyor. Mastroianni de bu eskimiş, kokmuş asilzadeyi bütün inceliklerine kadar ustalıkla canlandırıyor. Hem insan, hem de hayvan yanlarıyla. Çevresi de kendisine yardımcıdır. Fakat rolüne iyice oturan Mastroianni, yardımcıları zaman zaman bir yana itiyor ve solo bir oyuna gidiyor. Gerçekte güzel bir pin-up olan Daniela Rocca, kontun çirkin ve yapışkan karısı Rosalia'da, Mastroiahni'-ye yetişme çabasında, Ayrıca, Rejisör Pietro Germi, oyuncuları arasında gerekli dengeyi de sağlamış.

Beğendiğim: İkinci Dünya Savaşından sonraki İtalyan Yeni Gerçekçiliğinde önemli yeri olan Pietro Germi'den ilk olarak bir komedi seyrediyoruz. Germi, tutumuna uygun düşen bir konuda toplumsal bir eleştirme yapıyor. İtalyan toplumuna hâkim geleneksel ve dinsel baskının, günümüz yaşayışındaki yersizliğinin, gülünçlüğünün acı bir taşlaması. Toplumların bu konuda kişiyi nelere sürüklediğinin, nelere sürüklemek gücüne sahip olduğunun bir çeşit toplamını ve açıklamasını yapıyor. Burada italyan sansürünün hoşgörüsü de ortaya çıkıyor ki, bu davranış en âz Germi'nin filmi kadar önemli. "İtalyan Nikâlu"ndaki açıklanan gerçeklerin değil bütünü, yüzde biri bile türk filmlerinde gösterilmesi imkânsız şeylerdir.

Germi, kont Cefalu'nun ve kont Cefalu'larin düzendeki gereksizliklerini de bir çeşit teşhir ediyor. Tufeyli kont Cefalu ile öbür katların münasebetleri başarıyla ortaya konmakta.

Sonuç: Klâsik bir sinema anlatımında usta lal bir film. Görünüz.

J A L E C AN DAN

OKUYUCULARIYLA KONUŞUYOR

Yakın bir arkadaşımın, kızımla aynı yasta olan ikizleri var. Arkadaşım çocuklarına çok düşkün, fakat aynı samanda çok sert bir anne. Ortaokula devam eden çocuklarım, okul dönüşü karşılamaya gidiyor. Onları arkadaşlarıyla sinemaya göndermiyor, arkadaşlarının evine göndermiyor. Son zamanlarda, bize de yalanız başlarına göndermez oldu. Beraberinde getiriyor, ne konuştuklarına dikkat ediyor. Biz, eşimle, kızımıza normal bir terbiye veriyoruz. Ne f azla serbest, ne çok sıkı. Tabii, okuldan eve yalnız geliyor. İtimat ettiğimiz bir arkadaş grupu ile zaman zaman sinemaya gidiyor. Bize yalan söylemez. Halbuki ikizler, herşeylerini annelerine anlatmıyorlar. Anneleri evde olmayınca, telefon kontrolünden korkup evde oturuyorlar ama, bellerine kadar pencerelerden sarkıp, kom şularla şakalaşıyor veya sokak kapısında, annelerinin hoşlanmıyacağı sohbetler yapıyorlar. Okuldaki durumları berbat. Annelerine birkaç kere üstü kapalı anlatmak istedim. Bilmek istemedi. Çocuklarıyla iftihar ediyor, herkesin çocuğunu terbiyesiz, fazla serbest, fazla yaramazı buluyor. Kendisini bir kere daha ikaz etmem gerekir ani?

S. T. M. - İstanbul

İkaz etmeyin, sevgili okuyucum. Prensip olarak, nasihat istemiyene nasihat verilmez. Sizin çocuğunuzun terbiyesini ' beğenmiyorsa, hiç önem vermeyin. Onunkine de karışmayın. Konuşmak istemeniz, biraz da, ondan öç' alma havasını taşıyor. Bu kadar rahatsız oluyorsanız, onu daha az görün. Tartışma, onun çocuk eğitimi hakkındaki düşüncelerini değiştirmiyecektir.

Biri kız, diğeri erkek iki çocuğum var. Yaşları birbirine yakın. Biri oniki, diğeri ondört yaşında. Kız daha büyük olduğu halde, babası, oğlana tanıdığı haklar- ona tanımıyor. Evimizde hep "kız çocuğu", "erkek çocuğu" sözleri geçiyor. Bu durumun kızımı üzdüğünü görüyorum. Kız ve erkek çocukların değişik şekilde yetiştirilmesi fikrinde misiniz?

Bir anne • Ankara

Kız ve erkek çocukların, mütemadiyen bir cinsiyet farkı gözetilerek büyütülmeğinde mahzur olduğu muhakkaktır. Çocuklarda, bu şeklide alışanına duygusu yaratılabilir. Ancak, kut ve erkek çocukların değişik şekilde yetiştirilip yetiştirilmemesinden ne anladığınızı bilmiyorum. Kız ve erkek çocukların toplum kaidelerine aynı şekilde riayet etmeleri, duygusal hayat bakımından birbirinden farklı düşünülmemeleri, aynı haklara sahip olmaları lâzımdır. Fakat bunun yanında, tabiî olarak, kız çocuğun kadınlık ve erkek çocuğun erkeklik vasıflarını geliştirmeleri şarttır. Meselâ kız «çocuğu süslenir ama ölçülü şekilde süslenir. Erkek çocuğu temiz gezer, fakat kız gibi süslenmez. Erkek, ailede hudutlu bir otorite ve disiplini; kadın ise hudutlu bir sevgi, anlayış ve koruyuculuk vasfım temsil edecektir. Tabiî buna göre, aralarında ufak tefek farklar olacaktır. Bunları şuurlu bir şekilde tatbik edebilmek için insanın küçük yaştan bunları duyması şarttır. Ne yazık ki. bunun için mütemadiyen "sen kızsın", yahut "sen erkeksin" demeye de lüzum yoktur. Tabiat, normal olarak, bu farkı vermiştir. Tabiata karşı gitmemek, ölçüyü muhafaza etmek için yeter.

Bazı aileler, kız ve 'erkek çocuk arasındaki farkı tamamiyle yanlış anlamda ele almaktadırlar. Meselâ, erkek çocuk istediği gibi gezer, kızlarla arkadaşlık ettiği nispette makbul sayılır. Buna mukabil, kız çocuk, erkek arkadaşına selâm bile veremez. Tabii bu, çok hatalı bir görüştür. Yanlış bir cinsî eğitim, yarının bedbaht ailelerini hazırlar. Kız ve erkek çocuk, gelecekte kendilerini bekleyen ödevlerin güzelliğine inanarak, eşit haklara sahip olarak, fakat cinsiyet özelliklerini kaybetmeden büyütülmelidirler.

"Bir kişinin geliriyle geçinilemez" diyorsunuz. "Ailede herkes, erkeğin getirdiği paraya birşeyler katmaya bakmalıdır" diyorsunuz. fakat bir kimse, hayatını kazanacak şekilde yetiştirilmemişse, ne yapsın? Kırkına merdiven dayamış bir kadın,

eğer kocasının durumu ev kirasını dahi ödiyemiyecek raddeye gelmişse, ne yapar? Lisedeki oğlunu mu alıp çalıştırsın, yoksa çamaşıra mı gitsin?

Güzide Borlu - İstanbul

Bundan hiç de utanç duymamalı, sevgili okuyucum. Herkesin malt Vaziyeti bozulabilir. Utanmamayı becerirsek, muhakkak surette kendimize göre bir iş de bulabiliriz. Kırk yaşında memur yapmazlar adamı, diyorsunuz. İşte, asıl hatamız da budur. İş deyince, hemen aklımıza memuriyet geliyor. Elinizden ne iş gelir, sevgili okuyucum, neyi Severek yapansınız? Bunu biç düşündünüz

Meselâ, evinizin bir odasına pansiyoner alabilirsiniz. Meselâ, ufak tefek dikiş diker, ev» bekâr çamaşırı alır, evlere yemek pişirmeye gider, çalışan annelerin çocuklarına bakarsınız. Meselâ iş işler, yün ürer, çeşitli işler yapabilirsiniz. Çocuğunuz tahsilini bırakmamağa çalışır, fakat tatillerde mutlaka kendisine bir iş arar, evde de size yardım eder. Böylece sizin dışarıda veya dışarısı için çalışmanızı kolaylaştırmış olur.

Bu moda gelir geçer..

Ankarada Hacettepe Tıp ve Sağlık Bilimleri Yüksek Okulunun tıp fakültesi haline getirilip getirilmemesi meselesi, bugün artık yalnızca tıp ailesini ilgilendiren bir ihtisas konusu olmaktan çıkmış, toplumun dikkat nazarlarını üzerinde toplıyan bir sosyal dâva haline gelmiştir. Çünkü Hacettepe, tıp fakültesi olma isteğiyle karşımıza çıkmadan önce, memleketimizde dert haline gelmiş birçok meseleleri, kendi bünyesi içinde halletmiş, doktor ve hastahane anlayışına, doktor-hasta münasebetlerine, hastahane idaresine özlediğimiz reformları getirmiştir. Bugün ise, bir tıp fakültesi adayı olarak, bu reformları daha ileriye götürecek, umut verici bir plânla karsımıza çıkmış bulunmaktadır.

Hacettepe Hastahanesini Ankaralılar çok iyi tanırlar. Birçokları hasta olmadan da, değişik vesilelerle, bu hastahaneye uğramışlardır. Anneler, Hacettepe Hastahanesi konferans salonlarında, çocuk hastalıklarından çocuğun ruhi gelişmesine, çocuk eğitimine kadar çok değişik konularda konuşmalar izlemişlerdir. Hacettepe ilmî çalışmaları yanında, sosyal çalışmalarıyla da nam yapmıştır. Bugün modern anlamda, bir hastahaneyi hastahane yapan gönüllü teşkilâtı, işler bir halde yalnızca bu hastahanede mevcuttur. Günün her saatinde koğuşlarda ve koridorlarda rastlıyabileceğiniz pembe gömlekli gönüllüler steril depolarda çalıştıkları gibi, hasta çocukların maddi ve manevi her türlü ihtiyacını da karşılamaktadırlar. 300 kişilik bu gönüllü ordusunun hastahaneye getirdiği havayı anlamak için, bunları hasta çocuklarla başbaşa görmek lâzımdır. Bu hastahanede çalışan doktorlar ek vazife alamaz, muayenehane açamaz, bütün mesailerini hastahaneye verirler. Hacettepenin, modern kütüphanecilik anlamı içinde hazırlanmış çok değerli bir kütüphanesi, bir yüksek Hemşire Okulu vardır. Tesislerine hergün yeni birşey katarak büyümekte, gelişmektedir. Hacettepe yüksek okulu fakülte olursa, bu fakültede çalışan öğretim görevlileri muayenehane açamıyacaklar ve ö Yıllık Plâna göre, Anadoluda açılacak olan üniversitelerde, en aşağı bir yıl öğretim ve araştırma yapmayı taahhüt edeceklerdir.

Kısacası Hacettepe, Türkiyedeki tıp mekanizmasına reform vâdetmektedir. Şimdiye kadar bu yolda kendi başına olumlu ve samimi adımlar attığı için de, ciddiye alınmaktadır.

Hacettepenin fakülte haline getirilmesine karşı duranlar, bu arada Ankara Tıp Fakültesi mensuplarının bir kısmı, onu reddederken, onun getirdiği reformları benimsemek zorunluluğunu duydular. Eski bir müessesede kökleşmiş metodları, ani bir kararla ve istemiye lstemiye söküp atmak ne derece mümkündür, bilinemez ama, halkın uzun zamandır şikâyetçi bulunduğu dertlere çare aranmasında da bir fayda vardır. Yalnız, bu hikâye bana, son dakikada seçmenlerinden oy toplamaya giden politikacının meşhur hikâyesini hatırlattı: Politikacı, halkın isteklerini maddeler halinde, sigara paketinin arkasına yazar durкурmuş. Seçmenlerden biri atılmış, cebinden çıkardığı sigara paketini politikacıya uzatarak:

"— Zahmet etme beg" demiş. "Sen bunları geçen seçimlerde de yazmıştın, Paketi köyden çıkmadan attın da aldım sakladım."

Rekabet kaygusundan doğan vaitlerin sigara paketinin arkasında kalmaması için tek çare reformcu Hacettepeye bu sahada öncülük imkânını sağlamaktır. Yoksa, bu moda da gelir geçer.

Jale Candan

Sosyal Hayat Haberler

Üniversiteli Kadınlar Derneğinin Ankara Şubesi, 12 Nisan Cuma günü saat 15'te, Balin Otelinin rufunda- bir çaylı toplantı , tertipledi. Toplantıda, Devlet Plânlama Teşkilâtı Başkanı Ziya Müezzinoğlu "Bel Yıllık Plânın Ana hatları" üzerinde konuştu, Devlet Plânlama Teşkilâtında görevli genç uzmanlardan Sevil Korum, ihtisas alanları ile ilgili plânlamada gözetilen esasları açıkladı. Sosyal Plânlama Başkanı ile Bölge Plânlama Mekanı Tosun Moran da kendi sahalarında izahat verdiler. Toplantı, büyük bir kadın topluluğu tarafından ilgiyle izlendi, Plâncılar soruları cevaplandırdılar.

Türk Kütüphaneciler Derneği Ankara Şubesinin bu yıl tertiplediği seri konferanslardan dördüncüsü, Kütüphanecilik Enstitüsünde Mrs. Bennet tarafından verildi. Mrs. Bennet'in renkli projeksiyonla süslediği bu çok ilginç konferansta Ankaralılar, dünyanın en modern binalarına sahip kütüphaneleri seyrettiler.

Geçen hafta içinde, Posta caddesindeki İsveç Büyük Elçiliği doldu, taştı. Ziyaretçiler bu defa oldukça değişik bir şekilde geliyorlardı. Ellerinde makineler, dikiş sepetleri, torbalar, zarif paketler vardı. Hepsi kadındı. Kimisi almanca, kimisi türk--e, kimisi ingilizce konuşuyordu. İsveç Büyük Elçisinin eşi Mrs. Mary Malmeaus, ziyaretçilerini kapıda nezaketle karşıladı. Gelen, derhal paketini açıyor ve çalışmaya koyuluyordu. Kimisi dikiyor, kimisi örüyor, kimisi işliyor, kimisi biçiyordu. Hacettepe Hastahanesi Gönüllüleri gene bir dikiş günü toplantısı tertiplemişlerdi. 1 Haziranda, Hacettepe Hastahanesi yararına Alman Büyük Elçiliğinde açılacak olan Sapara böylece en şık elbise ve hediyelikleri hazırladılar. Mrs. Malmeaus'un dikiş gününde elliden fazla üye vardı. Toplu halde, güle oynıya çalışmak hem yorucu olmuyor, hem de sistemli bir şekilde, herkes işin bir ucundan tutuyordu. Gerçi dikiş toplantıları onbeşte bir yapılıyordu ama, her ziyaretçi evine dönerken, onbeş günlük iş götürüyordu.

S P O R

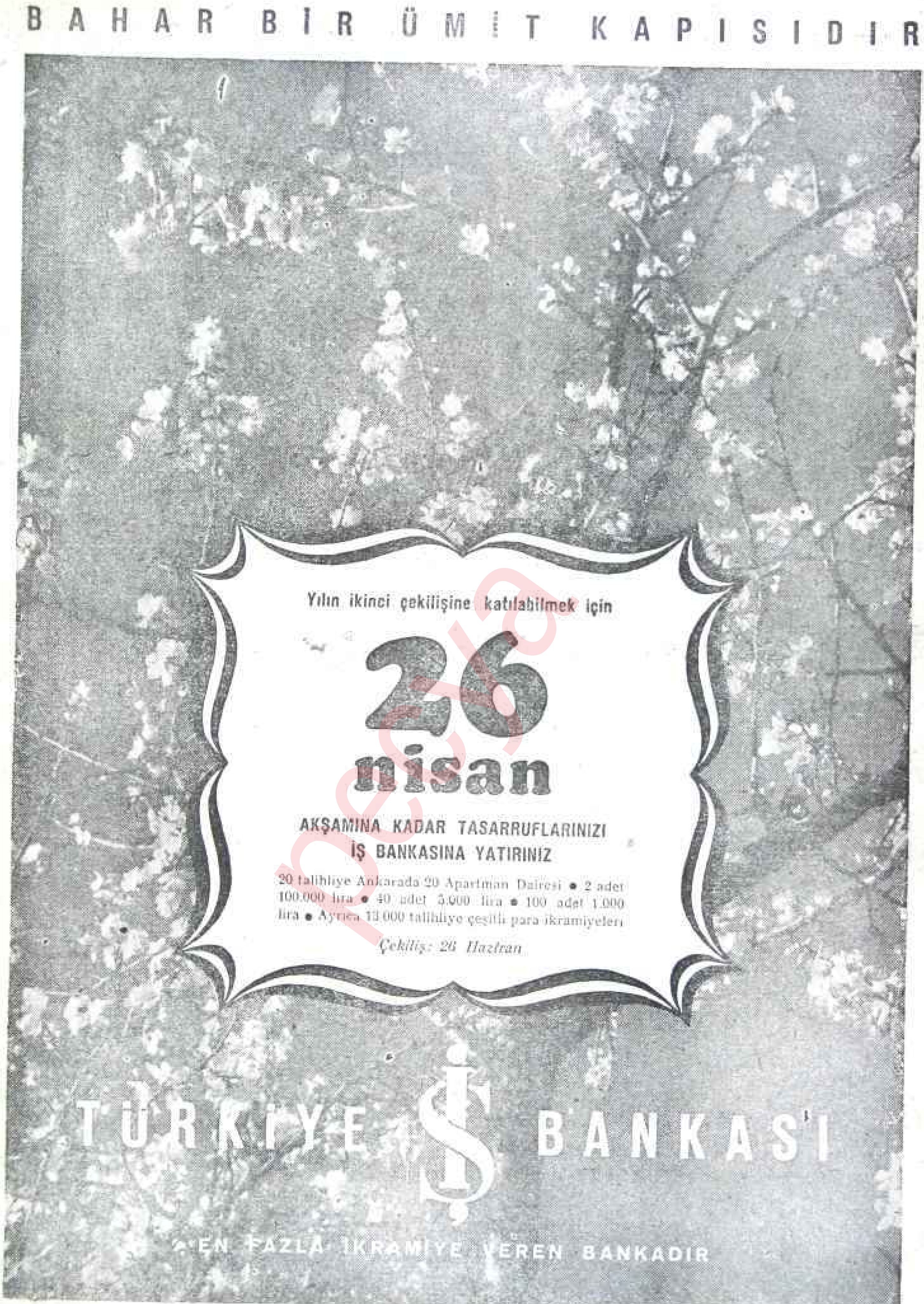
Haberler

Viran bütçelerini biraz daha yıpratmaktan başka neye yaradığı bilinemeyen ikiler günlük maç öncesi kampları devam ededursun, artık sadece isimleri büyük kulüplerimiz, geçirdiğimiz hafta içinde hiç de övünülecek neticeler alamadılar. Durumları, Galatasarayın sempatik Reisinin deyimiyle, "Arap filmi" idi.

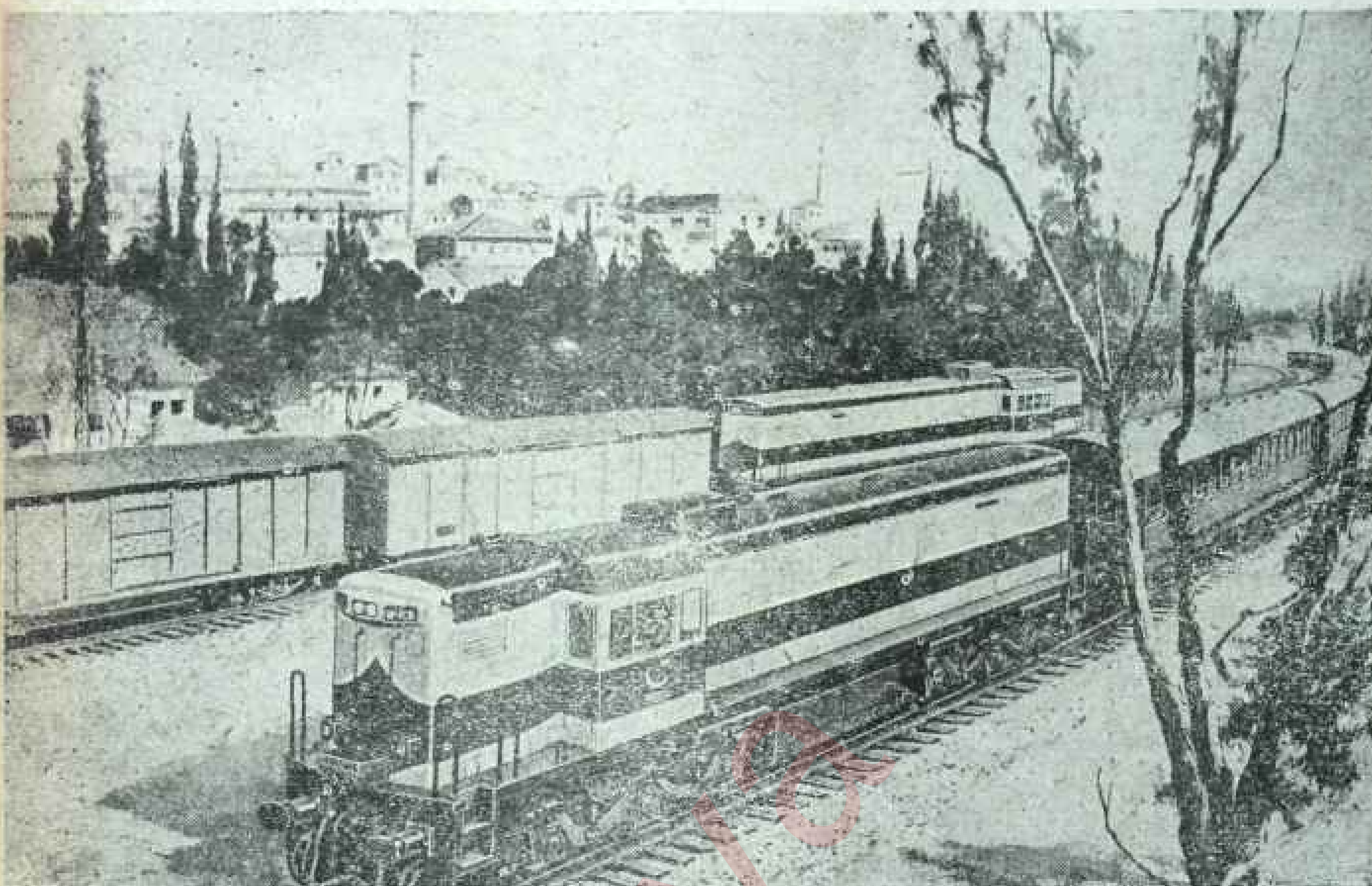
Millî ligin ikinci kademe maçlarında aldıkları derecelere bir göz atılacak olursa, spor tarihimizin 1 numaralı kulübünün karşılaştığı genç rakiplerinin elinden yakasını üç beraberlikle kurtardığı görülür. Fenerbahçe, oynadığı iki maçın birinde yenildi, birinde berabere kaldı. Beşiktaş da kendi dengi arkadaşının akibetini paylaşarak, geçen devrenin son sıralarım işgal eden bir takımı yendikten sonra, bir mağlûbiyetten ancak beraberlikle kurtulabildi.

Futbol Federasyonu Başkanı, mı hali merak eden bir gazeteciye, "Futbolumuz bir intikal devresi geçirmektedir" seklinde bir açıklama yapmıştır ama, profesyonelliği kabul edeli on seneyi geçen futbolumuzun nereden nereye intikal etmekte olduğunu söylememiştir. Zahmet edip onu da bildirse, herkes rahat bir nefes alacak, kulüpler de bu intikal devresi içinde tutunmanın çaresine bakacaklar.

Futbolun geçirmekte olduğu kriz, Başkanın sandığı gibi, gecikmiş bir intikale bağlanacak soydan değildir. Futbolumuz eskiden, "nefesine güvenen borazancıbaşı olur" prensipi içinde çalışır, yetiştirdiği elemanlar ve renk aşkı ile emek eker, başarı biçerdi. Tabii, imkânları geniş olan büyük kulüplerimiz de rakiplerine karşı bu yarışta daha iyi yol alırlardı. Şimdi devir, kesesine güvenenin devridir. Satın alınmış nazlı şöhretlerin karşısına, canını dişine takmasını bilen, onbir delikanlı çıkınca, hâdisenin adı "intikal krizi" oluveriyor.

BAHAR BİR ÜMİT KAPISIDIR
Yılın ikinci çekilişine katılabilmek için
26
nisan
AKŞAMINA KADAR TASARRUFLARINIZI
İŞ BANKASINA YATIRINIZ
20 talihliye Ankarada 20 Apartman Dairesi ● 2 adet 100.000 lira ● 40 adet 5.000 lira ● 100 adet 1.000 lira ● Ayrıca 13.000 talihliye çeşitli para ikramiyeleri
Çekiliş: 26 Haziran
TÜRKİYE İŞ BANKASI
EN FAZLA İKRAMİYE VEREN BANKADIR

1892 DENBERİ GENERAL ELECTRIC Lokomotifleri

T. C. DEVLET DEMİRYOLLARI HİZMETİNDE

3.000.000 KİLOMETRE

Beş General Electric U18C lokomotifi, T. C. Devlet Demiryollarının süratli yolcu ve ağır yük katarlarında 3.000.000 km yapmış bulunmaktadır. Türk Demiryollarının modernizasyon programının öncüleri olarak 1958 de servise giren bu Diesel elektrik lokomotiflerinden her biri İstanbul-Ankara-Adana ekspres hattında ayda 15.000 km yapmaktadır.

Şayanı itimad bu randıman dünya yüzünde 58 memlekette faaliyette bulunan 23.000'i mütecaviz General Electric lokomotifinin sağladığı bir imtiyazdır.

Mükemmel lokomotifler servisine son katılan: 2750 beygir takatinde U26C lokomotifidir. Bu lokomotifin bir benzeri olan U25B modeli Amerikan Demiryollarında ayda ortalama 29.000 km yapmaktadır.

Mütemmim malûmat için International General Electric Company Mümessilliği ile lütfen temas ediniz.

YARIM ASIRDANBERİ DEMİRYOLU CER SERVİSİNİN ÖNCÜSÜ

GENERAL ELECTRIC

BÜTÜN DÜNYADA INTERNATIONAL GENERAL ELECTRIC COMPANY TARAFINDAN TEMSİL OLUNMAKTADIR. MERKEZ 159 MADISON AVENUE, NEW YORK 16, NEW YORK, U. S. A.

Türkiye Mümessilliği TETİCO TEKNİK TİCARET LİMİTED ŞİRKETİ, Ulus Han Kat 4, Ulus, Ankara